แผนแม่บท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. 2566 - 2570

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะเป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้จัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570 ขึ้น ในลักษณะของแผนแม่บทในภาพรวม เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดกรอบทิศทางและกำกับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง ทั้งยังเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานร่วมที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานส่วนกลางระดับกรมและกระทรวงได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการดำเนินงาน ทั้งในด้านแผนงานโครงการและกิจกรรม บุคลากร ตลอดจนบริหารงบประมาณในลักษณะองค์รวม เพื่อร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้สามารถสนองพระราชดำริแบบบูรณาการและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการของแต่ละศูนย์เป็นเครื่องมือชี้นำการดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชดำริและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามลักษณะภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่ ซึ่งได้บังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่เนื่องจากสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และนโยบายพร้อมด้วยกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ได้ถูกกำหนดหรือปรับไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับการดำเนินงานในภาพรวมเพื่อให้สามารถพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา ส่งเสริมงานขยายผลไปสู่ประชาชนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาวะแวดล้อมและแนวคิดการพัฒนาต่างๆ ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ อย่างเต็มประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตราบจนถึงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งได้มีการขยายระยะเวลาของแผนแม่บทฯ ออกไปอีก 1 ปี ภายใต้ชื่อแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 ดำเนินการ ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2565)

เช่นเดียวกับแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับที่ผ่านมา แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566–2570 ฉบับนี้ ถูกกำหนดขึ้นในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง หน่วยงานระดับพื้นที่ เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผน การดำเนินงาน ถึงการติดตามประเมินผล เพื่อให้แผนแม่บทฯ เป็นเข็มทิศขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในระยะต่อไปให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง สนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์แบบในการเป็นแหล่งองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี และนำไปสู่วิถีชีวิตพอเพียงที่มีคุณภาพ

ทั้งนี้สำนักงาน กปร. เชื่อมั่นว่าหน่วยงานร่วมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถใช้ประโยชน์เป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่า ตลอดจนการกำหนดบุคลากรมาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้อย่างบูรณาการต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
กันยายน 2565

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมา 1
2. วัตถุประสงค์ 5
3. กรอบแนวคิดการดำเนินงาน 5
4. ขอบเขตการดำเนินงาน 6
5. โครงสร้างการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6
6. ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6

บทที่ 2 กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566–2570

1. หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 9
2. พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 10
3. พระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 11
4. พระบรมราโชบาย ‘สืบสาน รักษา ต่อยอด’ ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว 13
5. พระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี 14
6. แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) 20
7. ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 22
   - 7.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) 22
   - 7.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) และการประเมินผลครึ่งทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหแงชาติ ฉบับที่ 12 33
   - 7.3 ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) 40
   - 7.4 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 43
   - 7.5 แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) 47
   - 7.6 ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) 52
   - 7.7 ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) 53

หน้า

8. นโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศของภาครัฐ 54
8.1 นโยบายประเทศไทย 4.0 54
8.2 นโยบายรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว 56
8.3 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ 58
8.3.1 การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2558 และความต่อเนื่อง 58
8.3.2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสากล ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 60

บทที่ 3 การวิเคราะห์สถานการณ์ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ 67
1.1 สถานการณ์ในบริบทของโลกและบริบทของประเทศไทย 67
1.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) 78
2. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 81

บทที่ 4 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก กลุ่มเป้าหมาย และยุทธศาสตร์

1. วิสัยทัศน์ 91
2. พันธกิจ 91
3. เป้าประสงค์หลัก 91
4. กลุ่มเป้าหมาย 92
5. ยุทธศาสตร์ 92
ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา 93
ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ 98
ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การบริหารจัดการองค์กร 111

บทที่ 5 การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

1. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ 117
2. การอำนวยการกำกับดูแล 117
3. การติดตามประเมินผล 117
4. การประชาสัมพันธ์ 118

เอกสารอ้างอิง 119

ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570

1. ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ข้อเสนอแนะของรองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ / ประธานอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)
4. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ภาคผนวก ข แผนผังและคำสั่ง

- แผนผังโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่ง คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 7/2560 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 1/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 2/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 3/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 7/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 8/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 9/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 21/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม)

- คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ 3/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม)
- คำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการ ที่ 1/2565 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2566-2570

พ่อ-แม่พันธุ์ปลาคาร์ฟ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ **ศูนย์ศึกษา** และ **พัฒนา** (Research & Development) และนำผลการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมาเป็น **ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ** ในลักษณะ **พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต** สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากการปฏิบัติจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะ **รวมศูนย์** ในการผสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็น **ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว** ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้เบ็ดเสร็จในแห่งเดียวกัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งมีจำนวน 6 แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ และมีลักษณะปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีเนื้องานที่เห็นเป็นรูปธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม นอกจากการดำเนินงานในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังได้เสริมสร้างศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อีกจำนวน 111 แห่ง เพื่อให้เป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ในภาพรวมที่ผ่านมาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริและนโยบายต่างๆ ทำให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2564 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) โดยกองติดตามประเมินผลได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 พบว่าด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. มีจำนวนทั้งสิ้น 87 เรื่อง แบ่งเป็นจำนวน 26 เรื่องในปี งบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 23 เรื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 21 เรื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 9 เรื่องในปีงบระมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 8 เรื่องในปีงบระมาณ พ.ศ. 2564 ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนรวมทั้งสิ้น 21,581,878 บาท แบ่งเป็นจำนวน 8,010,549 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 4,918,812 บาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 4,905,244 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 1,818,743 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 1,928,530 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา จำนวนทั้งสิ้น 9 เรื่อง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. จำนวน 1,117,517 บาท ทั้งนี้ การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ใน

ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 96 เรื่อง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. จำนวน 22,699,395 บาท

ตารางที่ 1 จำนวนงานศึกษาวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : เรื่อง

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวมทั้งสิ้น
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	2	9	1	9	5	-	**26**
2561	3	4	3	2	3	8	**23**
2562	1	7	2	1	4	6	**21**
2563	-	2	1	1	1	4	**9**
2564	1	3	-	2	2	-	**8**
2565	2	3	1	-	1	2	**9**
รวมทั้งสิ้น	**9**	**28**	**8**	**15**	**16**	**20**	**96**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ตารางที่ 2 งบประมาณงานศึกษาวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : บาท

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวมทั้งสิ้น
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	433,580	3,876,769	261,000	1,924,200	1,515,000	-	**8,010,549**
2561	162,660	1,531,000	546,882	349,800	916,990	1,411,480	**4,918,812**
2562	208,600	1,885,280	361,188	308,600	1,078,716	1,062,860	**4,905,244**
2563	-	582,772	151,280	288,820	172,131	623,740	**1,818,743**
2564	357,550	393,069	-	260,961	916,950	-	**1,928,530**
2565	147,060	179,662	116,200	-	498,355	176,240	**1,117,517**
รวมทั้งสิ้น	**1,309,450**	**8,448,552**	**1,436,550**	**3,132,381**	**5,098,142**	**3,274,320**	**22,699,395**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่าในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ทำการฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไปและเกษตรกรรวมจำนวนทั้งสิ้น 86,926 คน แบ่งเป็นจำนวน 20,213 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 21,539 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 24,057 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 13,956 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 7,161 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ในเรื่องการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จากการประเมินผลในภาพรวมโดยกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร. พบว่ามีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ถึงร้อยละ 85.53 อีกทั้งมีการส่งเสริมขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 111 แห่ง ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประกอบกับมีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมจำนวนทั้งสิ้น 5,277,403 คน แบ่งเป็นจำนวน 1,676,325 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 1,351,724 คนในปีงบประมาณ พ.ศ 2561 จำนวน 1,320,683 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 629,097 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 299,574 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ตารางที่ 3 จำนวนผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ.2560-2564 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : คน

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวม
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	2,526	2,619	643	5,942	7,245	1,238	**20,213**
2561	2,870	2,098	1,222	2,904	5,140	7,305	**21,539**
2562	4,590	4,180	2,060	7,470	4,504	1,253	**24,057**
2563	2,802	2,170	36	5,656	2,551	741	**13,956**
2564	1,853	1,383	170	2,540	818	397	**7,161**
รวม	**14,641**	**12,450**	**4,131**	**24,512**	**20,258**	**10,934**	**86,926**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ตารางที่ 4 จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : คน

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวม
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	207,675	53,784	1,105,454	98,440	91,691	119,281	**1,676,325**
2561	142,261	12,926	935,488	75,327	85,149	100,573	**1,351,724**
2562	136,414	58,894	866142	82,904	71,652	104,677	**1,320,683**
2563	53,668	16,178	436,569	47,456	16,614	58,612	**629,097**
2564	80,200	9,116	141,258	21,686	4,035	43,252	**299,574**
รวม	**620,218**	**150,898**	**3,484,911**	**325,813**	**269,141**	**426,395**	**5,277,403**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ด้านการบริหารจัดการองค์กร พบว่าในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ 2560-2563 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งมีงบประมาณดำเนินการรวมจำนวนทั้งสิ้น 2,858,209,874 บาท แบ่งเป็นจำนวน 537,586,862 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ 2560 จำนวน 513,407,739 บาท ในปีงบประมาณ พ.ศ.2561 จำนวน 498,855,035 บาท ในปีงบประมาณ พ.ศ.2562 และจำนวน 667,937,559 บาท ในปีงบประมาณ พ.ศ.2563 และจำนวน 640,422,679 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ.2564 (ณ สิ้นเดือนมกราคม 2564) และมีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 2,794 คน โดยแยกเป็นข้าราชการ 302 คน พนักงานราชการ 680 คน ลูกจ้างประจำ 56 คน และลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา 1,756 คน

ตารางที่ 5 จำนวนงบประมาณรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560–2564 แยกตามประเภทงบประมาณและปีงบประมาณ

หน่วย : บาท

ปีงบประมาณ	2560	2561	2562	2563	2564*	รวม
งบประมาณรวมทั้ง 6 ศูนย์						
งบ กปร.	333,636,001	304,820,663	350,001,215	374,780,074	375,630,118	**1,738,868,071**
งบกรมฯ	203,361,151	208,587,076	148,853,820	292,868,665	264,792,561	**1,118,463,273**
งบอื่นๆ	589,710	-	-	288,820	-	**878,530**
รวม	**537,586,862**	**513,407,739**	**498,855,035**	**667,937,559**	**640,422,679**	**2,858,209,874**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

หมายเหตุ : ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ณ วงเงินงบประมาณ ณ สิ้นเดือนมกราคม พ.ศ.2564

ตารางที่ 6 จำนวนบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แยกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	จำนวนบุคลากร(คน)				
	ข้าราชการ	พนักงานราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา	รวม
เขาหินซ้อนฯ	42	86	25	295	**448**
พิกุลทองฯ	30	151	22	215	**418**
อ่าวคุ้งกระเบนฯ	24	115	0	175	**314**
ภูพานฯ	22	138	4	229	**393**
ห้วยฮ่องไคร้ฯ	28	164	5	583	**780**
ห้วยทรายฯ	156	26	0	259	**441**
รวมทั้งสิ้น	**302**	**680**	**56**	**1,756**	**2,794**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ในการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ยึดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการของแต่ละศูนย์เป็นเครื่องมือชี้นำการดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชดำริและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามลักษณะภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่ และบังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การดำเนินงานในภาพรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังคงมีความจำเป็นต้องมีเครื่องมือชี้นำการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย ส่งเสริมขยายผลสำเร็จไปสู่ประชาชน ตลอดจนกำกับดูแลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติมีความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์จนเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องงานศึกษา ทดลอง วิจัย งานขยายผล และงานบริหารจัดการ

ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเป็นหน่วยงานหลักในองค์กรบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. มีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ฉบับรวมเพื่อกำกับให้การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม เกิดผลสำเร็จเด่นชัดอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถวัดผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน โดยเริ่มตั้งแต่แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ 2555-2559 จนถึงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ 2560-2564 ซึ่งต่อมาได้มีการขยายระยะเวลาของแผนแม่บทฯ ต่อไปอีก 1 ปี ภายใต้ชื่อแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2560-2565 ดำเนินการ ระยะ 1 ปี (พ.ศ 2565) ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สำนักงาน กปร. จึงได้จัดทำ **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566-2570** ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดทิศทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่การทำหน้าที่เป็น **แหล่งองค์ความรู้แนวพระราชดำริ ขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตพอเพียงที่มีคุณภาพ** ต่อไป

ขอบเขตและกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566-2570 สำนักงาน กปร. ได้กำหนดขอบเขตครอบคลุม 3 ด้านคือ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และการพัฒนา ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และด้านการบริหารจัดการองค์กร โดยยึดกรอบแนวคิดหลัก ประกอบด้วย

1) หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

2) พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3) พระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

4) พระบรมราโชบาย ‘สืบสาน รักษา ต่อยอด’ ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

5) พระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

6) แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)

7) ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) การประเมินผลครึ่งทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

8) นโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศของภาครัฐ ได้แก่ นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ นโยบายรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

9) การวิเคราะห์สถานการณ์ในบริบทของโลกและบริบทของประเทศไทย

10) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดยมีกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ข้อเสนอแนะของรองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และประธานอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริชุดต่างๆ มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566-2570

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566–2570 ได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก กลุ่มเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

*** วิสัยทัศน์**

เป็นแหล่งศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่เป็นต้นแบบของภูมิภาคอย่างแท้จริง โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ในการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

*** พันธกิจ**

1) ศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตเพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมตามแนวพระราชดำริ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) แสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

3) ขยายผลองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริสู่ประชาชน

4) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์พระราชกรณียกิจ พระราชดำริ โครงการและกิจกรรมการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

5) บริหารจัดการองค์กรด้วยหลักบูรณาการและธรรมาภิบาล

*** เป้าประสงค์หลัก**

1) มีผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

2) มีตัวอย่างความสำเร็จของการพัฒนาที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน

3) มีองค์ความรู้การขยายผลทั้งทางตรงและจากเครือข่ายที่ประชาชนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน

4) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่สาธารณชน

5) มีสมรรถนะสูงในการสนองพระราชดำริ

*** กลุ่มเป้าหมาย**

เกษตรกร ประชาชนทั่วไป นักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชน หน่วยงานราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคเอกชน

*** ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด**

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566-2570 ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ 13 เป้าประสงค์ 40 กลยุทธ์ และ 100 ตัวชี้วัด ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 4 เป้าประสงค์ 11 กลยุทธ์ 20 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 1</u> งานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สอดคล้องกับแนวคิดและวิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ใช้ประโยชน์จากเทคโนลีดิจิทัล รวมทั้งตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความ

ท้าทายใหม่ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเกิดโรคระบาด เป็นต้น โดยมีการจัดการที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 3 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 2</u> งานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถถ่ายทอด และขยายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคม เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนเกิดนวัตกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการยกระดับคุณภาพชีวิต ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับมาตรฐานให้กับผลิตภาพและผลผลิตทางการเกษตร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 3</u> งานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยมีการบริหารจัดการที่เน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่หรือวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ และสอดรับกับแนวทางโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 4 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 4</u> ระบบงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการและมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในระบบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถเข้าถึงได้ นำไปใช้ประโยชน์และนำไปอ้างอิงได้ และมีการบูรณาการร่วมกับข้อมูลด้านการพัฒนาต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 8 ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ประกอบด้วย 5 เป้าประสงค์ 16 กลยุทธ์ 50 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 1</u> ผลสำเร็จจากงานศึกษา ทดลอง วิจัยและการทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริต่างๆ สามารถจัดแสดงในลักษณะของ ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต’ ได้อย่างสมบูรณ์ และมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมผลิตภาพที่ได้มาตรฐาน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 2</u> ผลสำเร็จของงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคม ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายและการรวมกลุ่มให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 16 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 3</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการจัดการแปลงเกษตรที่ได้มาตรฐานและพัฒนามาตรฐานการผลิตการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการตลาด และจัดหาช่องทางการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 15 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 4</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีรูปแบบและช่องทางที่หลากหลายในการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลมาเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดขยายผล และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและก้าวทันกับองค์ความรู้หรือวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 4 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 5</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ น่าสนใจและทันสมัย

รวมทั้งส่งเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ประจำถิ่น มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงพัฒนาที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่ ส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 10 ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย 4 เป้าประสงค์ 13 กลยุทธ์ 30 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 1</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีโครงสร้างการบริหารภายในและอัตรากำลังที่เหมาะสมกับภารกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พัฒนาปรับปรุงเครื่องมือและกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่างๆ ได้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 2</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทักษะบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจและส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการถ่ายทอดงานจากรุ่นสู่รุ่น ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 3</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ทั้งที่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการดำเนินงานระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯกับศูนย์สาขาฯ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 2 ตัวชี้วัด

<u>เป้าประสงค์ที่ 4</u> ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีภาพลักษณ์ที่ดีในการเป็นต้นแบบการพัฒนาตามแนวพระราชดำริในภูมิภาค พร้อมทั้งมีการสร้างการรับรู้อย่างเข้มข้นในฐานะที่เป็นแหล่งถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับสากล ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 17 ตัวชี้วัด

การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะได้ใช้แผนแม่บทฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานแบบบูรณาการของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่เดียวกันในลักษณะรวมศูนย์ ให้สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2566 จนถึงปี พ.ศ.2570 โดย สำนักงาน กปร. ได้กำหนดระบบและกลไกการบริหารแผน ได้แก่ **การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ**ประจำปีเพื่อประสาน ควบคุม และติดตามประเมินผลการใช้ทรัพยากรดำเนินงานต่างๆ **การอำนวยการกำกับดูแล** โดยคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เพื่อกำกับดูแลและผลักดันให้มีการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ **การติดตามประเมินผล** ซึ่งเป็นการรายงานความก้าวหน้าของแผนแม่บทฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การรายงานผลสำเร็จตามแผนแม่บทฯ ในระยะครึ่งแผนและการรายงานผลสำเร็จเมื่อสิ้นสุดแผนโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สำหรับการติดตามผลจะเน้นการมีส่วนร่วมของกองประสานงานโครงการพื้นที่ต่างๆ ของสำนักงาน กปร. และการประเมินผลโดยกองติดตามประเมินผลของสำนักงาน กปร. ตลอดจนมี**การประชาสัมพันธ์**ต่อกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในทุกระดับทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในแผนแม่บทฯ และวิธีการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ เพื่อขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มีการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2526 โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือเป็น **ศูนย์ศึกษา** และ **พัฒนา** (Research & Development) และนำผลการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมาเป็น **ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ** ในลักษณะ **พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต** สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากการปฏิบัติจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะ **รวมศูนย์** ในการผสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็น **ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว** ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้ในที่แห่งเดียวกัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นจำนวน 6 แห่ง ในทุกภูมิภาคของประเทศซึ่งมีลักษณะสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีเนื้องานที่เห็นเป็นรูปธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและภูมิสังคม โดยมีรูปแบบ ภารกิจสอดคล้องกับสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของพื้นที่ มีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 148 หมู่บ้าน 36,018 ครัวเรือน ประชากร 108,577 คน ดังนี้

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ภารกิจหลัก คือ การศึกษา การปรับปรุงและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ที่เสื่อมโทรมให้สามารถกลับมาใช้ทำการเกษตรได้ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 43 หมู่บ้าน 14,192 ครัวเรือน ประชากร 40,323 คน

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2524 ภารกิจหลัก คือ การศึกษา วิจัย พัฒนาสภาพดินเปรี้ยวที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีก เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว พัฒนาได้อย่างยั่งยืน** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 13 หมู่บ้าน 2,889 ครัวเรือน ประชากร 14,060 คน

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2524 ภารกิจหลัก คือ เพื่อศึกษา วิจัย ทดลอง และสาธิตการพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งในลักษณะบูรณาการ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 23 หมู่บ้าน 2,561 ครัวเรือน ประชากร 8,429 คน

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 ภารกิจหลัก คือ การพัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ

การศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาและส่งเสริมด้านปศุสัตว์และด้านการประมง เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 22 หมู่บ้าน 5,107 ครัวเรือน ประชากร 15,900 คน

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ภารกิจหลัก คือ การศึกษาทดลอง แสวงหารูปแบบในการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆ ในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 18 หมู่บ้าน 3,671 ครัวเรือน ประชากร 10,087 คน

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี** ก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2526 ภารกิจหลัก คือ การฟื้นฟูด้านป่าไม้อเนกประสงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และปลูกป่าโดยให้ราษฎรที่บุกรุกที่โดยมิชอบ เข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการเพื่อร่วมพัฒนา อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างถูกต้องและเกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง **ฟื้นดินคืนป่า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต** ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 29 หมู่บ้าน 7,598 ครัวเรือน ประชากร 19,778 คน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง นอกจากจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ในภาพรวมที่ผ่านมาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริและนโยบายต่างๆ ทำให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2564 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) โดยกองติดตามประเมินผล ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 พบว่าด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. มีจำนวนทั้งสิ้น 87 เรื่อง แบ่งเป็นจำนวน 26 เรื่องในปี งบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 23 เรื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 21 เรื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 9 เรื่องในปีงบระมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 8 เรื่องในปีงบระมาณ พ.ศ. 2564 ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนรวมทั้งสิ้น 21,581,878 บาท แบ่งเป็นจำนวน 8,010,549 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 4,918,812 บาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 4,905,244 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 1,818,743 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 1,928,530 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา จำนวนทั้งสิ้น 9 เรื่อง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. จำนวน 1,117,517 บาท ทั้งนี้ การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 96 เรื่อง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. จำนวน 22,699,395 บาท

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่าในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ทำการฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไปและเกษตรกรรวมจำนวนทั้งสิ้น 86,926 คน แบ่งเป็นจำนวน 20,213 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 21,539 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 24,057 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 13,956 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 7,161 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ในเรื่องการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จากการประเมินผลในภาพรวมโดยกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร. พบว่ามีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ถึงร้อยละ 85.53 อีกทั้งมีการส่งเสริมขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 111 แห่ง ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประกอบกับมีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมจำนวนทั้งสิ้น 5,277,403 คน แบ่งเป็นจำนวน 1,676,325 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 1,351,724 คนในปีงบประมาณ พ.ศ 2561 จำนวน 1,320,683 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 629,097 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 299,574 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ด้านการบริหารจัดการองค์กร พบว่าในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2563 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งมีงบประมาณดำเนินการรวมจำนวนทั้งสิ้น 2,858,209,874 บาท แบ่งเป็นจำนวน 537,586,862 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 513,407,739 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 498,855,035 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 และจำนวน 667,937,559 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และจำนวน 640,422,679 บาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (ณ สิ้นเดือนมกราคม 2564) และมีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 2,794 คน โดยแยกเป็นข้าราชการ 302 คน พนักงานราชการ 680 คน ลูกจ้างประจำ 56 คน และลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา 1,756 คน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการของแต่ละศูนย์เป็นเครื่องมือชี้นำการดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชดำริและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามลักษณะภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่ และบังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การดำเนินงานในภาพรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังคงมีความจำเป็นต้องมีเครื่องมือชี้นำการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย ส่งเสริมขยายผลสำเร็จไปสู่ประชาชน ตลอดจนกำกับดูแลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติมีความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์จนเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องงานศึกษา ทดลอง วิจัย งานขยายผล และงานบริหารจัดการ

สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเป็นหน่วยงานหลักในองค์กรบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับรวมนี้ เพื่อกำกับให้การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สำนักงาน กปร. จึงได้จัดทำ **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570** ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดทิศทางให้ศูนย์ศึกษาฯ ไปสู่การทำหน้าที่เป็น **แหล่งองค์ความรู้แนวพระราชดำริ ขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตพอเพียงที่มีคุณภาพ** ต่อไป

ทั้งนี้ แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับที่แล้ว คือฉบับ พ.ศ. 2560-2564 ได้มีการขยายระยะเวลาของแผนแม่บทฯ ออกไปอีก 1 ปี โดยกำหนดเป็นแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 ดำเนินการ ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2565) เนื่องจากตามหลักเกณฑ์ของพระราช

กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 16 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน "มาตรา 16 ให้ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้นโดยจัดทำเป็นแผนห้าปี ซึ่งต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง" และมาตรา 7 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 33 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน "มาตรา 33 ให้ส่วนราชการจัดให้มีการทบทวนภารกิจของตนว่าภารกิจใดมีความจำเป็น หรือสมควรที่จะยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำลังเงินงบประมาณของประเทศ ความคุ้มค่าของภารกิจ และสถานการณ์อื่นประกอบกัน" ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ดังกล่าว การจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงต้องให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติราชการสำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) และแผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ประกอบกับสถานการณ์โลกและสถานการณ์ภายในประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สำนักงาน กปร. จึงได้ทบทวนและเห็นควรขยายระยะเวลาของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 ออกไปอีก 1 ปี เพื่อดำเนินการสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ ตามพระราชปณิธาน "สืบสาน รักษา ต่อยอด" โดยได้มีการปรับรูปแบบการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และการบริหารจัดการองค์กร ให้สอดรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมรับกับสภาวะวิกฤตและสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ซึ่งเป็นปัจจัยเร่งสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคม ที่เรียกว่า ความปกติใหม่ หรือ New Normal และเพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 ดำเนินการ ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2565) มีสาระสำคัญของการดำเนินการการพัฒนาเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยด้านสังคมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการคิดค้นนวัตกรรมหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสร้างผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของเกษตรกร

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการขยายผลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการขยายผลองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างหรือเพิ่มพูนช่องทางที่หลากหลายในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ประชาชนเกษตรกรและชุมชน

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรในการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการดำเนินงานระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์สาขาฯ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี ตลอดจนทักษะของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีและศักยภาพของบุคลากรในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ

7. ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการสถานการณ์ และการบริหารความเสี่ยงภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

2. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2566-2570 สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ นโยบาย และความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3. กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

3.1 หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3.2 พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3.3 พระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3.4 พระบรมราโชบาย ‘สืบสาน รักษา ต่อยอด’ ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

3.5 พระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3.6 แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)

3.7 ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) การประเมินผลครึ่งทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

3.8 นโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศของภาครัฐ ได้แก่ นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ นโยบายรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

3.9 การวิเคราะห์สถานการณ์ในบริบทของโลกและของประเทศไทย

3.10 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.11 ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.12 ข้อเสนอแนะของรองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ และประธานอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริชุดต่างๆ

3.13 มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.14 นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4. ขอบเขตการดำเนินงาน

ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในภาพรวม 3 ด้าน คือ

1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา
2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้
3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

5. โครงสร้างการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการดำเนินงานแบบบูรณาการ โดยลักษณะโครงสร้างองค์กรดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธาน มีปลัดกระทรวง หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ว่าราชการจังหวัดที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่เป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการ กปร. เป็นเลขานุการ

2. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี เป็นประธาน มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่างๆ เป็นอนุกรรมการ และมีผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

3. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านจัดทำแนวทางการบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีพลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี เป็นประธาน มีรองอธิบดีและผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีที่ปรึกษาด้านประสานงานฯ สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

4. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน มีรองอธิบดีและผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีที่ปรึกษาด้านประสานงานฯ สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

5. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่เป็นประธาน มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นเลขานุการ

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในระยะที่ผ่านมา มีแผนแม่บทเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผล แต่เนื่องจากแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560–2565 ได้สิ้นสุดลง สำนักงาน กปร. จึงได้จัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570 โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566–2570 ขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการยกร่างแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ครอบคลุมระยะเวลา 5 ปีต่อจากนี้

6. ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขั้นตอนที่ 1 สำนักงาน กปร. ประสาน ประชุมหารือร่วมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อรับทราบกรอบแนวคิด ขอบเขต วิธีการและตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 สำนักงาน กปร. ศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ รวมทั้งประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พ.ศ. 2560–2564 เพื่อประเมินผลสำเร็จที่ผ่านมาและปัญหาอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทฯ และวางกลยุทธ์การพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 สำนักงาน กปร. จัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570 ประชุมหารือกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อร่วมกันพิจารณากรอบแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในภาพรวม และยกร่างแผนแม่บทฯ

ขั้นตอนที่ 4 สำนักงาน กปร. นำเสนอแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566–2570 ต่อคณะอนุกรรมการวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 5 สำนักงาน กปร. นำเสนอแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566–2570 ต่อคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีนายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธาน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศใช้แผนแม่บทฯ

ขั้นตอนที่ 6 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดตามกรอบแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566 –2570 ไปจัดทำแผนปฏิบัติราชการตามบริบทและภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่

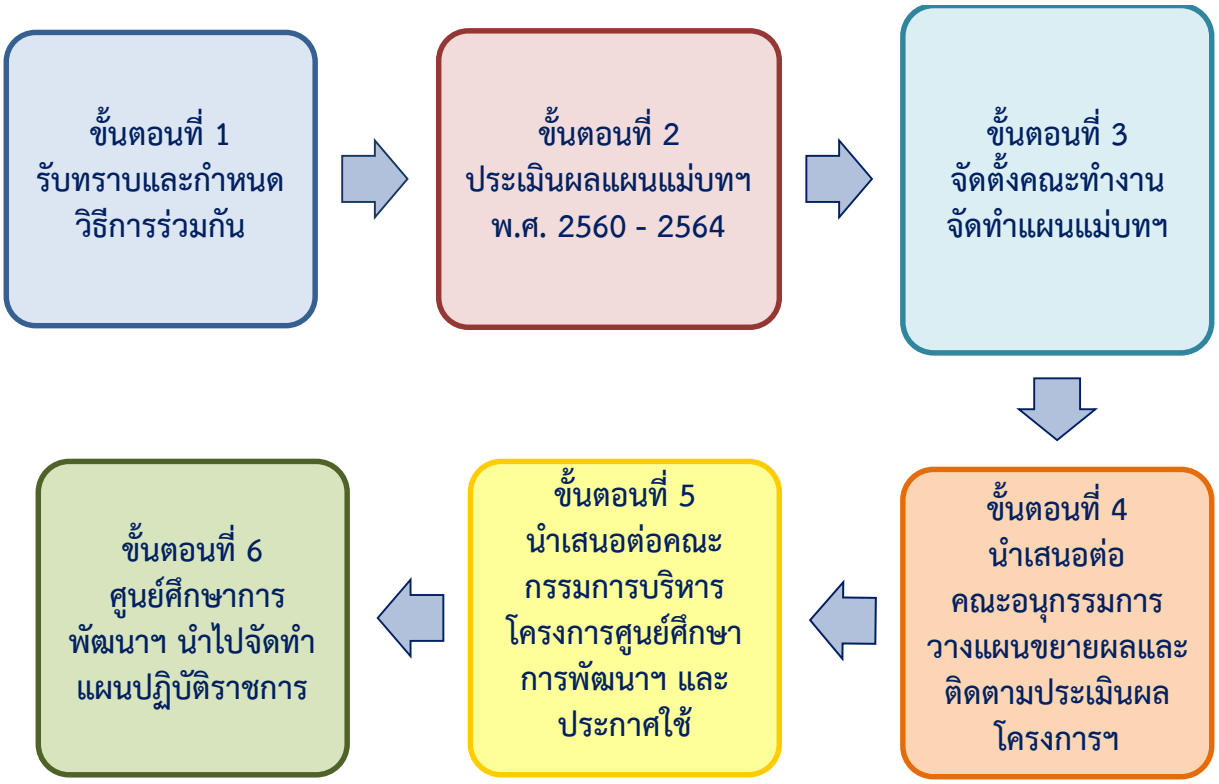

บทที่ 2
กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570

1. หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ **การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้** โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีในทุกภาคส่วน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติด้วยมรรควิธีที่เรียบง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ **ระเบิดจากข้างใน** คือการมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล่มสลายได้ **การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก** โดยทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม **การทำตามลำดับขั้น** ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ ด้านสาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วจะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น แหล่งน้ำ ถนน เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด **การเน้นองค์รวม** ทรงมองสิ่งต่างๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง **การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ** ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ แผนที่ การสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด รวดเร็ว และสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และภูมิสังคม

การมีส่วนร่วม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งสาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้เข้ามาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนด้วย ทรงนำ**ประชาพิจารณ์**มาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงาน ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา **การสร้างประโยชน์ส่วนรวม** ในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรนั้นทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวม

เป็นสำคัญ ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลัก**ความประหยัด เรียบง่าย ทำให้ง่าย**ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถทำได้เอง โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือให้เทคโนโลยีที่ยุ่งยาก ทรงใช้หลัก **ขาดทุนคือกำไร** คือการให้และการเสียสละซึ่งเป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร **การไม่ติดตำรา** หมายถึงการพัฒนาที่อนุโลมและรอมชอมกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน เป็นการใช้ตำราอย่างไม่ผูกติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม การ**ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ** ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ และสุดท้ายคือ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ซึ่งเป็นทั้งหลักการทรงงานและหัวใจสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริในการบรรเทาและแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากประชาชน โดยให้ยึดมั่นการดำรงชีวิตตามองค์ประกอบสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้และคุณธรรม ซึ่งทรงอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าหมายถึง ความพออยู่ พอกิน พึ่งพาตนเองได้ ไม่ฟุ่มเฟือย มีความโลภน้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความพอประมาณตามอัตภาพอย่างมีเหตุผลก่อน แล้วจึงค่อยสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นไป การดำเนินตามวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชาติเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก อีกทั้งยังเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันช่วยให้ประเทศสามารถรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ระดับโลกได้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับประชาชนทุกคน ทุกระดับ และทุกสาขาอาชีพ ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และภาคประชาชน ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ตามบริบทและตามพื้นที่ที่แตกต่างกันไป

2. พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศรวม 6 แห่ง โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือเป็น **ศูนย์ศึกษาและพัฒนา** เมื่อดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนได้ผลสำเร็จแล้วจะนำไปขยายผลให้กับเกษตรกร และประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษาและการพัฒนา เป็น**พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต โดยคำนึงถึงภูมิประเทศ ภูมิสังคม** กล่าวคือ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิสังคม แสดงถึงวัฒนธรรม การประกอบอาชีพของท้องถิ่น และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น โดยมีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีความเจริญงอกงามอยู่ตลอดเวลา และมีประโยชน์แก่ราษฎร จะมองเห็นสิ่งที่เป็นวิวัฒนาการที่สามารถเข้ามาศึกษานำความรู้ต่างๆ ภายในศูนย์ฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้จริง ดังพระราชดำริที่พระราชทานเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความตอนหนึ่งสรุปว่า

“...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่าทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ ที่จะสามารถหาดูวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

"...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่างๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน..."

"...พื้นที่ของศูนย์ศึกษาทุกแห่ง ก็คือ การย่อส่วนภูมิประเทศของแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน แล้วทำการศึกษาการพัฒนาด้านเกษตรกรรมสาขาต่างๆ..."

"...เมื่อดำเนินการทดลองเป็นผลสำเร็จแล้ว จึงจัดแสดงสาธิตผลการทดลองวิจัยภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาในทำนองพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการยืนยันว่า งานศึกษาการพัฒนาทุกงานที่สาธิตให้ประชาชนนั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ผลจริง..."

นอกจากนี้ทรงคัดเลือกพื้นที่ด้วยพระองค์เอง เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค เป็นพื้นที่ส่วนย่อที่สอดคล้องกับภูมิภาคและเป็นตัวอย่างของภูมิภาคอย่างแท้จริงที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ **เป็นตัวอย่างของการบริหารงานรูปแบบใหม่ การพัฒนาแบบบูรณาการ** คือ รูปแบบการจัดการบริหารราชการแผ่นดินไทย ที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกัน เป็นลักษณะรวมศูนย์ และยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชนและองค์กรที่มิใช่รัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสานความร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บริการประชาชนของแต่ละหน่วยงาน การจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ โดยมิได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ แต่ใช้ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นหลัก และ**เป็นระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว** ที่เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และสามารถขอรับบริการในเรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวงจรการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน ตลอดจนให้บริการฝึกอบรม ณ ที่แห่งเดียว ทำให้เกษตรกรประหยัดทั้งเวลาค่าใช้จ่ายในคราวเดียวกันด้วย

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ยังได้ขยายผลการดำเนินงานไปยังศูนย์สาขาฯ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 20 แห่งและไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จำนวน 148 แห่ง พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งกับภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 111 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

3. พระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3.1 ด้านรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะงานเฉพาะของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

"...เรื่องคำว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น คำนี้ทำให้เข้าใจว่าเป็นการศึกษาการพัฒนาที่เป็นเรื่องของพระราชดำริ ซึ่งไม่ใช่อย่างนั้น อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายความว่า ทั้งอันนี้เป็นศูนย์ศึกษา ทั้งอันนี้เป็นพระราชดำริ แล้วที่ดำเนินงานก็ดำเนินงานตามที่มีพระราชดำริ..."

3.2 ด้านวิธีการทำงานด้านการพัฒนาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ

"...ศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้นแม้จะมีการปลูกข้าว ก็อาจปลูกข้าวในลักษณะต่างกันหรือดูว่าในภูมิประเทศอย่างนี้เราจะปลูกอย่างไร อาจไม่ถูกหลักวิชาก็ได้ แต่ว่าชาวบ้านเขาทำอย่างนั้น เขาได้ทดลองบ้าง หรือว่าถ้าปลูกข้าวไม่เกิดประโยชน์ก็ลองแก้ไขโดยวิชาอื่นบ้าง จะเป็นชลประทานก็ได้ หรือด้านพัฒนาที่ดิน หรือด้านวิชาการเกษตรมาประยุกต์เพื่อที่จะให้ได้ผลมากขึ้น รวมทั้งต่อจากปลูกแล้ว ทำอย่างไร เก็บเกี่ยวอย่างไร หรือสีอย่างไร ขายอย่างไร คือหมายความว่าให้สามารถที่จะแก้ปัญหาทั้งต้นทางทั้งปลายทาง..."

ณ ศาลาดุสิดาลัย

วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531

3.3 ด้านหลักการ ค้นคว้า วิจัยและทดลองในโครงการต่างๆ

"...ศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้มีหลักอยู่ว่า ทำไปแล้ว ถ้าได้ผลดีก็จดเอาไว้กลายเป็นตำรา ซึ่งเป็นหลักของตำราทั้งหลายต้องมาจากประสบการณ์ อันนี้เป็นประโยชน์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอย่างหนึ่ง ที่ว่าไม่ใช่สถานีทดลอง แต่ว่าเป็นการทดลองแบบเรียกว่ากันเอง หรือแบบไม่เป็นทางการ..."

ณ ศาลาดุสิดาลัย

วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531

3.4 ด้านแนวทางการทำงานเมื่อมีปัญหาขัดข้อง

"...การแก้ปัญหานั้นอาจมีคนว่า ว่าไม่ถูกหลักวิชาก็ได้ไม่เป็นไร โดยมากเราพยายามที่จะทำอะไรที่ง่ายๆ แล้วในที่สุดถ้าทำง่ายๆ แล้วได้ผล ก็จะเป็นหลักวิชาโดยอัตโนมัติ..."

"...ศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้ ถ้าทำอะไรล้มเหลวต้องไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องลงโทษ แต่ว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าทำอย่างนั้นไม่เกิดผลหรือจะเป็นผลเสียหายก็เป็นได้ เมื่อเห็นอย่างนั้นแล้วอาจทำต่อก็ได้ เป็นการแสดงว่าทำอย่างนี้ไม่ถูกก็เป็นตำราเหมือนกัน ทำอะไรไม่ถูกให้รู้ว่าไม่ถูก..."

"...ฉะนั้นในศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้นทำอะไรไม่ถูกแล้วก็อาจเป็นอนุสาวรีย์ของความไม่ถูก จะได้สังวรไว้ว่าทำอย่างนี้ไม่ได้ แต่ความเสียหายนั้นไม่มีมาก เพราะว่าในศูนย์ศึกษาการพัฒนาทำการทดลองต่างๆ นี้ ทำเป็นส่วนน้อย คือทำเป็นส่วนเล็กๆ สามารถที่จะเก็บไว้ให้คนดูว่า ตรงนี้ทำอย่างนี้มันไม่ค่อยดี ใช้ไม่ได้เป็นหลักวิชา..."

ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2531

3.5 ด้านการทำงานร่วมกัน

"...มีคนเข้าใจว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้น เป็นเสมือนสถานีทดลองหรืออีกอย่างหนึ่งก็เป็นวิทยาลัย ทั้งสองอย่างนี้ไม่ใช่เป็นสถานที่ที่ผู้ที่ทำงานในด้านการพัฒนาจะทำอะไรอย่างหนึ่ง หรือจะเรียกว่าทดลองก็ได้ เมื่อทดลองแล้วจะทำให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในวิชานั้นได้สามารถเข้าใจว่า เขาทำอะไรกัน

อันนี้ก็เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งที่ได้จากกิจการศูนย์ศึกษาการพัฒนา คือเป็นการทำอะไรของฝ่ายหนึ่งและทำให้ฝ่ายอื่นได้เข้าใจว่า คนอื่นทำอะไรกัน เรียกว่าเป็นการทำให้เจ้าหน้าที่ด้านพัฒนาได้มีการร่วมมือสอดคล้องกัน อันนี้ก็เป็นข้อแรกที่สำคัญที่ว่าไม่ใช่สถานีทดลอง...”

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้ ที่เคยบรรยายสรุปมาแล้วต่างก็ทราบดีก็ได้ บรรยายสรุปอีกทีว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาก็มีหลายแห่ง แต่ละแห่งมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาในท้องที่เพื่อประโยชน์หลายด้าน โดยเฉพาะในการประสานหน่วยราชการทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาให้ได้ทำงานร่วมกัน และใครมีความรู้ด้านไหน สนใจด้านไหน ใครจะค้นคว้าในด้านไหน จะเป็นทางราชการหรือเอกชนก็สามารถทำได้ การที่ท่านทั้งหลายมาดูก็เท่ากับได้รับความรู้ และเห็นวิธีการพัฒนา...”

ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530

3.6 ด้านเป็นแหล่งอเนกประสงค์ของผู้คนในทุกด้าน คือเป็นทั้งศูนย์สรรพวิทยาการ และการพักผ่อนหย่อนใจไปในคราวเดียวกัน

“...เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ แต่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือเป็นทัศนศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่นักเรียน เป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยมาจนถึงชั้นผู้ใหญ่ทุกระดับทุกอย่าง คือหมายความว่าทุกหน้าที่สามารถมาดูในแห่งเดียวกัน วิธีการที่จะพัฒนาในสาขาต่างๆ ของวิชาการ อันนี้เท่ากับเป็นเหมือนที่พิพิธภัณฑ์ที่จะมาดูอะไร มีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

นอกจากนั้น ไปดูศูนย์ศึกษาก็ไปหย่อนใจก็ได้ เพราะว่าทำงานเครียดก็ไปเที่ยวศูนย์ศึกษา เหมือนไปเที่ยวสวนสาธารณะก็ได้ความรู้ด้วย นี่แหละเป็นหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนา...”

ณ ศาลาดุสิดาลัย

วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531

4. พระบรมราโชบาย ‘สืบสาน รักษา ต่อยอด” ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราโชบายในการ ‘สืบสาน รักษา ต่อยอด” การดำเนินงานพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2562 ว่า

“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”

สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้น้อมนำพระบรมราโชบายข้างต้นมาจัดทำแนวทางในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สรุปเป็นเบื้องต้นได้ดังนี้

สืบสาน คือ การดำเนินงานในส่วนของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานไว้กับศูนย์ศึกษาฯ โดยมุ่งหวังว่าการดำเนินงานศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ใดๆ ก็ตามจะเป็นการสนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

รักษา คือ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการปรับปรุงซ่อมแซมส่วนต่างๆ ให้สามารถใช้การได้ตลอดเวลาเพื่อเป็นการรักษาธำรงไว้เป็นตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่จะอยู่อย่างยั่งยืนกับประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

ต่อยอด คือ การทำงานให้สอดคล้องกับบริบทในการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ร่วมใจสานต่อสิ่งเหล่านี้ รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้และหลักวิชาการที่เหมาะสมภายใต้การดำเนินงานส่งเสริมและขยายผลสำเร็จของการพัฒนา เพื่อช่วยเหลือราษฎรและเกิดประโยชน์สุขแก่ราษฎรตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อไป

5. พระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมชมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ โดยได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 14 - 18 มกราคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริให้หาแนวทางการศึกษา ทดลองเรื่องการปลูกและบริหารจัดการสวนยางพารา ดำเนินการด้านเมล็ดพันธุ์พืช อาทิ ข้าว เมล็ดพันธุ์ผัก เป็นต้น ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ เพื่อเป็นแหล่งสำรองพันธุ์ให้แก่เกษตรกรยามวิกฤติ ดำเนินงานด้านปุ๋ยสั่งตัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยที่เกินความจำเป็นให้แก่เกษตรกรได้ สำรวจสถานะ/สถานภาพการเก็บกักของอ่างเก็บน้ำใกล้บ้านในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และให้ศึกษาวิจัยด้านจุลินทรีย์ในพื้นที่ใจกลางป่าพรุโต๊ะแดง และบริเวณรากต้นมะฮัง

เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทรงมีพระราชดำริ สรุปความว่า ศูนย์ศึกษาฯ ควรเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ทรงมีพระราชดำริให้นำแนวพระราชดำริด้านชลประทานมาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน

เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริให้ส่งเสริมเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ จำเป็นต้องมีการควบคุมและตรวจสอบด้านคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ อีกทั้งควรควบคู่ไปกับการสอนหรือให้ความรู้แก่เกษตรกร

เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาอมก๋อยตามพระราชดำริ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณแปลงสาธิตการเกษตรผสมผสานบนพื้นที่สูง ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า ศูนย์

การเรียนรู้การพัฒนาอมก๋อยตามพระราชดำริต้องไม่เปิดให้มีผู้เข้าชมเพื่อการท่องเที่ยว แต่ควรจะเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่นักเรียน นักศึกษาเพื่อการศึกษาดูงาน ส่วนการปลูกพืชในแปลงสาธิต ควรติดป้ายไม่มีกิจห้ามเข้า และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชสมุนไพร แปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อส่งออก โดยศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาอมก๋อยตามพระราชดำริ ทำหน้าที่ในการหาตลาดมารองรับ

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2561 ในการเสด็จพระราชดำเนินปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่ภาคใต้

<u>ครั้งที่ 1</u> : ณ โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านปีแนมูดออันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลบูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ควรส่งเสริมการปลูกพืชผักให้แก่ราษฎรในโครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแนมูดอ เพราะเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทั้งนี้ สามารถนำเมล็ดพันธุ์ผักของโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชสำรองของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาแจกจ่ายให้กับราษฎรได้..."

<u>ครั้งที่ 2</u> : ณ แปลงเกษตรกรของนายคอเดร์ มะยูนุ๊ เกษตรกร โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแนมูดอ หมู่ที่ 10 ตำบลบูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า พันธุ์พืชผักที่จะนำมาให้ราษฎร อาจเอามาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือโครงการศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ ให้สำรวจเรื่องความต้องการพันธุ์เป็ดและพันธุ์ไก่ของราษฎรด้วย

<u>ครั้งที่ 3</u> : ณ บริเวณนิทรรศการโรคติดต่อประจำถิ่นของงานควบคุมโรคติดต่อ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า มีการจัดแสดงคำบรรยายภาษาไทยและภาษาอังกฤษแล้ว ควรทำเป็นภาษาท้องถิ่นด้วย

เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2561 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันติราษฎร์ประชาบำรุง หมู่ที่ 14 ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ให้สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในพื้นที่โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแนมูดอฯ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีแหล่งน้ำและปริมาณน้ำมาก แต่ยังไม่ค่อยมีการส่งเสริมการปลูกพืชเท่าที่ควร..."

เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2561

<u>จุดที่ 1</u> : ณ ซุ้มนิทรรศการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า การดำเนินงานของศูนย์สาขา ควรที่จะมีการสาธิตองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อจัดแสดงให้ผู้สนใจได้เข้าไปเยี่ยมชม

<u>จุดที่ 2</u> : ณ งานประมง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ขอให้นำพันธุ์ไก่จากศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทานด่านซ้าย ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มาขยายพันธุ์ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เพื่อนำไปส่งเสริม และขยายผลให้แก่เกษตรกรที่สนใจต่อไป..."

เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ งานถวายเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ อาคารพิกุลกนก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ขอให้นำพันธุ์ไก่จากศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทานด่านซ้าย ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มาสนับสนุนการปรับปรุงพันธุ์ไก่ให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา..."

เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ให้เก็บข้อมูลของพื้นที่โดยเฉพาะที่เป็นภาพถ่ายและทำการบันทึกภาพมุมสูง เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน..."

เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ทรงมีพระราชดำริว่า

"...การดำเนินงานโครงการส่งเสริมไก่ไข่พระราชทาน ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยงานดำเนินการผลิตไก่ไข่พระราชทาน และให้กองทัพภาคที่ 4 เป็นหน่วยงานส่งเสริมและขยายผลสู่โรงเรียนและเกษตรกรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้... "

ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โครงการส่งเสริมไก่ไข่พระราชทานเขตพื้นที่ภาคใต้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ขอให้สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนงานที่ได้เสนอมา..."

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ณ โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมี ตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า ผู้เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นผู้ปฏิบัติอย่างจริงจัง เห็นสมควรให้การสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ โรงเรียนโคกศิลา หมู่ที่ 6 ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทดลองเลี้ยงเป็ดเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมให้กับโรงเรียนภายใต้โครงการส่งเสริมไก่ไข่พระราชทานเขตพื้นที่ภาคใต้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ควรส่งเสริมการเพาะขยายพันธุ์เป็ด โดยการเลี้ยงให้เป็นระบบเปิด ในโรงเรียนที่ประสบปัญหาน้ำท่วม ได้แก่ โรงเรียนบ้านหัวเขา โรงเรียนบ้านปลักปลา และโรงเรียนโคกสยา อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ โครงการทหารพันธุ์ดี กองบังคับการกรมทหารราบที่ 152 ค่ายสิรินธร อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ทรงมีพระราชดำริว่า

"...เห็นควรให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการเลี้ยงเป็ดเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมให้แก่เกษตรกร ทั้งนี้ การเลี้ยงเป็ดสามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ภาคใต้ที่มีสภาพภูมิอากาศฝนตกชุก..."

เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุม 1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยจุลินทรีย์ในพื้นที่พรุที่เกิดขึ้น ด้วยเห็นว่าในพื้นที่พรุโต๊ะแดงมีต้นไม้เกิดขึ้นมากจึงอยากรู้ว่าต้นไม้ในพื้นที่เจริญเติบโตได้ขึ้นอยู่กับจุลินทรีย์ในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

2. พระราชทานพระราชานุญาต ในการศึกษาการนำจุลินทรีย์ที่คัดเลือกได้จากพื้นที่พรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส ไปใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าวในระยะต่อไป ตามที่ ดร.วิสุทธิ์ วิจารสรณ์ ขอพระราชทานพระราชานุญาตในการศึกษาวิจัยต่อเนื่องเพิ่มเติมอีกประมาณ 2 ปี

3. การศึกษาจุลินทรีย์ในพื้นที่พรุ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาว่าจุลินทรีย์เหล่านั้น จะสามารถนำมาช่วยในการปรับปรุงดินทดแทนวัสดุอื่นๆ ได้หรือไม่ อย่างไร

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

<u>จุดที่ 1</u> : ณ เรือนรับรองพิกุลทอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. ราษฎรที่เคยทำงานฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถบ้านปาฆาบือซา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส รวมทั้งราษฎรในพื้นที่บ้านเขาตันหยง บ้านอ่าวมะนาว และบริเวณใกล้เคียงในเขตตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ไม่มีงานทำ เพราะไม่ได้ทำงานในฟาร์มตัวอย่างฯ แล้ว บางคนก็

ไม่มีอาชีพ อาจเป็นเพราะไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือบางส่วนไม่ค่อยช่วยเหลือตัวเองในการประกอบอาชีพ บางส่วนมีการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ส่วนจะปลูกพืชผักก็บอกว่าปลูกอะไรไม่ค่อยได้ โดยขอให้ช่วยเหลือราษฎรดังกล่าว มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่เขตอ่าวมะนาว ซึ่งมีสภาพเป็นดินทราย ปลูกผักไม่ค่อยขึ้น ทั้งนี้ จะสามารถแก้ไขปัญหาโดยการนำดินพรุมาผสม เพื่อเพาะปลูกพืชผักต่างๆ ได้

2. ควรพิจารณาจัดหาพื้นที่ทำกินให้แก่ราษฎรที่เคยทำงานฟาร์มตัวอย่างฯ รวมทั้งราษฎรในหมู่บ้านบริวารหรือหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้ราษฎรได้มีอาชีพ มีรายได้ และสามารถเข้ามาทำประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อการเพาะปลูกพืชหรือประกอบอาชีพที่สนใจ น่าจะแก้ไขปัญหาได้

<u>จุดที่ 2</u> : ณ ห้องประชุม 1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. ควรตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนโดยรอบ โดยเฉพาะหมู่บ้านบริวารหรือหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ว่าปัจจุบันมีสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร

2. พื้นที่บ้านอ่าวมะนาว สามารถพัฒนาได้โดยการเอาดินพรุมาผสมใส่เพื่อปลูกพืชผักต่างๆ เมื่อผลผลิตได้ดีแล้ว หากไม่มีตลาดก็สามารถเอามารวบรวมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือจุดรวบรวมแห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อกระจายสินค้าต่อไป รวมทั้ง การส่งเสริมการประกอบอาชีพอื่นๆ เพื่อให้ราษฎรมีรายได้ เช่น ราษฎรที่บ้านปูลากาป๊ะ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เดิมไม่ค่อยมีอาหารการกิน แต่มีการเลี้ยงแพะ และผลิตผ้าคลุมฮิญาบ ซึ่งสร้างรายได้ดีมาก

<u>จุดที่ 3</u> : ณ โรงเรียนบ้านบางมะนาว หมู่ที่ 1 ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริสนับสนุนการปลูกไม้ผลเพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนบ้านบางมะนาว โดยสามารถพิจารณาดำเนินการเพาะปลูกด้วยการขุดหลุมหรือการปลูกพืชในกระถาง..."

เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ณ โครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กองพลพัฒนาที่ 3 กองทัพภาคที่ 3 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ทรงมีพระราชดำริว่า

"...ให้ สำนักงาน กปร. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาช่วยเหลือลูกจ้างของโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ จังหวัดนราธิวาส ที่ถูกเลิกจ้าง โดยใช้พื้นที่หน้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน 6 ไร่ มาทำการเกษตร โดยให้เจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำ เมื่อได้ผลผลิตก็มอบให้แก่ราษฎรที่เข้าร่วมกิจกรรม..."

เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร โดยเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอประชุมโรงอาหาร โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมา พึ่งบารมี หมู่ที่ 12 ตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน ฯ ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์กุสุมาลย์ ที่ได้รับการสนับสนุนการขุดสระเก็บน้ำ ให้มีการเพาะปลูกพืช ผัก ชนิดต่าง ๆ ได้หลากหลาย สามารถนำผลผลิตมาบริโภคในครัวเรือน ได้อย่างเพียงพอ

เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ณ โครงการทหารพันธุ์ดี กองพันทหารราบ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตำบลพรหมณี อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ทรงมีพระราชดำริสรุปความว่า กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมในการขุดสระเก็บน้ำใหม่ และปรับปรุงสระเก็บน้ำเดิม ที่อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีแผนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร ให้เร่งดำเนินงานจัดทำแผน และให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ กรมพัฒนาที่ดินพร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยดำเนินงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว รวมถึงให้สำนักงาน กปร. ประสานศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทานด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดำเนินการการจัดทำแผนงานการสนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์

ให้แก่โรงเรียนบ้านเลยวังไสย์ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย เพื่อเป็นแหล่งอาหารของครูและนักเรียนอย่างเร่งด่วนต่อไป

เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2563

<u>จุดที่ 1</u> : แปลงสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด บ้านโคกชุมบก (นายเดช มินทการต์) ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. ให้ทดลองการปลูกกระจับในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เพราะเป็นพืชที่ปลูกได้ในพื้นที่น้ำท่วม
2. จากปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ หากปรับเปลี่ยนเวลา ปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวแล้ว จะสามารถทำนาได้
3. เรื่องการวิจัยจุลินทรีย์ในพื้นที่พรุโต๊ะแดงขอให้ทำต่อไป แล้วนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร
4. การผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรเป็นแนวทางที่ดีให้ดำเนินการต่อไป

<u>จุดที่ 2</u> : ฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ 7 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริว่า

“...พื้นที่ฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู มีน้ำเยอะ ควรมีการปลูกพืชผักให้มากขึ้น...”

<u>จุดที่ 3</u> : โรงเรียนบ้านค่าย หมู่ที่ 2 บ้านค่าย ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริว่า

“...ขอให้สำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สนับสนุนไก่ไข่เพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนบ้านค่าย รวมทั้งให้สนับสนุนไก่ไข่และเป็ดไข่ให้แก่โรงเรียนบ้านโคกศิลาด้วย...”

เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2563

<u>จุดที่ 1</u> : ศาลาแปดเหลี่ยม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ ควรมีการสอนวิธีการทำอาหารไก่ไข่ ซึ่งเป็นสูตรของกรมปศุสัตว์ควบคู่ไปด้วย
2. ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาแก้ไขปัญหาเรื่องลิง บริเวณโดยรอบพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ที่มาทำลายพืชผลทางการเกษตรและก่อกวนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนโดยรอบพื้นที่
3. ค่ายรัตนพลมีศูนย์แจกจ่ายพันธุ์สัตว์แล้ว แต่ทั้งนี้ เขตพื้นที่ภาคใต้ขอให้พิจารณาหาพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์ผลิตพันธุ์สัตว์ให้เหมาะสม
4. เรื่องการตรวจหาเชื้อหนอนพยาธิให้กับเด็กในพื้นที่ ควรเพิ่มเติมการตรวจเชื้อแบคทีเรียในน้ำอุปโภคบริโภค ขอให้เป็นไปตามมาตรฐานของกรมอนามัย
5. ด้านน้ำอุปโภคบริโภคของโรงเรียนมีเพียงพอเหมาะสมหรือไม่ น้ำทิ้งจากโรงอาหารเป็นอย่างไร ควรมีการจัดการในเรื่องสุขอนามัยให้ได้ตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก
6. ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทดลองการปลูกพริกไทยค้างกับต้นทองหลาง

เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ณ อาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทรงมีพระราชดำริว่า

“...สำหรับศูนย์ศึกษาฯ ต่างๆ ขอให้ กปร. ซึ่งดูแลศูนย์ฯ พิจารณาว่า ถ้าเราสะสมเมล็ดพันธุ์และกิ่งพันธุ์ต่างๆ พันธุ์ไม้ที่จะแจกให้แก่ราษฎร นอกจากพันธุ์พืชแล้วยังมีพันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลาที่จะมอบให้ชาวบ้านเพื่อเอาไปเลี้ยงไปเพาะเป็นรายได้ที่บ้าน สำหรับโรงเรียนเรื่องขยายความรู้จากโรงเรียนไปสู่ชุมชน ก็เป็นเรื่องที่ศูนย์ฯ ไปช่วยเหลือชุมชน เมื่อชุมชนประสบภัยน้ำท่วม น้ำแล้ง เก็บเมล็ดพันธุ์เอาไว้ เรามีวิธีการเก็บที่ดี เก็บได้นาน หลังจากที่ทำที่โครงการศูนย์พัฒนาพันธุ์พืช

จักรพันธ์เพ็ญศิริ ก็ให้คนมาเรียนมาเก็บพืชพันธุ์ อาคารที่เก็บนั้นได้ทุนจากทาง กปร. เป็นห้องเย็น การบรรจุถุง การเก็บรักษาไม่ดีเท่าการเก็บในห้อง เมื่อต้องแจกมากๆ ก็ต้องมีเครื่องสำหรับกรอกเมล็ดใส่ถุง แต่ก่อนนี้ที่น้ำท่วมกรุงเทพฯ มีโครงการที่เรียกว่าเพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยคนที่น้ำท่วม ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้มากรอกใส่ถุง ทุ่นแรงงานไปได้ ให้ศูนย์ต่าง ๆ มีที่เก็บเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อแจกจ่ายให้เกษตรกรก็มีทุกศูนย์ฯ ให้สิ่งของและให้ความรู้ด้วย แต่ในระยะหลังนี่ไม่ได้พบทุกศูนย์ฯ ซึ่งมีลักษณะพิเศษตามภูมิประเทศทางด้านสังคมของแต่ละแห่งก็ไม่เหมือนกัน...”

เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2564 ในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. บริเวณพื้นที่แปลงกล้วย งานวิชาการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

1.1 พันธุ์กล้วยพื้นเมืองภายในแปลง ขอให้ปลูกแต่ละพันธุ์จำนวนหลายๆ ต้น เพราะบางส่วนเป็นพันธุ์กล้วยที่หายาก ควรมีต้นสำรองภายในแปลง

1.2 ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ติดตามและแนะนำวิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชด้วยถุงซิปล็อก ซึ่งจะสามารถเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชให้มีอายุยาวนานมากขึ้น รวมทั้งทดลองเพื่อศึกษาว่าเมล็ดพันธุ์ที่เก็บได้ในปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

1.3 ขอให้ทดลองการปลูกบัวเพื่อผลิตเม็ดบัวสำหรับรับประทาน (เม็ดบัวผัด) ในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาหรือพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

2. บริเวณพื้นที่งานปศุสัตว์ ภายในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

“...ควรส่งเสริมการบริโภคไข่ไก่หรือไข่เป็ดให้กับมารดาที่ตั้งครรภ์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีให้กับทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และช่วยลดปัญหาโรคเตี้ยและน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์...”

3. งานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

3.1 เป็ดไข่สามารถนำมาทำไข่เค็มได้ดี เนื่องจากมีเปลือกแข็ง

3.2 การเลี้ยงเป็ดและไก่ ต้องสร้างคอกด้วยตาข่ายถี่ๆ เพื่อป้องกันงูหลามงูเหลือมและงูสังที่อาจเข้ามาทำร้ายเป็ดและไก่ได้

3.3 การเลี้ยงไก่ไข่ในโรงเรียน ต้องสอนเรื่องการปฏิบัติตัวให้ถูกสุขอนามัยสัตว์ โดยเฉพาะเรื่องความสะอาด เพราะนักเรียน ครู หรือภารโรงบางส่วน มีการเลี้ยงไก่ไข่ที่บ้านด้วย แล้วกลับมาเลี้ยงไก่ไข่ที่โรงเรียน อาจจะทำให้ไก่ติดโรคได้ ควรเน้นย้ำการใส่รองเท้าบูทและแช่น้ำยาฆ่าเชื้อก่อนเข้าพื้นที่เลี้ยงไก่ไข่

3.4 ขอให้พิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนไก่ไข่พระราชทานและเป็ดไข่พระราชทานให้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนตะแบก อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง รวมทั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลาเพิ่มเติม

เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2565 ณ กองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ทรงมีพระราชดำริ สรุปความได้ดังนี้

1. พระราชทานพระราชานุมัติ ให้สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงาน กปร. พิจารณาสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานโครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์ผลิตพันธุ์ไก่เบตงพระราชทาน “เพื่อนช่วยเพื่อน” ภาคใต้ตอนล่าง ค่ายสมเด็จพระสุริโยทัย ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พื้นที่โครงการฯ จำนวน 1.5 ไร่

2. เห็นควรให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการด้านการศึกษาวิจัยไก่เบตง พร้อมทั้งให้ทางกองทัพภาคที่ 4 เป็นผู้ดำเนินการแจกจ่ายไก่เบตงให้แก่ประชาชนที่สนใจ

เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

"...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เข้าไปให้ความรู้และข้อแนะนำแก่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคำข่า อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เกี่ยวกับการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม..."

"...ให้ดำเนินการการศึกษาวิจัยการพัฒนาข้าวภูพาน 1 เรื่องการป้องกันโรคไหม้ เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาและใช้ประโยชน์กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป..."

และในการถวายรายงานโดยหัวหน้างานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เรื่อง 4 ดำมหัศจรรย์ ได้แก่ ไก่ดำภูพาน สุกรดำภูพาน โคดำภูพาน และกระต่ายดำภูพาน ว่าปัจจุบันยังคงศึกษาวิจัย พัฒนาสายพันธุ์และเพาะขยายพันธุ์ 4 ดำมหัศจรรย์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปเลี้ยงเป็นอาหารโปรตีน และเป็นอาชีพสร้างรายได้ ทั้งนี้ได้ศึกษาวิจัยการรักษาพันธุ์โคเนื้อภูพานร่วมกับบริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) เพื่อให้การขยายพันธุ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริสรุปความว่า "...เห็นควรนำผลการศึกษาวิจัย มาใช้ดำเนินการภายในศูนย์ศึกษาฯ และขยายผลภายในกลุ่มสมาชิกก่อน และยังไม่นำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ร่วมกับภาคเอกชน..."

โอกาสนี้ นายลลิต ถนอมสิงห์ เลขาธิการ กปร. กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามผลการดำเนินงานศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในแต่ละภูมิภาค ซึ่งปัจจุบันมีผลการดำเนินงานก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ในการนี้ มีพระราชกระแสตอบรับการกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ความว่า "...จะไปติดตามผลการดำเนินงานศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องจากเมื่อก่อน ศูนย์ฯ บางแห่งเข้าไปติดตามงานไม่ได้เพราะเป็นพื้นที่เสี่ยง ขณะนี้มีผลการดำเนินงานก้าวหน้าไปมาก ก็จะได้ไปติดตาม..."

6. แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)

สำนักงาน กปร. ได้กำหนดแผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) โดยได้ทบทวนและปรับเปลี่ยนมาจากแผนยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2561-2564) ซึ่งได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติราชการในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 และต่อมาปรับเปลี่ยนชื่อเป็นแผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) เพื่อให้สอดคล้องกับบัญญัติในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการ โดยจัดทำเป็นแผน 5 ปี ซึ่งต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาพ และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง และให้ส่วนราชการจัดให้มีการทบทวนภารกิจของหน่วยงาน และความจำเป็นของภารกิจว่าสมควรที่จะยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงบประมาณของประเทศ ความคุ้มค่าของภารกิจและสถานการณ์อื่นประกอบกัน

แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ซึ่งได้ทบทวนและปรับเปลี่ยนมาจากแผนยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2561-2564) ประกอบด้วยแผน 3 ด้าน ได้แก่ แผนปฏิบัติราชการด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานสนองพระราชดำริ แผนปฏิบัติราชการด้านการเผยแพร่และขับเคลื่อนองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และแผนปฏิบัติราชการด้านการพัฒนาระบบและสมรรถนะในการประสานความร่วมมือเพื่อสนองพระราชดำริ โดยทั้งนี้มีแผนปฏิบัติราชการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน 2 ด้าน ดังนี้

1. **แผนปฏิบัติราชการด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานสนองพระราชดำริ** มีแนวทางการพัฒนา คือ

1.1 การพัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

1.2 การพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในพื้นที่ให้แก่บุคลากร

1.3 การสร้างเสริมความเป็นทีมและการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนผ่าน การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความเป็นทีม และการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.4 การออกแบบและพัฒนาระบบการปฏิบัติงานและติดตามประเมินผลที่มุ่งเน้นคุณภาพ โดยการออกแบบและพัฒนาระบบการปฏิบัติงานบนฐานคุณธรรมจริยธรรมที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการออกแบบและพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มุ่งเน้นคุณภาพบนฐานการมีส่วนร่วมทั้งในระดับพื้นที่และส่วนราชการ

ตัวชี้วัด ได้แก่ มีระบบข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถูกต้องและครบถ้วน และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อมูลเป็นปัจจุบันและทันสมัย เช่น แผนที่อิเล็กทรอนิกส์ มีระบบที่สามารถติดตามผลของโครงการฯ ที่เป็นมาตรฐานและเชื่อถือได้ มีการบริหารจัดการงานฎีกาที่ดี สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้รวดเร็ว มีคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงาน

2. แผนปฏิบัติราชการด้านการเผยแพร่และขับเคลื่อนองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีแนวทางการพัฒนา คือ

2.1 การสังเคราะห์และบูรณาการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริบนฐานการวิจัยและพัฒนา โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้โดยบูรณาการข้อมูลด้านองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดหาคู่มือเชิงเทคนิคทั้งด้านการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริไปใช้เพื่อการพัฒนา โดยการติดตามสถานะของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การเผยแพร่ข้อมูลความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริไปใช้ในการพัฒนาผ่านรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่าง

หลากหลาย และการขยายกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและข้อมูลความสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.3 การขยายเครือข่ายขับเคลื่อนองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ โดยการสร้างเครือข่ายวิทยากรในพื้นที่การพัฒนา และการจัดเวทีหรือพื้นที่การขยายผล โดยเน้นความหลากหลายของหน่วยงาน/องค์กร รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างของวัย

2.4 การเพิ่มขีดความสามารถในการเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ การส่งเสริมค่านิยม “การทำสำเร็จมากกว่าการทำเสร็จ” และการพัฒนาศักยภาพทั้งในเชิงเนื้อหาวิชาการและเทคนิคการนำเสนอ

ตัวชี้วัด ได้แก่ มีการประมวลชุดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรูปแบบของสื่อที่สามารถเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าถึงได้หลากหลาย สามารถนำไปใช้ได้ง่ายและมีกลุ่มเป้าหมายที่นำไปใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น มีเครือข่ายปราชญ์ชุมชนและศูนย์เรียนรู้ มีเครือข่ายในการขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และมีการนำผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปเผยแพร่

7. ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

7.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการกำหนดกรอบ**ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี** (พ.ศ. 2561–2580) เป็นกรอบระยะยาว เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมี 5 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และมีความสุข มีตัวชี้วัดคือ ความสุขของประชากรไทย โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์ในทุกมิติ ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรงควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช้รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

ทั้งนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคือ**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 การรักษาความสงบภายในประเทศ** เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.2 การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ** เพื่อให้คนในชาติมีจิตสำนึกรักและหวงแหน มุ่งจงรักภักดี พร้อมธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและศูนย์รวมจิตใจหนึ่ง

เดียวกันของคนทั้งชาติ โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ รณรงค์เสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกต่างๆ รวมถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงแนวทางพระราชดำริต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้อย่างกว้างขวาง จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ และ**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง** เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่ อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้ปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่**ยั่งยืน ประเด็นย่อยที่ 4.2.4** การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล สามารถดำรงอยู่ได้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อ ประชาชน สังคม รวมถึงประเทศชาติอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพ หน่วยงานเกี่ยวข้อง และภาคประชาชน ให้สามารถพัฒนา สมุททานุภาพของประเทศ ควบคู่ไปกับ การมีส่วนร่วมในกระบวนการสมุทราภิบาลในการบริหารจัดการ ปกป้อง และดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งมวลของชาติ รวมทั้งสร้างเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาทและขีดความสามารถที่เหมาะสม มีการดำเนินการต่าง ๆ และสอดส่อง ดูแลอย่างต่อเนื่อง กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน ในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ พัฒนา ฟื้นฟู ป้องกัน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติจนเกิดความรัก หวงแหน และมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

ในประเด็นนี้ ในแผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ได้ระบุถึงการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ไว้ว่า “สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระราชดำริ หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผ่านการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติในกรณีต่างๆ เป็นการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์”

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน ตลอดจนมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น มีตัวชี้วัดคือรายได้ประชาชาติการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและการกระจายรายได้ ผลิตภาพการผลิตของประเทศ ทั้งในปัจจัยการผลิตและแรงงาน การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการและการท่องเที่ยว โดยให้ประเทศสามารถยกระดับการผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าให้สูงขึ้น ขณะที่มีอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่จะเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต รวมทั้งรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องพัฒนาปัจจัย สนับสนุนต่าง ๆ ทั้งในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพในด้านโครงข่ายคมนาคม พื้นที่และเมือง รวมถึงเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนใน

การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน บุคลากร และเชื่อมโยงประเทศไทยกับประชาคมโลก และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคต

ทั้งนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคือ**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 การเกษตรสร้างมูลค่า** ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น **ประเด็นย่อยที่ 4.1.1 เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น** ส่งเสริมการนำอัตลักษณ์พื้นถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมาเป็นผลิตภัณฑ์การเกษตร รวมทั้งสินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยส่งเสริมการนำอัตลักษณ์พื้นถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมาใช้ในการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เป็นสินค้าเกษตรชนิดใหม่ ให้รองรับความต้องการของตลาดยุคใหม่ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของท้องถิ่น และสร้างจุดเด่นความแตกต่างของสินค้าเกษตรไทยในตลาดโลกเพื่อตอบโจทย์ ความต้องการของผู้บริโภคที่แตกต่างกันในประเทศต่าง ๆ ได้ พร้อมทั้งส่งเสริมการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีในการพัฒนากระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์เพื่อให้มีสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นออกสู่ตลาดสม่ำเสมอ รวมถึงสินค้าเกษตรนอกฤดูกาล การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ การส่งเสริมการขึ้นทะเบียนรับรอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์การส่งเสริมการสร้างตราสินค้าของเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และการสร้างความต้องการของสินค้าด้วยการสร้างเรื่องราวของสินค้าให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในคุณภาพ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการผลักดันการส่งออกสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ไทยและสินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และพืชผลเกษตรและผลไม้เขตร้อนอื่น ๆ สู่ตลาดโลก **ประเด็นย่อยที่ 4.1.2 เกษตรปลอดภัย** สร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั่วโลกในเรื่อง ความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร จูงใจและวางกรอบให้เกษตรกร และผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งให้ความรู้เกษตรกรด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสากลเพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตร การเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะต่อไป โดยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการทำเกษตรปลอดสาร และเปลี่ยนผ่านไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนสนับสนุนกลไกทางการตลาดแก่เกษตรกรที่ต้องการทำการเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย รวมถึงระบบตรวจสอบย้อนกลับสำหรับการตรวจสอบที่มาของสินค้าในทุกขั้นตอนให้เป็นไปตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.3 เกษตรชีวภาพ** ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต และนำไปสู่การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง จากฐานเกษตรกรรมและฐานทรัพยากรชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของประเทศทั้งด้านอาหารและ สุขภาพ โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการปลูก สมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อการผลิตและแปรรูปสำหรับอุตสาหกรรมการแพทย์การสร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาต่อยอดสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสะอาด เทคโนโลยีวัสดุและนาโนเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและการแปรรูป

สินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร โดยสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาดั้งเดิม พัฒนาต่อยอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวเนื่องกับชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.4 เกษตรแปรรูป** ปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งนวัตกรรมจากภูมิปัญญาในการแปรรูป สร้างความแตกต่าง และเพิ่มมูลค่าในผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตร รวมทั้งส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรคุณภาพสูงของไทยสู่ตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ โดยส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูงที่มีคุณค่าเฉพาะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่มีความหลากหลาย ด้วยการต่อยอดผลงานจากสถาบันวิจัยสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ การส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตรขั้นต้นให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าสูง การส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมทั้งการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างสรรค์บรรจุภัณฑ์อัจฉริยะ เพื่อป้องกันการปลอมปน การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย การติดตามผลิตภัณฑ์ในระหว่างการขนส่ง รวมถึงยืดอายุของอาหารและ สินค้าเกษตรในบรรจุภัณฑ์ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้แก่สินค้า พร้อมทั้งส่งเสริมการสร้างแบรนด์ และขยายช่องทางการตลาดด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งให้ความสำคัญในการสร้างเครื่องหมายการค้าและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา **ประเด็นย่อยที่ 4.1.5 เกษตรอัจฉริยะ** นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป็นฟาร์มอัจฉริยะ เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรในเชิงมูลค่าและปริมาณต่อพื้นที่สูงสุด และเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างสมดุลเกษตรอาหารและเกษตรพลังงาน โดยสร้างและนำเทคโนโลยีนวัตกรรมและวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตร ใช้เทคโนโลยีเกษตรด้านความแม่นยำ เทคโนโลยีการผลิตพืชในโรงเรือนเพาะปลูก ด้วยการใช้ระบบอัตโนมัติและเซ็นเซอร์อัจฉริยะติดตามการเปลี่ยนแปลง ทั้งความชื้น แสง และอุณหภูมิภายในฟาร์ม เพื่อให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการ คุณภาพคงที่และสามารถวางแผนระบบการตลาดดีขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีการช่วยบันทึกข้อมูลสำคัญและติดตามการบริหารจัดการภายในโรงเรือนและฟาร์ม การปรับเปลี่ยนการทำเกษตรกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร การจัดการ ภาคเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบการผลิตทางการเกษตรให้ปลอดวัสดุเหลือใช้ ตลอดจนพัฒนาระบบประกันภัยทางการเกษตรที่ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนและจูงใจให้เกษตรกรใช้เครื่องมือดังกล่าวบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรม รวมถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการเกษตรใหม่ๆ และการใช้วิทยาการด้านเทคโนโลยีชีวภาพ พันธุวิศวกรรม ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในเรื่องการปรับสภาพดิน การตรวจจับสารเคมีตกค้าง การตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคสัตว์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และคุณค่าทางโภชนาการ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร รวมทั้งยืดอายุการเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาเพื่อยืดระยะเวลาการจำหน่ายผลผลิตและการส่งออก พร้อมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรสำหรับระบบฟาร์มอัจฉริยะในประเทศ โดยยกระดับเทคโนโลยีการผลิตและเครื่องจักรกลการเกษตรให้สูงขึ้นด้วยการวิจัยและพัฒนา การสร้างและกำหนดคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากดาวเทียม และเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากการประยุกต์ใช้ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างยั่งยืนให้กับภาคเกษตร การสร้างฐานข้อมูลการเพาะปลูกระดับประเทศ การจัดการ ด้านชลประทาน ทะเล และชายฝั่ง รวมทั้งการติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยเป็นคนดีคนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มีตัวชี้วัดคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาสังคมและครอบครัวไทย โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุม ทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการเสริมสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่น

ทั้งนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคือ**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3.3 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21** โดยมุ่งเน้น ผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา **ประเด็นย่อยที่ 3.3.4 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต** โดยเน้นการจัดระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านการพัฒนากลไกต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาการศึกษาออนไลน์แบบเปิด นอกจากนี้ต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต โดยระดมทรัพยากรจากภาคเอกชนและ ภาคประชาสังคม การพัฒนาทัศนคติและแรงบันดาลใจที่อยากเรียนรู้การสร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้และให้ ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว รวมทั้งนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเอง เพื่อสร้างสังคมคุณภาพ มีตัวชี้วัดคือความแตกต่างของรายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐระหว่างกลุ่มประชากร ความก้าวหน้าของการพัฒนาคน ความก้าวหน้าในการพัฒนาจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อให้มีการเติบโตของประเทศที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด

ทั้งนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคือ**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ประเด็นย่อยที่ 4.1.1 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก** พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการจัดการตนเอง ของเกษตรกร และการมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัย ความรู้ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่

คุณค่า และเพิ่มช่องทางการตลาดและเชื่อมโยงการค้าด้วยเครือข่ายพันธมิตรและวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดนโยบายและกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกร พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐาน ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.2 การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ประเด็นย่อยที่ 4.2.5 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลมิติต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มีความถูกต้องแม่นยำ การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่จะเอื้อให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและการติดตาม การดำเนินงานของรัฐ พัฒนากลไกเพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การขยายเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่างๆ และนำไปใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนการเพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมพัฒนาพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.4 การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเอง ประเด็นย่อยที่ 4.4.1 ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือนให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงินและอาชีพ โดยใช้ข้อมูลความรู้และการยกระดับการเรียนรู้ของครัวเรือนทั้งในกลุ่มครัวเรือนภาคเกษตรและอาชีพอื่น ๆ เพื่อปรับการคิดเชิงระบบ การวางแผนอนาคต การออมและการลงทุน การดูแลสุขภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว เพิ่มทักษะทางการเงินและการวางแผนการจัดการที่ดิน ที่อยู่อาศัยและระบบการผลิตด้านอาชีพ เพิ่มความสามารถในการประกอบการธุรกิจ การบริหารจัดการ ตลอดจนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ระดับชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นการสร้างการเรียนรู้จากภายในเพื่อสร้างคนที่มีระบบคิดที่มีเหตุผล และพึ่งตนเองได้ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ**ประเด็นย่อยที่ 4.4.2 เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันเอง** โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนได้บริหาร จัดการและมีส่วนร่วมในกิจการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง ขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือทุกภาคส่วนให้มีเป้าหมายทิศทาง มีความสมดุล มีอิสระและมีอำนาจในการตัดสินใจ โดยมีระบบการติดตามตรวจสอบที่ต่อเนื่องและโปร่งใส ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าในการยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ในประเด็นนี้ ในแผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ได้ระบุถึงการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ไว้ว่า “เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งพื้นที่โดยรอบ ให้มีความรู้ความสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันกับตนเอง ครัวเรือน และชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถพออยู่พอกิน มีรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน มีสุขภาพกายใจที่ดี ลดปัญหาการใช้สารพิษ ส่งเสริมให้มีการออม สร้างคนให้คิดแบบมีเหตุมีผล สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้”

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล ฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุล ภายในขีดความสามารถของระบบ

นิเวศ และยกระดับกระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล มีตัวชี้วัดคือพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟู การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปริมาณก๊าซเรือนกระจก มูลค่าเศรษฐกิจฐานชีวภาพ

ทั้งนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริคือ **ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว** มุ่งเน้นการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยเศรษฐกิจฐานชีวภาพนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม สามารถลดความเสี่ยงของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาความขาดแคลนของทรัพยากรลงได้ โดยมีเป้าหมายสู่สังคมที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นแต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำลง ผ่านแนวทางและมาตรการต่าง ๆ เช่น การบริโภคและการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สีเขียวและป่าไม้ รักษาฐานทรัพยากรสัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร และเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.1 เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน** โดยส่งเสริมและสร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพอุบัติใหม่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณภาพ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.2 อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด** โดยเฉพาะสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์โดยลดอัตราการสูญเสียชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น และแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ ตลอดจนควบคุมชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีผลกระทบต่อ ระบบนิเวศ โดยอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืชเฉพาะถิ่น สัตว์ป่าและพันธุ์พืชหายากและใกล้สูญพันธุ์ให้เป็นฐานทรัพยากรที่มั่นคง ควบคู่กับการลดภัยคุกคามและการบริหารจัดการไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสัตว์ป่ากับคนและชุมชน รวมถึงการสร้างระบบฐานข้อมูลในรูปแบบธนาคารพันธุกรรม โดยให้ความสำคัญกับพันธุกรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อระบบนิเวศและ/หรือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมเชื้อพันธุ์และองค์ความรู้สำหรับใช้ประโยชน์ในอนาคตและคงความหลากหลายทางพันธุกรรม มีการส่งเสริมมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และมาตรการจูงใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างกลไกการใช้ประโยชน์ในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และพัฒนาระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ รวมถึงพัฒนาและบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ส่งเสริมพัฒนาและการใช้แนวคิดผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดการเก็บค่าบริการเชิงนิเวศในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งการศึกษา สำรวจ และวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศที่มีความสำคัญ ทั้งในและนอกพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และพื้นที่วิกฤต เพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลให้ได้มาตรฐาน สะดวกต่อการเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์และการส่งเสริมการเกษตรที่ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ **ประเด็นย่อยที่ 4.1.3 อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ** โดยฟื้นฟู แม่น้ำลำคลองและการป้องกันตลิ่งและฝายชะลอน้ำ มีการวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ บนพื้นฐานของการรักษาสมดุลนิเวศ ส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการอนุรักษ์ และพัฒนาแม่น้ำ คูคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ มีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย ระบบเก็บขน และกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของชุมชนให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล สนับสนุนให้มีโครงข่ายการสัญจรทางน้ำที่สะดวก ปลอดภัย ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชน องค์กรเอกชน เอกชน มีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักต่อคุณค่าและความสำคัญของแม่น้ำ คูคลอง

ประเด็นย่อยที่ 4.1.4 รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยหยุดยั้งการบุกรุก ทำลายพื้นที่ป่า โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุก มีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และมีการบูรณาการทุกหน่วยงานในการเฝ้าระวังและป้องกันการบุกรุกป่า ส่งเสริมการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าธรรมชาติที่เสื่อมโทรม พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย พื้นที่ป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูงชัน และพื้นที่แนวกันชน ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน ส่งเสริมการใช้ ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบโดยกำหนดสิทธิชุมชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า จะต้องคำนึงถึงความเปราะบางของระบบนิเวศ ขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นตามหลักการผู้ได้รับประโยชน์จากป่าเป็นผู้ดูแลป่า ส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจากป่าปลูกแบบครบวงจร สร้างกลไกหรือระบบตัดฟันระยะยาวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมายสำหรับพื้นที่ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ของเอกชน โดยให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ควบคู่กับการส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาเพื่อสามารถระบุแหล่งกำเนิดของไม้และป้องกันการลักลอบนำไม้ออกจากป่า รวมถึงการสร้างและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบท เพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์และรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติเกิดความรู้สึกหวงแหน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และได้รับความสุขจากทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาชุมชนที่ทำกินในเขตป่า โดยเน้นการใช้ประโยชน์ที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบคนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนที่แนวเขตพื้นที่สีเขียวที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวรายจังหวัด การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย ภาคประชาชนทุกระดับอายุให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นย่อยที่ 4.1.5 ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน โดยส่งเสริมการบริโภคและการผลิตสีเขียวอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคและการผลิต วิธีคิดและวิถีชีวิตของบุคคลและองค์กรให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ มากที่สุด การสร้างการมีจิตสำนึกในการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม การบริโภคอย่างพอเพียงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางสังคมจูงใจผู้บริโภคและผู้ผลิต การสร้างระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมมลพิษในภาคการผลิต และการใช้มาตรการการตรวจสอบย้อนกลับถึงแหล่งที่มาของวัตถุดิบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการลดขยะเป็นศูนย์จัดการขยะแบบเบ็ดเสร็จยั่งยืน การลดการปล่อย มลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการจัดการการปล่อยมลพิษจากภาคการผลิตเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมีมลพิษต่ำโดยกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การมีระบบจัดการของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภทที่เพียงพอและมีการจัดการมลพิษได้เป็นไปตามมาตรฐาน มีการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบการอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกด้วยการวิจัยพัฒนาวัตถุดิบและเทคโนโลยีการเพิ่มศักยภาพการผลิต การใช้และตลาด ตลอดจนการสร้างจิตสำนึก และเข้าถึงองค์ความรู้ด้านพลังงาน พร้อมทั้งการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานของรัฐมีการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่ได้รับการรับรองผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้ภาคเอกชนใช้สินค้าและบริการจากผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ดำเนินการเพื่อรองรับการปลูกป่าและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เอกชน การปรับปรุงกลไกรัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนและภาคเอกชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.2 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการสร้างการเติบโตของประเทศจากกิจกรรมทางทะเลที่หลากหลาย ควบคู่ไปกับการดูแลฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งหมด ภายใต้อำนาจและสิทธิประโยชน์ของประเทศที่พึงมีพึงได้ เพื่อความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องทะเลที่ถูกต้องและเพียงพอ เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล ปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบพัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม **ประเด็นย่อยที่ 4.2.1 เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล** โดยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านต่าง ๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจภาคทะเลให้มีบทบาทเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศอินโดจีนและประชาคมอาเซียน เร่งลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร กระจายประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้ทั่วถึง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมและสร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล ส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนให้คำนึงถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พัฒนาศักยภาพคนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการกับก๊าซเรือนกระจก พร้อมรับมือกับผลจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนเศรษฐกิจภาคทะเลการปรับตัวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลง และมีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศที่เป็นมาตรฐาน มีระบบเศรษฐศาสตร์และเครื่องมือทางการคลังที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบโดยผู้ใช้ประโยชน์หรือต่อผู้ทำความเสียหายต่อทรัพยากร และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล และในทะเลที่มีประสิทธิภาพ มีผังชายฝั่งและฝั่งทะเลชัดเจน กำหนดพื้นที่การพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรในพื้นที่

ประเด็นย่อยที่ 4.2.2 ปรับปรุง ฟื้นฟูและสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ โดยรักษาแนวปะการังที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว รักษาป่าชายเลนที่สำคัญต่อการดูดซับก๊าซเรือนกระจก รักษาแหล่งหญ้าทะเลที่สำคัญต่อประมงและสัตว์ทะเลหายาก มีพื้นที่คุ้มครองทางทะเลที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการดูแลจัดการพื้นที่ พัฒนากลไกคุ้มครองสัตว์ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ที่มีมาตรฐานระดับ สากล พร้อมทั้งมีระบบควบคุมและตรวจสอบผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงมูลค่าของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตทางทะเล กระบวนการมีส่วนร่วมชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ รวมถึงมีระบบตรวจสอบ แจ้งเตือน ติดตาม และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ สัตว์ทะเลหายาก ห่วงโซ่อาหาร และคุณภาพอาหารทะเล รวมถึงมีการกระจายความรู้ด้านทะเลในทุกระดับชั้นและครอบคลุมทุกรูปแบบ และมีกิจกรรมการสร้างความตระหนักทางทะเล มีระบบศูนย์ข้อมูลความรู้เชิงรุกที่เข้าถึงได้ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล มีการศึกษาวิจัยเรื่องทะเลอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาฐานข้อมูลเป็นคลังรวมความรู้ด้านผลประโยชน์ทางทะเลเพื่อให้คำปรึกษาช่วยการตัดสินใจของผู้บริหารและให้บริการความรู้แก่ประชาชน ที่จะนำความรู้ไปพัฒนาให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน **ประเด็นย่อยที่ 4.2.3 ฟื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้งระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม** โดยจัดการชายฝั่งประเทศไทยทั้งหมดแบบบูรณาการ ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกัน แก้ไขปัญหา และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งที่เหมาะสม มีแผนแม่บทกำหนดวิธีการจัดการในแต่ละพื้นที่สำคัญทั่วประเทศ มีการลดพื้นที่ที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยใช้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่เหมาะสม รวมถึงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในบริเวณที่ยังไม่เกิดปัญหา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.3 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งระบบ และการสร้างขีดความสามารถของประชาชนในการรับมือและปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหาย จากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พร้อมทั้งสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ **ประเด็นย่อยที่ 4.3.1 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก** โดยพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการเมือง เพื่อมุ่งสู่แมืองคาร์บอนต่ำ และพื้นที่สีเขียวในทุกรูปแบบ รวมทั้งสนับสนุนการจัดการด้านการเกษตรที่มีผลประโยชน์ร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ป่าเพื่อเป็นแหล่งกักเก็บก๊าซเรือนกระจก **ประเด็นย่อยที่ 4.3.2 มีการปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติ และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูล การคาดการณ์สภาพภูมิอากาศและระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่รวดเร็ว แม่นยำและมีประสิทธิภาพ และมีการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและลดผลกระทบทั้งในเชิงโครงสร้างและไม่ใช่โครงสร้างเพื่อเตรียม รับมือกับพิบัติภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เหมาะสมกับแต่ละภูมิสังคมของประเทศ พร้อมทั้งพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการพิบัติภัยทั้งระบบ โดยคำนึงถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน และเมือง ในการรับมือและปรับตัวต่อผลกระทบจากพิบัติภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.4 พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง มีข้อกำหนด รูปแบบ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวเนื่องกับลักษณะการใช้พื้นที่ตาม ศักยภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนา “เมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ” โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนผังภูมินิเวศ การพัฒนาเมือง ชนบท พื้นที่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่อนุรักษ์ตามศักยภาพและความเหมาะสมทางภูมินิเวศ พัฒนา พื้นที่ต้นแบบตามแผนผังภูมินิเวศในทุกจังหวัดอย่างยั่งยืน ลดการปลดปล่อยมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะ สงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อุทยานธรณีวิทยา แหล่งโบราณคดีมรดกทางสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่น **ประเด็นย่อยที่ 4.4.4 สงวนรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติมรดก ทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติและฐาน วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน** โดยกำหนดให้ภาครัฐเป็นแกนกลางในการให้ความรู้ประสาน และบูรณาการ ทุกภาคส่วนในการเพิ่มและรักษาพื้นที่สีเขียว เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมของประเทศ การฟื้นฟูระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมกับการปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้เรื่องการใช้ประโยชน์ของชุมชนในพื้นที่ป่าอย่างสมดุล การพัฒนาและส่งเสริมกลไกคาร์บอนเครดิต และกลไกค่าตอบแทนการให้บริการของระบบนิเวศและการสงวนรักษา อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งโบราณคดีมรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน โดยจัดให้มีมาตรการชดเชยและแรงจูงใจในการดำเนินการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.5 พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นพัฒนาระบบจัดการน้ำทั้งระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคง เพิ่มผลิตผลในเรื่องการจัดการและการใช้น้ำทุกภาคส่วน ดูแลภัยพิบัติจากน้ำทั้งระบบ พัฒนาความมั่นคงทางพลังงานอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกที่คำนึงถึงการพัฒนาอย่างเหมาะสม ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มศักยภาพและการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาความมั่นคงการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการผลิตอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย และเป็นฐานการผลิตที่มีผลิตภาพสูง **ประเด็นย่อยที่ 4.5.1 พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ** โดยจัดให้มีน้ำสะอาดใช้ทุกครัวเรือนในชุมชนชนบท ในปริมาณ คุณภาพ และ

ราคาที่เข้าถึงได้ มีระบบการจัดการน้ำชุมชนที่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมฟื้นฟูอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่พักน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติแอ่งน้ำบาดาล การระบายน้ำชายฝั่ง ให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำ และใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์มีการจัดทำแผนป้องกัน ฟื้นฟูรักษา ร่วมกับแผนรักษาเขตต้นน้ำ แผนป้องกันแผ่นดินถล่ม แผนอนุรักษ์ฟื้นฟูรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำธรรมชาติตามพื้นที่ที่กำหนดและตามความสำคัญ และมีการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบให้มีระดับความมั่นคงในระดับสากล โดยการจัดหาและใช้น้ำที่สมดุล ทันสมัย ทันการณ์และสร้างความเป็นธรรม ใช้ระบบทั้งทางโครงสร้าง กฎระเบียบ การบริหารจัดการการจัดหาและใช้น้ำที่ได้สมดุล ระบบและกลไกการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรม การยกระดับผลิตภาพการใช้น้ำให้เทียบเท่าระดับสากล รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทางบุคลากร สังคม สารสนเทศ และการสื่อสาร การพัฒนาเครื่องมือการจัดการ การดำเนินการเพื่อสร้างสมดุล สร้างวินัยของประชาชนในการใช้น้ำและการอนุรักษ์อย่างรู้คุณค่า พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์สารสนเทศกับนานาชาติและการดำเนินการร่วมใช้น้ำกับแม่น้ำระหว่างประเทศ โดยพิจารณาและดำเนินการโครงการบูรณาการและเชื่อมโยงกับประเด็นอื่นร่วมกับระดับสากล และมีการจัดระบบการจัดการน้ำในภาวะวิกฤต ให้สามารถลดความสูญเสียความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำตามหลักวิชาการให้อยู่ในขอบเขตที่ควบคุมที่มีประสิทธิภาพ โดยแบ่งตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ได้และสามารถฟื้นตัวได้ในเวลาอันสั้น **ประเด็นย่อยที่ 4.5.2 เพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้าง มูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล** โดยจัดให้มีน้ำเพียงพอต่อการเจริญเติบโต ของเขตเมืองเพื่อการอยู่อาศัยการพาณิชย์และบริการ พร้อมระบบจัดการน้ำในเขตเมือง มีระบบแผนผังน้ำ ระบบกระจายน้ำดี ระบบรวบรวมน้ำเสีย ระบบระบายน้ำสำหรับภาคบริการในเขตเมือง รวมถึงชุมชนเมืองให้เพียงพอต่อความต้องการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยพัฒนาระบบน้ำในเมืองที่มีความเชื่อมโยง มีแหล่งน้ำสำรอง การใช้น้ำซ้ำในพื้นที่วิกฤต พร้อมทั้งจัดให้มีน้ำใช้เพียงพอสำหรับการพัฒนาเกษตร อุตสาหกรรม และท่องเที่ยว รวมทั้งมีระบบดูแลน้ำภายในพื้นที่สำหรับผู้ใช้น้ำในนิคมเกษตร อุตสาหกรรมสมัยใหม่ พื้นที่ชลประทาน พื้นที่เกษตรน้ำฝน พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ แหล่งท่องเที่ยว เกษตรพลังงาน เกษตรเพิ่มมูลค่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยทบทวนระบบน้ำตามการปรับโครงสร้างเกษตรและอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนไป เน้นปรับโครงสร้างการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำในแต่ละภาคส่วน พร้อมทั้งการเพิ่มผลิตภาพของการใช้น้ำ โดยการใช้อย่างมีคุณค่า การนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพการส่งและการใช้น้ำทุกภาคส่วน และเพิ่มการเก็บกักในพื้นที่ มีระบบการขออนุญาตใช้น้ำตามเกณฑ์และความสำคัญ เพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ และรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต **ประเด็นย่อยที่ 4.5.5 พัฒนาความมั่นคงด้านการเกษตรและอาหารของประเทศและชุมชน ในมิติปริมาณ คุณภาพ ราคาและการเข้าถึงอาหาร** โดยบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตร และเพิ่มผลิตภาพการเกษตรแบบบูรณาการ โดยเน้นให้เกิดความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ และเกษตรอาหารมูลค่าเพิ่มสูง พร้อมทั้งเพิ่มพื้นที่เกษตรผสมผสาน จัดเขตการเกษตร มีการใช้มาตรการการตรวจสอบย้อนกลับถึงแหล่งที่มาของวัตถุดิบ เพื่อลดการบุกรุกและทำลายพื้นที่ป่า รวมทั้งมีการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพิ่มการจ้างงานในภาคเกษตรเพื่อรองรับเศรษฐกิจชีวภาพ รวมทั้งยกระดับอาชีพเกษตรกรให้มีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นและมีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรม

ทั้งนี้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ประจำปี พ.ศ. 2564 ในการบรรลุเป้าหมายภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติ ทั้ง 6 มิติ ดังนี้

1. ด้านความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ปรับตัวขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 74.84 เป็นร้อยละ 74.98 ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย มีคะแนนอยู่ที่ 5.985 ลดลงจากปีก่อนอยู่ในอันดับที่ 54 จาก 149 ประเทศ

2. ด้านขีดความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันดับดีขึ้นเล็กน้อย อยู่ที่อันดับที่ 28 จาก 64 ประเทศ อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี พ.ศ. 2563 ขยายตัวลดลงติดลบร้อยละ 6.20

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ดัชนีความก้าวหน้าของคน มีค่าคะแนน 0.6501 ดีขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยดัชนีด้านการศึกษา ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วม มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

4. ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม ดัชนีความก้าวหน้าทางสังคม มีค่าคะแนน 70.96 อยู่ในอันดับที่ 71 ของโลก ดีขึ้นจากปีก่อน ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายจ่ายเพื่อการบริโภค มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ดัชนีชี้วัดการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนน 45.4 (คุณภาพสิ่งแวดล้อม 48.4 และคุณภาพระบบนิเวศ 43.5) ลดลงจากปีก่อนหน้า แต่มีอันดับที่ดีขึ้น อยู่ในอันดับที่ 78

6. ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ ดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาลโลก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 44.81 ปรับลดลง 0.95 คะแนน ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น และประสิทธิภาพของภาครัฐปรับตัวดีขึ้น อยู่ในอันดับที่ 20

7.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) และการประเมินผลครึ่งทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) ประเทศไทยจะยังคงประสบสภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เช่น กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ๆ การเข้าสู่สังคมสูงวัย การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสภาวการณ์ด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ ดังนี้ 1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม 3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ 4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประเทศไทยถูกกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืน แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และมีนวัตกรรมสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย 10 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมเพิ่มขึ้น คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน โดย**แนวทางการพัฒนาที่ 3** ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเรื่องของการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์ สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทั่วถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีเป้าหมายเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน และแก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ และเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดย**แนวทางการพัฒนาที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการ ทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน** โดย**แนวทางการพัฒนาย่อยที่ 3.1** สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรง บันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง **แนวทางการพัฒนาย่อยที่ 3.2** ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน และ**แนวทางการพัฒนาย่อยที่ 3.3** พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับ ชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจการ สนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตได้ตามศักยภาพ ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพิ่มผลิตภาพการผลิตของประเทศ ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ในขณะที่เศรษฐกิจรายสาขาเติบโตอย่างเข้มแข็งและเป็นฐานในการสร้างความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นและพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

แนวทางการพัฒนาที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งความ

เข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาภาคการเกษตร ได้แก่

1) การเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวมทั้งจัดระบบการปลูกพืชให้สอดคล้องปริมาณน้ำที่หาได้โดยให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำ แหล่งน้ำในไร่นา อ่างน้ำขนาดเล็กและ ขนาดกลางให้กระจายตัวตามศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำา และมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำที่มีปริมาณน้ำเกินความต้องการเข้ามาเติมในเขื่อนหรือในแหล่งน้ำที่มีปริมาณน้ำน้อยให้เพียงพอกับการทำการเกษตร การสนับสนุนให้ทำการเกษตรที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำ และความต้องการของตลาดในพื้นที่ รวมทั้งการเร่งฟื้นฟูและปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และ การส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการรวบรวม คัดเลือกและปรับปรุงพันธุกรรมพืช สัตว์ สัตว์น้ำและจุลินทรีย์ของท้องถิ่น

2) สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากฐาน ทรัพยากรชีวภาพ (Bio Base) และการปรับระบบการผลิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัยและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย โดยไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาทางเลือกและกำหนดกระบวนการในการศึกษา วิจัย พัฒนา และกลไกการกำกับดูแลอย่างเคร่งครัดและเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิต ด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุ์สัตว์น้ำ เทคโนโลยีการเพาะปลูก และการวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลทางการเกษตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความหลากหลายของสินค้าที่เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงได้ และการพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อปรับระบบการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศให้แก่เกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การจัดทำแปลงต้นแบบผ่านศูนย์เรียนรู้และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่

3) ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ โดยการพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลทั้งในกลุ่มสินค้าที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร อาทิ สมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ยา พลังงานทดแทน วัสดุชีวภาพ รวมถึงการพัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและระบบตรวจสอบย้อนกลับให้เป็นไปตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในและต่างประเทศอย่างทั่วถึง และการกำกับดูแลให้มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยและการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ โดยให้ความรู้ด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐาน อาทิ หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีรวมถึงส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารสำหรับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มที่มีมาตรฐานเฉพาะ อาทิ สินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าฮาลาล และสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดมาตรการจูงใจในการปรับปรุงการผลิตและการส่งเสริมวางระบบการตรวจสอบย้อนกลับ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตอาหารที่มีคุณภาพและเพียงพอสำหรับเด็กในวัยเรียนเพื่อเพิ่มสุขภาวะและศักยภาพการเรียนรู้ และสร้างความตระหนักในการบริโภคอาหารและ

โภชนาการที่ส่งผลต่อสุขภาวะ และการขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยการสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผ่านมาตรการทางการเงินการคลัง การส่งเสริมการผลิต การยกระดับราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้แตกต่างจากสินค้าเกษตรที่ใช้สารเคมี ตลอดจนมาตรการส่งเสริมการตลาด และแนวทางอื่นๆ เช่น การใช้หลักการคาร์บอนเครดิต เป็นต้น

4) เสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตในห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร โดยการเสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม ให้เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตร โดยอาศัยแนวคิดและกระบวนการสหกรณ์เป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบคลุมเกษตรกรและ ประชาชนในทุกพื้นที่และขยายผลเชื่อมโยงเครือข่ายระบบการผลิต การตลาดและการเงิน กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และคลัสเตอร์ที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ร่วมกับการขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจการเกษตรแบบประชารัฐ การลงทุนแบบความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชน และการทำเกษตรพันธสัญญาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความเป็นธรรม การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพืช ปศุสัตว์ และการทำประมงให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด (Zoning) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต โดยเร่งส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่และเกษตรกรรมแม่นยำสูงในพื้นที่ที่เหมาะสม การร่วมจัดหาปัจจัยการผลิตและ เครื่องจักรกลการเกษตร การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการปรับปรุงการผลิต และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จำเป็นด้านการเกษตร อาทิ ระบบโลจิสติกส์ และระบบภูมิสารสนเทศในการวางแผนการ ผลิตตลอดห่วงโซ่ ตลอดจนส่งเสริมการทำเกษตรแบบประณีตที่ต้องใช้องค์ความรู้ควบคู่กับการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ มีความเอาใจใส่และใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งคำนึงถึง ระบบนิเวศ การพัฒนาสินค้าเกษตรที่ได้จดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปสู่การทำเกษตรทางเลือกอื่นๆ รวมถึงการส่งเสริมระบบและการเลี้ยงปศุสัตว์และการทำประมงอย่างยั่งยืน การวิจัยพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรสมัยใหม่ในกระบวนการผลิต ทั้งก่อนการเก็บเกี่ยว หลังเก็บเกี่ยวและในกระบวนการแปรรูปเพื่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต ตลอดห่วงโซ่การผลิต การสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรชีวภาพเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง โดยนำผลการวิจัยและพัฒนามาใช้ประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดบนพื้นฐานของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาคเกษตรกร ภาคเอกชน และภาครัฐ การบริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเพื่อการแปรรูปสร้างมูลค่าและความต้องการของผู้บริโภคในตลาด เพื่อสร้างสมดุลการผลิตในทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาคและประเทศ ตลอดจนมีการเชื่อมโยงการผลิตภาคเกษตรกับภาคการผลิตอื่น เช่น ภาคบริการและการท่องเที่ยวเพื่อลดการพึ่งพิงการส่งออกสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร การพัฒนากลไกจัดการความเสี่ยงที่กระทบต่อสินค้าเกษตร ได้แก่ ตลาดซื้อ ขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า การจัดตั้งกองทุนประกันภัยพืชผลทางการเกษตร รวมทั้งสร้างระบบเตือนภัยทางการเกษตรล่วงหน้า และการสร้างความร่วมมือด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้านในการเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปสร้างมูลค่าและโอกาสในด้านการตลาดจากการส่งออกทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียน

5) ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการเกษตร มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและเป็นเจ้าของในการพัฒนาการเกษตรของตนโดยภาครัฐสนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเชื่อมโยงการดำเนินการกับศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ในพื้นที่ การส่งเสริมขยายผลและพัฒนาการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วน

เกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ รวมถึงการทำเกษตรกรรมตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีโดยสนับสนุนบทบาทเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้านในการขับเคลื่อน และการปรับกลไกและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรที่จำเป็นในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ การพัฒนาระบบข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้การสนับสนุนเงินทุนในลักษณะสินเชื่อสีเขียวที่จูงใจการผลิตและการส่งเสริมการตลาด และการควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนสารเคมีการเกษตรให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้สารเคมีการเกษตรอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการเพื่อลดผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำหนดมาตรการทางการเงินการคลังในการกำกับดูแลการผลิต การนำเข้าและการใช้สารเคมีการเกษตร

6) พัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการภาคเกษตรและสนับสนุน เกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการพัฒนาฐานข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานด้านการเกษตรให้มีความถูกต้อง แม่นยำ เชื่อถือได้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการวางแผนด้านการเกษตรโดยใช้การตลาดนำ รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง และการพัฒนาระบบเตือนภัยการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ การสร้างบุคลากรด้านการเกษตร โดยการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่หรือดำเนินนโยบายบัณฑิตคืนถิ่น การจัดทำหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติเพื่อสร้างเกษตรกรที่มีความรู้และมีความสามารถในการยกระดับการผลิต แปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการที่สามารถปรับตัวได้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของโลก การสนับสนุนการสร้างและการรวมกลุ่มเกษตรกรปราดเปรื่องให้เป็นผู้บริหารจัดการธุรกิจการเกษตรตั้งแต่ต้นน้ำถึงการแปรรูปและการตลาด และเปิดโอกาสให้บุตรของเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตร มีทัศนคติและความต้องการในการสานต่องานเกษตรกรรมเป็นลำดับแรก ตลอดจนการสร้างค่านิยมที่ดีและการสร้างความมั่นคงของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยเฉพาะการดูแลสวัสดิการชาวนา ควบคู่กับการสนับสนุนการเพิ่มรายได้จากอาชีพนอกภาคเกษตร รวมถึงการสร้างองค์ความรู้และเข้าถึงเครือข่ายพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและวางระบบบริหารจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อรักษา และฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความมั่นคงด้านน้ำและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้มีประสิทธิภาพ สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ เพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

แนวทางการพัฒนาที่ 1 การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว รักษา ความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน การปกป้องทรัพยากรทางทะเลและป้องกันการกัดเซาะตลิ่งและชายฝั่ง

แนวทางการพัฒนาที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ทั้งในมิติเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียในพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินในทุกมิติ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมและมิติเชิงสังคมของพื้นที่ลุ่มน้ำ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำต่อหน่วยในภาคการผลิตให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงขึ้น ทั้งในและนอกเขตพื้นที่ชลประทาน โดยปรับเปลี่ยนชนิด วิธีการ หรือรูปแบบการปลูกพืชให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำเก็บกักและศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งความต้องการของตลาด (Zoning) ส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างจริงจังร่วมกับการบำบัดและการนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำในภาคอุตสาหกรรมและพื้นที่เขตเศรษฐกิจ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและลดจำนวนประชาชนที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ

แนวทางการพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แนวคิดตลอดวัฏจักรชีวิต ด้วยการสนับสนุนการผลิตภาคการเกษตรไปสู่เกษตรกรรมที่ยั่งยืน โดยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุนการพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ การใช้วัสดุอินทรีย์และการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมีการเกษตร เช่น การทำเกษตรโดยลดการใช้สารเคมีที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สนับสนุนงานวิจัยและจัดหาพื้นที่ต้นแบบ เพื่อสาธิตการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จัดให้มีแหล่งทุนและกลไกทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับรูปแบบการทำการเกษตรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพสินค้า เกษตรอินทรีย์สินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าเกษตรเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค ตลอดจนศึกษาความเหมาะสมในการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรเหล่านี้ให้เป็นมาตรการเชิงบังคับ ขยายผลแนวคิดการทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและผลักดันสู่กระบวนการทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของไทยสู่สากล โดยควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสม พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ โดยพัฒนาขีดความสามารถและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวธรรมชาติกับการอนุรักษ์ทรัพยากร การสืบทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชีวภาพของท้องถิ่นด้วย

แนวทางการพัฒนาที่ 5 สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ร่วมกับการศึกษาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปรับตัวในการจัดหาเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับภาคเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ มีตัวชี้วัดคือจำนวนกิจกรรมเทิดพระเกียรติและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์เพิ่มขึ้น และจำนวนกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพิ่มขึ้น โดย**แนวทางการพัฒนาที่ 1 การรักษาความมั่นคงภายในเพื่อให้เกิดความสงบในสังคม และธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ** โดย**แนวทางการพัฒนาย่อยที่ 1.1 สร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้มีความหวงแหนและธำรงรักษา**

สถาบันของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ มีการนำแนวทางพระราชดำริไปเผยแพร่และพัฒนา พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อปกปักรักษาและป้องกันการกระทำที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อสถาบันหลักของชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ และเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อ ยกระดับความสามารถการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดย**แนวทางการพัฒนาที่ 1 เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาและผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม** โดยการเร่งรัดการถ่ายทอดผลงานวิจัยและพัฒนา และเทคโนโลยีสู่เกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผ่านกลไกเครือข่ายสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีนักถ่ายทอดเทคโนโลยีมืออาชีพเข้ามาช่วยดำเนินการ **แนวทางการพัฒนาที่ 3 พัฒนาสภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม** ตลอดจนสนับสนุนให้มีการทำวิจัยที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของพื้นที่เพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพการวิจัยและพัฒนาของท้องถิ่น และนำงานวิจัยไปช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ประโยชน์จากสถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการวิจัยพัฒนาที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ และภาคชุมชนและสังคม

ทั้งนี้ ในระยะครึ่งทางแผนฯ 12 ประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งบริบทโลกและบริบทในประเทศส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระยะยาว และการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นหรือการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในหลายเรื่อง เช่น เทคโนโลยีพลิกโลก การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยที่อาจส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในอนาคต ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศต่างๆ ที่เป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้าน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบริบทโลกที่มากระทบ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงนโยบายภายในประเทศที่ส่งผลเอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ อย่างไรก็ตาม บางบริบทกลับเป็นความท้าทายหรือเป็นอุปสรรคที่ประเทศจะต้องก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ จากการประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะครึ่งทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 พบว่า การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกและสถานการณ์ภายในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมือง การพัฒนาในบางมิติดีขึ้น แต่ยังคงมีการพัฒนาในบางด้านที่ยังล่าช้าและไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อาทิ ประชาชนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การกระจายรายได้ยังเป็นประเด็นท้าทาย ประชาชนในภาคต่างๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะที่ความเหลื่อมล้ำระดับภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจส่งผลทำให้การบรรลุเป้าหมายเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวประชากรที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยากลำบากมากขึ้น และทางสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยในปี พ.ศ.2563 จะปรับตัวลดลงในช่วงร้อยละ 7.3-7.8 เนื่องจากการปรับตัวลดลงมากของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ภาวะถดถอยรุนแรงของเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลก ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศ บวกกับปัญหาภัยแล้ง

จากวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เกิดวิถีแนวใหม่ที่ทุกคนต้องปรับวิธีการในการใช้ชีวิต ที่เรียกว่า ‘ชีวิตวิถีใหม่’ จึงต้องมีการปรับแนวทางการพัฒนา โดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) สร้างสมดุลของมนุษย์

และธรรมชาติ (2) สร้างสมดุลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม และ (3) สร้างการเติบโตอย่างพอเพียง ด้วยเหตุนี้ แนวทางใหม่ของการพัฒนาประเทศในช่วงหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และการเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงประกอบด้วย (1) ปรับจุดอ่อน เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้สามารถรอบรับแนวทางชีวิตวิถีใหม่ ลดความเหลื่อมล้ำ และเกิดความยั่งยืน และ (2) เสริมจุดแข็งเดิม สร้างจุดแข็งใหม่ เพื่อสร้างโอกาสการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น โดยเน้นการพัฒนาความสามารถของประเทศใน 3 ด้านคือ (1) พร้อมรับ (Cope) ความสามารถในการต้านทาน เยียวยา และฟื้นสภาพจากวิกฤต (2) ปรับตัว (Adapt) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น และ (3) เปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโต (Transform) ความสามารถในการพลิกโฉม ซึ่งความสามารถทั้ง 3 ด้านนี้จะช่วยให้ประเทศไทยพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่ว่าจะรวดเร็วหรือรุนแรงเพียงใดก็ตาม และสามารถก้าวเดินต่อไปด้วยความระมัดระวังและรอบคอบสู่จุดหมายการพัฒนาที่เหมาะสม มีสมดุลและยั่งยืน

7.3 ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เป็นการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการและแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวคิดลดความเปราะบางต่อความเปลี่ยนแปลง (Resilience) ด้วยการพัฒนาความสามารถใน 3 ระดับคือ การพร้อมรับ (Cope) การปรับตัว (Adapt) และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) 3) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ และ 4) โมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) โดยคำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศที่สืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ***พลิกโฉมประเทศไทยสู่ "สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน"*** ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายหลักจำนวน 5 ประการ ประกอบด้วย **การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน** และ**การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่** ทั้งนี้มุ่งพัฒนาใน 4 มิติการพัฒนา ตามหมุดหมายที่สำคัญ 13 ประการ โดยใน 4 มิติการพัฒนานี้ มีหมุดหมายที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวม 9 หมุดหมาย ได้แก่

1) <u>มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย</u> เน้นการสร้าง**เศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการพัฒนา ต่อยอด และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม พร้อมกับการลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปรับทิศทางของภาคการผลิตเดิมที่มีความสำคัญ แต่มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในอนาคตหากไม่มีการปรับตัว และส่งเสริมภาคการผลิตที่ไทยมีศักยภาพสอดรับกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบด้วย 6 หมุดหมาย โดยมี 3 หมุดหมายที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

- **หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง** โดยมีการปรับโครงสร้างให้มีผลิตภาพและผลตอบแทนสูง เกษตรกรเข้าถึงช่องทางการตลาดที่หลากหลาย มีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม อาทิ แหล่งน้ำและระบบโลจิสติกส์ และเทคโนโลยีชีวภาพมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- **หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน** โดยประเทศไทยมีภาพลักษณ์ในฐานะจุดหมายการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าและความยั่งยืน ประเทศมีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะ กิจกรรมหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ และรายได้จากการท่องเที่ยวกระจายสู่เมืองรอง ชุมชน และผู้ประกอบการรายย่อย

- **หมุดหมายที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง** โดยประเทศไทยมีชื่อเสียงในการให้บริหารทางการแพทย์ขั้นสูง โรคเฉพาะทาง บริการความงามและการส่งเสริมสุขภาพ ลงทุนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูง และระบบสาธารณสุขมีคุณภาพ สามารถจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอและเหมาะสมต่อผู้รับบริการจากทั้งในและต่างประเทศ

2) มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม เน้นการสร้าง**สังคมแห่งโอกาศและความเสมอภาค** เพื่อให้ทุกกลุ่มคนในประเทศมีโอกาสเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเต็มศักยภาพ ประชาชนได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และประเทศมีความเหลื่อมล้ำลดลงในทุกมิติ โดยการใช้เทคโนโลยี ฐานข้อมูลสารสนเทศ และดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการแข่งขันที่เปิดกว้างและเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในเชิงธุรกิจ ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพในเมืองหลักและท้องถิ่นต่างจังหวัด เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอย่างตรงกับปัญหาและความต้องการ การใช้นโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนการกระจายรายได้และการจัดความคุ้มครองทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มพลวัตการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย 3 หมุดหมาย โดยทั้ง 3 หมุดหมายมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

- **หมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้** โดยมีการแข่งขันที่เปิดกว้างและเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และธุรกิจขนาดใหญ่ ส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีศักยภาพสูง สามารถพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ มีบทบาทในภาคการส่งออก สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าในระดับโลก (Global Value Chains หรือ GVCs) และส่งเสริมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมขยายตัว และวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม

- **หมุดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน** โดยความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ลดลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจและบริการสาธารณะ มีการพัฒนาเศรษฐกิจตามศักยภาพพื้นที่ และเชื่อมโยงระหว่างเมืองและชนบท พื้นที่เศรษฐกิจเมืองหลักมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ อปท. ชุมชน ภาคเอกชนในพื้นที่ มีศักยภาพและบทบาทในการพัฒนาพื้นที่และเมือง

- **หมุดหมายที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม** โดยคนจนข้ามรุ่นลดลงจากมาตรการการช่วยเหลือแบบมุ่งเป้า และฐานข้อมูลที่สามารถระบุคนจน

และปัญหา นโยบายการเงินการคลังและกฎหมายส่งเสริมการกระจายรายได้ ทุกกลุ่มคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง เด็กยากจนสามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และความคุ้มครองทางสังคมมีเพียงพอและเหมาะสม

3) มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้าง**วิถีชีวิตที่ยั่งยืน** เพื่อส่งเสริมรูปแบบการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสภาพภูมิอากาศ พร้อมทั้งสามารถรับมือและมีภูมิคุ้มกันจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐและบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อมุ่งจัดการปัญหาที่เป็นภัยคุกคามสำคัญทั้งในประเทศไทยและในระดับโลก ซึ่งได้แก่ ปัญหาขยะ มลพิษทางน้ำ มลพิษอากาศ ก๊าซเรือนกระจกและความเสี่ยงของภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 2 หมุดหมาย โดยทั้ง 2 หมุดหมายมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

- หมุดหมายที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยขยะและน้ำเสียมีการจัดการที่ถูกต้องและหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น พลังงานหมุนเวียนเป็นแหล่งพลังงานหลักสำหรับการผลิตไฟฟ้าของประเทศ และผลิตภัณฑ์ที่มาจากวัสดุเหลือใช้และปล่อยคาร์บอนในปริมาณต่ำได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านการพัฒนานวัตกรรมการผลิตและการจูงใจผู้บริโภค

- หมุดหมายที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพื้นที่ที่มีความเสี่ยงภัยมีการจัดการให้มีความเสี่ยงที่ลดลง ป่าและพื้นที่ชุ่มน้ำได้รับการอนุรักษ์ ระบบการจัดการภัยในทุกระดับมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพที่สูงขึ้น เป้าหมายการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนพัฒนาพื้นที่ และทุกภาคส่วนมีการพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือกับภัยธรรมชาติ

4) มิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ เน้นการสนับสนุนให้เกิด**การพลิกโฉมประเทศ** เพื่อพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านประเทศไปสู่การเป็น “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรธรรมมนุษย์ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและโลกยุคใหม่ และส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่ภาคการผลิตและบริการที่มีผลิตภาพและมูลค่าสูง และกลไกการบริหารจัดการภาครัฐที่ทันสมัย เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2 หมุดหมาย โดยมี 1 หมุดหมายที่มีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

- หมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยระบบการศึกษามีคุณภาพ สามารถพัฒนาทักษะสำคัญและเอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาปรับบทบาท ให้สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย กลไกการพัฒนาฝีมือมีคุณภาพ ทันสมัยและได้มาตรฐาน นโยบายการจัดการกำลังคนภายใต้สังคมสูงวัยมีความชัดเจน และระบบฐานข้อมูลการจัดการกำลังคนมีประสิทธิภาพ และสถาบันทางสังคมเอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

7.4 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วย 23 ประเด็น โดยมีประเด็นสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 9 ประเด็น ดังนี้

1) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 1 ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศชาติมีความมั่นคงในทุกมิติ และทุกระดับ และประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข

- แผนย่อยการรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างความสงบให้เกิดขึ้นในประเทศชาติ เอื้อต่อการบริหารและพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายที่กำหนด สังคมมีความเข้มแข็งสามัคคีปรองดอง ประชาชนอยู่ดี กินดีและมีความสุข โดยมีแนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญคือการสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความรักความสามัคคี ความสำนึกจงรักภักดี และความภาคภูมิใจในชาติให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกหมู่เหล่า ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและธรรมาภิบาล โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ รณรงค์เสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกต่างๆ รวมถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงแนวทางพระราชดำริต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้อย่างกว้างขวาง จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ

2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 3 การเกษตร มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาการเกษตร และเพิ่มผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร

- แผนย่อยเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและนวัตกรรม การขึ้นทะเบียนและคุ้มครองสิทธิให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าและผลิตภัณฑ์ และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์พื้นถิ่น รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์หรือเรื่องราวแหล่งกำเนิด สร้างความแตกต่างและความโดดเด่น และสร้างแบรนด์ให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นทั้งในระดับประเทศและเพื่อการส่งออก

- **แผนย่อยเกษตรปลอดภัย** พัฒนาคุณภาพมาตรฐานและระบบการรับรองความปลอดภัยในระดับต่างๆ รวมถึงการตรวจสอบย้อนกลับให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย เพิ่มความสามารถในการเข้าถึงอาหารอย่างทั่วถึงและปลอดภัย สร้างความตระหนักรู้ของผู้ผลิตและผู้บริโภคถึงความสำคัญของเกษตรปลอดภัย และส่งเสริมด้านการขยายตลาดบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมทั้งสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ระดับอินทรีย์วิถีชาวบ้านเพื่อต่อยอดสู่เกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

- **แผนย่อยเกษตรชีวภาพ** สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวิภาพทางการเกษตรเพื่อนำไปสู่การผลิตและขยายผลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฐานเกษตรกรรมและฐานทรัพยากรชีวภาพ รวมถึงพัฒนาเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และใช้ฐานการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อใช้ประโยชน์และต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตรชีวภาพ รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรให้เป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวเนื่องกับชีวภาพ

- แผนย่อยเกษตรแปรรูป สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตรชั้นสูงที่มีคุณภาพเฉพาะ และผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และผลักดันเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ ตลอดจนให้ความสำคัญกับตราสินค้าและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ติดตามผลิตภัณฑ์ระหว่างขนส่ง และยืดอายุของอาหารและสินค้าเกษตรในบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า

- แผนย่อยเกษตรอัจฉริยะ ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรและอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรแห่งอนาคต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อวางแผนการเกษตร และพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการทำระบบฟาร์มอัจฉริยะ โดยถ่ายทอดและสนับสนุนเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรในราคาที่สามารถเข้าถึงได้ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

- แผนย่อยการพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร ให้ความสำคัญกับมาตรการสนับสนุนที่จะช่วยให้การสร้างมูลค่าในภาคเกษตรดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพและการจัดการทรัพยากรทางการเกษตร และการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรทางการเกษตร เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเหมาะสม พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศการเกษตรและระบบติดตาม เฝ้าระวังและเตือนภัยสินค้าเกษตรให้ทันกับสถานการณ์ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนภาคการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มผู้บริโภค การส่งเสริมและขยายตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรในรูปแบบต่างๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการค้าและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้มีความรวดเร็ว และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การเกษตร เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการส่งสินค้า

3) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 6 พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เกิดศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พื้นที่มีแผนผังภูมินิเวศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืนและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี และเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่

- **แผนย่อยการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเว**ศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการจัดทำแผนผังพื้นที่เขตเกษตรเศรษฐกิจ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อใช้ในการพัฒนาการเกษตรผลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ การจัดทำผังพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน การสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาร่วมกันในทุกระดับและพัฒนาศักยภาพองค์กรเพื่อการพัฒนาเมือง ชุมชนและเครือข่ายให้มีทักษะทัดเทียมกับประเทศอื่นในระดับสากล โดยพัฒนาสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน หรือองค์กรธุรกิจประจำชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดกลไกทาง

เศรษฐศาสตร์ในการพัฒนาผลผลิตตามมาตรฐานสากล ธุรกิจชุมชนแบบครบวงจรและตลาดเพื่อเกษตรกรโดยเกษตรกร พร้อมกับส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และรายได้ให้กับชุมชน

4) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ มีเป้าหมายให้ผู้ประกอบการในทุกระดับเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

- **แผนย่อยการสร้างความเข้มแข็งผู้ประกอบการอัจฉริยะ** โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งพัฒนาทักษะพื้นที่ฐานที่จำเป็นและความถนัดที่แตกต่างและหลากหลายของแรงงานโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และพัฒนาผู้ประกอบการในทุกระดับให้มีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเพิ่มมูลค่าธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการ

- แผนย่อยการสร้างโอกาสเข้าถึงตลาด โดยสนับสนุนผู้ประกอบการให้มีอัตลักษณ์และตราสินค้าที่เด่นชัด ให้ความสำคัญกับการผลิตโดยใช้ตลาดนำที่คำนึงถึงความต้องการของตลาดโดยเฉพาะตลาดที่มีมูลค่าสูง ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการขยายช่องทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงตลาดจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้มากขึ้น มีแผนกลยุทธ์การเข้าถึงตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพสำหรับสินค้าและบริการของไทย ตลอดจนสร้างและพัฒนาตลาดในประเทศสำหรับสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งตลาดสินค้าสำหรับกลุ่มเฉพาะ

- **แผนย่อยการสร้างระบบนิเวศน์ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่** พัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวกับองค์ความรู้ สถิติ ผลการวิจัยและพัฒนา ทรัพย์สินทางปัญญา การตลาดและนวัตกรรมให้เป็นระบบที่เป็นปัจจุบัน บูรณาการ และต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในการสร้างโอกาสให้ภาคธุรกิจ รวมถึงสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และสถาบันวิชาการทั้งในและระหว่างประเทศ ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการร่วมกัน ยกระดับบริการและโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ และการพัฒนานวัตกรรมและประยุกต์ใช้ทั้งในภาครัฐและเอกชน

5) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิผล มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และให้คนไทยได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความถนัดและความสามารถของพหุปัญญา

- **แผนย่อยการตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย** ด้วยการพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญา ผ่านครอบครัว ระบบสถานศึกษา สภาพแวดล้อม รวมทั้งสื่อ โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการ กลไกการคัดกรองและการส่งต่อเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคนไทยตามพหุปัญญาให้เต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมสนับสนุนครอบครัวในการเสริมสร้างความสามารถพิเศษตามความถนัดและศักยภาพ ทั้งด้านกีฬา ภาษาและวรรณกรรม สุนทรียศิลป์ ส่งเสริมสนับสนุนระบบสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษบนฐานพหุปัญญา ส่งเสริมสนับสนุนมาตรการจูงใจแก่ภาคเอกชน และสื่อในการมีส่วนร่วมและผลักดันให้ผู้มีความสามารถพิเศษ มีบทบาทเด่นในระดับนานาชาติ การสร้างเส้นทางอาชีพสภาพแวดล้อมการทำงาน และระบบสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสนับสนุนเพื่อผู้มีความสามารถพิเศษได้สร้างความเข้มแข็งและต่อยอดได้ จัดให้มีกลไกการทำงานในลักษณะการรวมตัวของกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษในหลากสาขาวิชา เพื่อรวมนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นแนวหน้าเพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ และสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อสถาบันวิจัยชั้นนำทั่วโลก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยความสามารถสูงของไทยให้มีศักยภาพสูงยิ่งขึ้น

6) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น โดยการบรรลุเป้าหมายคือความก้าวหน้าของการพัฒนาคน

- แผนย่อยการเสริมสร้างทุนทางสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชากรกลุ่มต่างๆ รวมถึงภาคีเครือข่ายในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมเป็นพลังสำคัญในการจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเอง และการจัดการตนเอง การต่อยอดจากรากฐานของสังคม วัฒนธรรมไทยมีทุนเดิมที่ได้รับการยกย่องและยอมรับทั่วโลกคือความมีน้ำใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

7) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและต่อเนื่อง

- **แผนย่อยการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ** โดยการเพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของเกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคงให้เป็นผู้ประกอบการผ่านการสนับสนุนการช่วยเหลือทางวิชาการต่างๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้และทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เพื่อยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ด้วยตนเอง รวมถึงการบริหารจัดการหนี้สิน ครอบคลุมทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ เพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน และการใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มายกระดับห่วงโซ่อุปทานให้เป็นห่วงโซ่มูลค่าที่สามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างเป็นธรรม

- **แผนย่อยการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก** เน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์และวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาช่องทางการตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจรในรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม รวมถึงการมีกติกาให้เกิดโครงสร้างกระจายรายได้ให้กับเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น และการบริหารจัดการกลไกต่างๆ เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีทุนในการพัฒนาสินค้าและยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ

8) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 18 การเติบโตอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้สภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน

- **แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว** อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด โดยเฉพาะสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ ด้วยการดำเนินการปราบปรามและป้องกันการบุกรุกทำลายเพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ บริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้บนพื้นฐานให้คนและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้กลับมีสภาพที่สมบูรณ์ รวมทั้งรักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการป่าไม้เชิงพื้นที่ที่มีการปกป้องรักษาหยุดยั้งการทำลายพื้นที่ป่าไม้ ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบ ส่งเสริมการปลูกป่าและไม้เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจากป่าปลูกแบบครบวงจร รวมถึงการสร้างและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบท

- **แผนย่อยการจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ** ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและค่ามาตรฐานสากล ปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศตามมาตรฐานสากล และมีการบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพกับทุกภาคส่วนอย่าง

เคร่งครัด การพัฒนามาตรฐานและระบบจัดการมลพิษกำเนิดใหม่ พร้อมทั้งขจัดมลพิษและแก้ไขฟื้นฟูผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางด้วยเป้าหมายการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และกำหนดกลไกกำกับดูแลการจัดการขยะและมลพิษอย่างเป็นระบบทั้งประเทศ ครอบคลุมถึงการบริหารจัดการสารเคมีในภาคเกษตรอย่างครบวงจร การผลิตและการนำเข้าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมาใช้ในประเทศไทย ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในสิ่งแวดล้อม

9) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 23 การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีและด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของประเทศให้เพิ่มสูงขึ้น และส่งเสริมให้มูลค่าการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในของประเทศเพิ่มขึ้น

- **แผนย่อยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสังคม** เน้นประเด็นสำคัญทางสังคมของประเทศที่ต้องใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมไทย ได้แก่ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการเข้าถึงบริการของภาครัฐ การเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ของวัฒนธรรมโลกในยุคดิจิทัล การเข้าสู่สังคมสูงวัย การพัฒนาแรงงานทักษะสูงและเฉพาะทาง การยกระดับแรงงานทักษะต่ำ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล

- **แผนย่อยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม** เน้นประเด็นสำคัญทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ที่ต้องใช้การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีที่สร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพทั้งระบบอย่างครบวงจร ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางบก ทางน้ำ และทางทะเล รวมทั้งการจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการก๊าซเรือนกระจก และด้านพลังงานหมุนเวียน

- **แผนย่อยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านองค์ความรู้** เน้นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อการสะสมองค์ความรู้ การต่อยอดไปสู่การประยุกต์ใช้นวัตกรรม และการต่อยอดไปสู่นวัตกรรมทางเศรษฐกิจหรือนวัตกรรมทางสังคม รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมที่อุตสาหกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงผ่านการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีฐาน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับนานาชาติในงานวิจัยที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็ง

7.5 แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศ และบัญญัติให้การดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศ เป็นไปตามพระราชบัญญัติและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ.2560 โดยมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้การจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศแต่ละด้านจะต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) จึงเป็นแผนระดับที่ 2 ที่ถูกกำหนดให้ต้องส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ แผนการปฏิรูปประเทศประกอบด้วยประเด็นการปฏิรูปทั้งหมด 13 ด้าน โดยมีประเด็นการปฏิรูป 4 ประเด็นที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

ประเด็นการปฏิรูป ประเด็นที่ 2 การบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานคือจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชดำริ ฎีกา

งบประมาณ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลักการทรงงาน การติดตามประเมินผลโครงการฯ การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยมีกิจกรรมคือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และการจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจ มีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ประเด็นการปฏิรูป ประเด็นที่ 5 เศรษฐกิจ มีเป้าหมายเพื่อยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ กระจายความเจริญและความเข้มแข็งของภาคสังคม และปรับบทบาท โครงสร้างและกลไกสถาบันบริหารจัดการเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่

กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างเกษตรมูลค่าสูง มีเป้าหมายเพื่อยกระดับรายได้ภาคการเกษตร อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ชีวภาพ ภาคเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญของไทย โดยมีประชากรจำนวนมากถึง 27 ล้านคนอยู่ในภาคเกษตร อีกทั้งไทยยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารอันดับที่ 11 ของโลก อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรขาดการพัฒนาที่เหมาะสมมาเป็นเวลานาน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีผลิตภาพและประสิทธิภาพอยู่ในระดับต่ำ โดยวัดจากอัตราการผลิตต่อพื้นที่ของไทยที่มีค่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การที่ไร่นามีขนาดเล็ก ขาดเทคนิคในการทำไร่นาและเครื่องมือที่ทันสมัย ทั้งนี้มีเพียงร้อยละ 30 ของพื้นที่การเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทาน นอกจากนี้ ยังขาดความสมดุลของการผลิต ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอุดหนุนของภาครัฐ เกษตรกรขาดการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็น และพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ถูกใช้ในการปลูกพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำ ทั้งนี้แนวทางหนึ่งที่สำคัญและเร่งด่วนในการเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าต่อหน่วยพื้นที่ทางการเกษตร คือ การปรับเปลี่ยนไปสู่การปลูกพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง ที่สำคัญจะต้องปฏิรูปเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ด้วยการปรับโครงสร้างจากเกษตรแบบดั้งเดิมพัฒนาไปสู่เกษตรสมัยใหม่ที่มีมูลค่าสูง โดยนำองค์ความรู้ การวิจัยพัฒนา นวัตกรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการทำเกษตรอัจฉริยะและเกษตรแบบแม่นยำ เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร และต่อยอดการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับห่วงโซ่คุณค่าภาคเกษตร เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล มั่นคง และเติบโตได้อย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก ตลอดจนยังจะเป็นการกระจายรายได้สู่เกษตรกรอย่างทั่วถึง อันจะเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นการพัฒนาภาคเกษตรไปสู่เป้าหมายเกษตรมูลค่าสูงจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตลอดห่วงโซ่คุณค่า ทั้งกระบวนการตั้งแต่ต้นทาง กลางทางและปลายทาง โดยใช้การตลาดนำการผลิต ต้นทางคือเกษตรกร กลางทางคือแปรรูป ปลายทางคือตลาด

ทั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนในการปฏิรูปด้านการสร้างเกษตรมูลค่าสูง ดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการทำเกษตรมูลค่าต่ำและไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ไปสู่การปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์และประมงที่มีมูลค่าสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งขยายผลพื้นที่การทำเกษตรมูลค่าสูงที่ประสบความสำเร็จให้มีการขยายเติบโตออกไปมากขึ้น

2) สนับสนุนการทำการเกษตรแบบรวมผลิตและรวมจำหน่าย (เกษตรแปลงใหญ่ หรือสหกรณ์) ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร กล่าวคือ พัฒนาเกษตรกรรายเล็กให้สามารถพึ่งตนเองได้ พัฒนาเกษตรกรรายกลางให้เข้มแข็ง ก้าวไปเป็นผู้ประกอบการเกษตร และพัฒนาเกษตรกรรายใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันได้ใน

ระดับโลก โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อให้การตลาดนำการผลิต โดยการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพสูงจะเป็นไปตามความต้องการของตลาดหรือนำด้วยการตลาด รวมถึงการสร้างอุปสงค์ใหม่ๆ เพื่อทำเกษตรสมัยใหม่ ทั้งเกษตรอัจฉริยะและเกษตรแม่นยำ เพื่อทำเกษตรโดยยึดหลัก 3 ข้อ คือ คุณภาพสูง ประสิทธิภาพสูง และต้นทุนต่ำ เพื่อทำเกษตรที่มีมาตรฐานความปลอดภัย (Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) เพื่อพัฒนาความรู้ (ล้ำสมัย) อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อพืช และทำปศุสัตว์ และประมงเสริมรายได้

3) ขยายพื้นที่ชลประทานให้เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับการผลิตสินค้าเกษตรอย่างเหมาะสม เพียงพอ ทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งพัฒนาเกษตรกร ให้ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

4) พัฒนาคลัสเตอร์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และส่งเสริมให้มีความหลากหลายทางชีวภาพด้านการเกษตร โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกษตรกรมีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์คุณภาพดีมีความหลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการใช้ในการทำการเกษตรมูลค่าสูง

5) พัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีความเข้มแข็งและส่งเสริมให้เกิดผู้ให้บริการด้านการจัดการเกษตรสมัยใหม่อย่างครบวงจร เพื่อให้มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรในการทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

6) สร้างผู้ประกอบการเกษตรหรือเกษตรกรอัจฉริยะ โดยพัฒนาเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีองค์ความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัย รวมถึงดำเนินธุรกิจอย่างทันยุคสมัย สามารถเชื่อมโยงการผลิตกับตลาด และสร้างตราสินค้าที่เชื่อถือได้ให้กับสินค้าเกษตร

7) ส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงข้อมูลขนาดใหญ่ด้านการเกษตร และใช้ประโยชน์จากดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ และข้อมูลสำหรับประกอบการตัดสินใจทำ การเกษตร และเชื่อมโยงตลาดให้กับผู้ผลิตทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการนำเนื้อหาสาระในรูปดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสาร สร้างการรับรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติในการพัฒนาสู่เกษตรสมัยใหม่

8) เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมอาหาร และเศรษฐกิจชีวภาพตามแนวทางเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) โดยใช้วัตถุดิบต้นทางจากทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่าภายในประเทศ รวมถึงนำนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารมูลค่าสูง ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดโลก อาทิ เกษตร พลังงานเพื่อสร้างทางเลือก อาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนประกอบของอาหาร

ประเด็นการปฏิรูป ประเด็นที่ 6 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่อให้มีการดูแลสิ่งแวดล้อมรักษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก โดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศ และเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ บรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ กิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญได้แก่

กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย มีเป้าหมายเพื่อหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ ป่าชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการ

ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกประเภทอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และเพื่อให้อุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลจากป่าไม้และสมุนไพรและการบริการของระบบนิเวศป่าไม้มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม

พื้นที่ป่าไม้จัดเป็นพื้นที่สีเขียวตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่มีขนาดที่ใหญ่ที่สุดและ มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศมาเป็น ระยะเวลายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาพื้นที่ป่าไม้ของประเทศมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง บางแห่งมีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมหรือมีการจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน แม้ว่ารัฐบาลในแต่ละยุคสมัยพยายามแก้ไข ปัญหาดังกล่าวแต่ก็ยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้ได้ทั้งหมด แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวภายในปี พ.ศ. 2580 จ้านวนร้อยละ 55 ของพื้นที่ประเทศ และนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ โดยกำหนดให้เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน ให้ได้ตามเป้าหมายภายใต้กรอบเวลาที่กำหนดในแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ รวมทั้งการสนองตอบตามบทบัญญัติและช่วงเวลาของยุทธศาสตร์ชาติแผนการปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งป่าอนุรักษ์กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งป้องกันภัยธรรมชาติต่างๆ และรักษาสภาพธรรมชาติที่สวยงามหรือมีจุดเด่นเฉพาะตัว ตลอดทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษาการวิจัย และนันทนาการ หรือเขตพื้นที่อื่นใดที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ หรือคุณค่าอื่นอันควรแก่การอนุรักษ์หรือรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ พื้นที่เตรียมการอุทยานแห่งชาติพื้นที่ เตรียมการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่เตรียมการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติที่ควรแก่การอนุรักษ์บางส่วน ป่าชายเลนอนุรักษ์ ส่วนป่าเศรษฐกิจกำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ หรือเขตพื้นที่อื่นใดที่มีความเหมาะสมกับการกำหนดให้เป็นเขตป่าเศรษฐกิจโดยอยู่นอกเขตป่าอนุรักษ์ เช่น (1) ป่าเศรษฐกิจในที่ดินของรัฐ ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ (ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3, 4, 5) เขตป่าไม้ของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ตามกฎหมายให้เป็นป่าเศรษฐกิจ เขตพื้นที่อื่นของรัฐที่ประสงค์จะสร้างสวนป่าเศรษฐกิจ ป่าไม้ถาวร ป่าชายเลนนอกเขตป่าชายเลนอนุรักษ์ และ (2) ป่าเศรษฐกิจในที่ดินของเอกชน ได้แก่ ที่ดิน กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินและที่ดินนอกเขตป่าไม้ของรัฐอื่นๆ และป่าชุมชน หมายถึงป่านอกเขตป่าอนุรักษ์หรือพื้นที่อื่นของรัฐนอกเขตป่าอนุรักษ์ที่ได้การอนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชน โดยชุมชนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน จากข้อมูลข้างต้น แผนการปฏิรูปประเทศฉบับนี้ จึงมีความมุ่งหวังที่จะเพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ของชาติ ให้มีอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และนโยบายป่าไม้แห่งชาติภายใต้บริบทของสถานการณ์ประเทศในปัจจุบัน การจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกประเภทอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และ การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลจากป่าไม้และสมุนไพรและการบริการของระบบนิเวศป่าไม้อย่างครบวงจร

กิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่นอกเขตชลประทาน มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “ชุมชนเข้มแข็ง” ที่สามารถพึ่งพาตัวเอง เป็นแกนนำและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำร่วมกับพื้นที่ใกล้เคียง เชื่อมโยงและฟื้นฟูเส้นทางน้ำอย่างเป็นระบบ และเพื่อปรับปรุงนโยบายและการเชื่อมโยงองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายผลการบริการจัดการน้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทานอื่นต่อไป

ระบบเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทยส่วนใหญ่คือภาคเกษตรกรรม ซึ่งทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเพาะปลูก ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดนโยบายหลักเกณฑ์หรือมาตรการจัดสรรน้ำให้กับทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมแล้วก็ตาม แต่ทว่าทรัพยากรน้ำจะมีลักษณะพิเศษคือมีความไม่แน่นอนในแต่ละปีหรือฤดูกาล ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและปริมาณฝนที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรน้ำจากอ่างกักเก็บน้ำหรือเขื่อนมีความยากลำบากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรในพื้นที่นอกเขตเขตชลประทานซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่การเกษตรทั่วประเทศ อีกทั้งปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งที่รุนแรงขึ้นทุกปีทำให้ผลผลิตเสียหาย เป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงเรื่องปริมาณฝนแล้วจะพบว่า ประเทศไทยมีปริมาณฝนมาก แต่นำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ถึงร้อยละ 10 ซึ่งหากบริหารจัดการกักเก็บให้ดีด้วยโครงสร้างขนาดเล็กเสริมระบบชลประทาน ก็จะมีทรัพยากรน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม การบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนพื้นที่นอกเขตชลประทานคือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการน้ำด้วยตนเอง เพิ่มศักยภาพและทักษะด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดย “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดความมั่นคงทางน้ำ อาหาร เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นท้องถิ่นและชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้บนความสมดุลด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจแรงงาน อพยพกลับภูมิลำเนา รัฐจึงควรเร่งสร้างกลไกประสานการทำงานจากล่างขึ้นบน เน้นการทำงานแนวราบบูรณาการข้ามกรมข้ามกระทรวง ปรับบทบาทจาก “ฝ่ายปฏิบัติ” เป็น “ฝ่ายอำนวยการ” จัดสรรงบประมาณ กระจายไปสู่ท้องถิ่น สร้างอาชีพและเศรษฐกิจชุมชนซึ่งจะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งและความมั่นคงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นการปฏิรูป ประเด็นที่ 9 สังคม มีเป้าหมายเพื่อให้มีระบบการออมทั้งภาคสมัครใจและภาคบังคับแก่ประชาชนทุกกลุ่มเพื่อเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองหลังเกษียณ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลทางสังคมในพื้นที่เพื่อนำมาใช้จัดระบบสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง และเพื่อให้ชุมชนในเขตเมืองมีความเข้มแข็งและมีโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐอย่างเท่าเทียม อันจะนำไปสู่ความเสมอภาคในสังคม

กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 ผลักดันให้มีฐานข้อมูลทางสังคมและคลังความรู้ในระดับพื้นที่ เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนประชากรกลุ่มเปราะบางที่สำคัญ 13,143,079 คน ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 9,664,111 คน โดยมีการรวบรวม จัดเก็บ และประมวลผลข้อมูลทุกมิติที่จัดเก็บโดยหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่ ขณะที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronics and Computer Technology Center หรือ NECTEC) ได้พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform หรือ TPMAP) ซึ่งเป็นระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนที่สามารถระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล รวมถึงโครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการ (Tambon Smart Team) โดยกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จัดทำโครงการคลังความรู้เพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ จัดทำฐานข้อมูลระดับพื้นที่ในลักษณะแผนเดียวเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ อาทิ ฐานข้อมูลแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ฐานข้อมูลรายครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการพัฒนาฐานข้อมูลทางสังคมในระดับพื้นที่แบบบูรณาการเพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศขนาดใหญ่ทางสังคม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ร่วมบูรณาการการจัดเก็บ/พัฒนาข้อมูลในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ในการจัดระบบสวัสดิการสังคม การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับ

บริบทในเชิงพื้นที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ความยากจนเป็นผลมาจากหลายปัจจัย รวมถึงการขาดข้อมูลข่าวสารความรู้ในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม แหล่งให้ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพของบุคคลและชุมชนในปัจจุบันมีความหลากหลายและกระจัดกระจาย ทั้งในส่วนของข้อมูลสำหรับการประกอบอาชีพของภาครัฐและเอกชน โดยที่ขาดการบริหารจัดการข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถเข้าถึงได้สำหรับทุกกลุ่ม ดังนั้นการมีคลังความรู้แห่งชาติด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการประกอบอาชีพของบุคคลและชุมชนเสมือนเป็นหอสมุดแห่งชาติที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และแหล่งที่รวบรวมความรู้การประกอบอาชีพทุกแขนงสำหรับทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงและได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมได้ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนมีฐานข้อมูลกลางระดับพื้นที่ที่เปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ และเพื่อให้บุคคลและชุมชนสามารถเข้าถึงคลังข้อมูลสำหรับการประกอบอาชีพ ที่รวดเร็ว น่าเชื่อถือ และมีอาชีพเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างสรรค์

7.6 ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

มีวิสัยทัศน์คือ **“เกษตรกรมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน”** โดย **“เกษตรกรมั่นคง”** เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรสู่ความเป็นเกษตรกรอัจฉริยะ เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต พัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรและเชื่อมโยงเครือข่าย สถาบันเกษตรกรสู่สถาบันเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Group) และผู้ประกอบการอัจฉริยะ (Smart Enterprise) สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันเกษตรกรทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริหารจัดการ **“ภาคการเกษตรมั่งคั่ง”** เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนภาคการเกษตรในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยขับเคลื่อนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดโซ่อุปทานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รวมทั้งขยายบทบาทสู่ภาคบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร มุ่งสู่เกษตรสมัยใหม่ 4.0 ภายใต้ประเทศไทย 4.0 พัฒนาระบบสารสนเทศทางการเกษตรที่ทันสมัยให้เกษตรกร องค์กรเกษตรกร ภาคเอกชน รวมทั้งภาครัฐ นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน และสร้างทุนทางปัญญาให้แก่บุคลากรและนักวิจัยภาครัฐให้เป็นเจ้าหน้าที่อัจฉริยะ (Smart Officer) และนักวิจัยอัจฉริยะ (Smart Researcher) ตลอดจนเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วนโดยใช้กลไกประชารัฐ และ **“ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน”** เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการทำการเกษตร และการบริหารจัดการน้ำครบวงจร เพิ่มพื้นที่ชลประทานให้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมการใช้น้ำทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำการเกษตร โดยในยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี มี 4 จาก 5 ประเด็นที่ความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีเป้าหมายคือ รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรเพิ่มเป็น 390,000 บาทต่อคน เกษตรกรทุกคนเป็นเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) และสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 ร้อยละ 95 ทั้งนี้มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร สถาบัน

เกษตรกร และผู้ประกอบการ 2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ 3) บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อทดแทนแรงงานอย่างเป็นระบบรองรับสังคมเกษตรสูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรเป้าหมาย มีเป้าหมายคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี ฟาร์ม โรงงานและสถานประกอบการได้มาตรฐาน และการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มีจำนวน 14,600 แปลง ครอบคลุมพื้นที่ 90 ล้านไร่ ทั้งนี้มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานสินค้าสู่มาตรฐานระดับสากล โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความรู้แบบองค์รวม และ 2) ส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีมูลค่าสูง มุ่งสู่การเป็นฟาร์มอัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีเป้าหมายคือ งานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมได้รับการพัฒนาต่อยอดนำไปสู่การใช้ประโยชน์ร้อยละ 80 เกษตรกรทุกคนเข้าถึงและนำงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเกษตรให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 2) บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร ให้เกษตรกรเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง และ 3) พัฒนางานวิจัยและสารสนเทศให้ไปสู่เชิงพาณิชย์ ประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลในระดับโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มีเป้าหมายคือพื้นที่เกษตรกรยั่งยืนมีจำนวน 10 ล้านไร่ พื้นที่การเกษตรได้รับการอนุรักษ์ ปรับปรุงและฟื้นฟู ปีละ 2 ล้านไร่ และพื้นที่ชลประทานมีจำนวน 49.52 ล้านไร่ ทั้งนี้มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และ 2) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้สมดุลและยั่งยืน

7.7 ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีวิสัยทัศน์คือ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาอย่างสมดุล ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 อนุรักษ์ คุ้มครอง ฟื้นฟู ส่งเสริม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันดูแลรักษาพื้นที่ป่าให้คงสภาพ ไม่ให้มีการบุกรุกทำลาย รวมทั้งเฝ้าระวังป้องกันการเกิดไฟป่า เพิ่มพื้นที่ป่าไม้จากพื้นที่เสื่อมโทรม สร้างป่าเศรษฐกิจ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของแนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล และระบบนิเวศทางทะเล แก้ไขปัญหาราษฎรในพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม ลดอัตราการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศลงอย่างมีนัยสำคัญ และทรัพยากรธรณีได้รับการบริหารจัดการอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินแบบมีส่วนร่วม เป็นธรรมและเพียงพอ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดการและอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู คุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สิ่งแวดล้อมได้รับการจัดการให้มีคุณภาพดีตามเกณฑ์มาตรฐานระดับสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้แนวทางการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ลดก๊าซเรือนกระจกและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ พัฒนากลไก ขีดความสามารถในการลดก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง

8. นโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศของภาครัฐ

8.1 นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’

นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ เป็นการกำหนดโมเดลหรือรูปแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เริ่มจาก ‘ประเทศไทย 1.0’ ที่เน้นภาคการเกษตร ‘ประเทศไทย 2.0’ ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และ ‘ประเทศไทย 3.0’ ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่งและความไม่สมดุลในการพัฒนา นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” จึงเกิดขึ้น ประกอบด้วย 2 แนวคิดสำคัญคือ **การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน** (Strength from Within) และ**การเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในกับเศรษฐกิจโลก** เมื่อภายในประเทศเข้มแข็งแล้ว (Connect to the World) ทั้งนี้ก็เพื่อรองรับผลกระทบจาก 3 กระแสหลักอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ กระแสการเปลี่ยนแปลงที่แพร่ไปในทุกภูมิภาคของโลก (Globalization) กระแสการรวมกลุ่มในภูมิภาค (Regionalization) และกระแสของการมีความเป็นท้องถิ่นและชุมชนอย่างเข้มข้น (Localization)

นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ เป็นความมุ่งมั่นของรัฐบาลที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-based Economy) ใน 3 มิติ คือ 1) เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคแบบพื้นฐานไปสู่เชิงนวัตกรรม 2) เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และ 3) เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น โดยนวัตกรรมจะถูกยกระดับขึ้นด้วยตัวขับเคลื่อนการเติบโต (Growth Engine) 3 ตัวใหม่ อันประกอบด้วยตัวขับเคลื่อน**การเติบโตสีเขียว** (Green Growth Engine) ตัวขับเคลื่อน**การเติบโตที่มีผลิตภาพ** (Productive Growth Engine) และตัวขับเคลื่อน**การเติบโตที่ทั่วถึง** (Inclusive Growth Engine) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่

1. เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นบริหารจัดการและเทคโนโลยี หรือที่รู้จักกันว่า ‘เกษตรอัจฉริยะ’ (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ

2. เปลี่ยนจากระบบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิมที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการอัจฉริยะ (Smart Enterprise) และธุรกิจเกิดใหม่ (Startup) ที่มีศักยภาพสูง

3. เปลี่ยนจากการบริการแบบดั้งเดิมซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่การบริการที่มีมูลค่าสูง

4. เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำ ไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ เปรียบเหมือนการพัฒนาเครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ และสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน โดยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบใน 5 กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีกลุ่มเป้าหมายที่ 1 คือกลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ

นโยบาย ‘ประเทศไทย 4.0’ มุ่งเน้นการขับเคลื่อน 5 กลุ่มเป้าหมายนี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายในระยะเวลา 3-5 ปีข้างหน้า เป็นการเปลี่ยน ‘ปัญหาและความท้าทาย’ ให้เป็น ‘ศักยภาพและโอกาส’ ในการสร้างความมั่งคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการพัฒนาด้วยตนเองเป็นหลัก แล้วค่อยต่อยอดด้วยเครือข่ายความร่วมมือจากต่างประเทศ ซึ่งสอดรับกับ ‘บันได 3 ขั้น’ ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้พลัง ‘ประชารัฐ’ ในการขับเคลื่อน โดยมีผู้มีส่วนร่วมหลักประกอบด้วย ภาคเอกชน ภาคการเงินการธนาคาร มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่างๆ ซึ่งมีส่วนร่วมตามความถนัดและจุดเด่นของแต่ละองค์กร และมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน

สำหรับความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นั้น **มีประเด็นเรื่องการปฏิรูปภาคเกษตรใน 4 ด้าน** ได้แก่

1. คน โดยการเสริมสร้างทักษะและศักยภาพของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ตัวอย่างโครงการสำคัญ อาทิ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

2. พื้นที่ ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตรให้สอดคล้องและเพียงพอกับพื้นที่เกษตร ตัวอย่างโครงการสำคัญ อาทิ โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามหลักการแผนที่เกษตรเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นต้น

3. สินค้าเกษตร โดยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าด้วยผลงานวิจัยและนวัตกรรม ให้สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งเน้นการทำการเกษตรแบบมุ่งเป้า ตัวอย่างโครงการสำคัญ อาทิ โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการธนาคารสินค้าเกษตร เป็นต้น

4. การวิจัยและพัฒนาบนฐานของความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ตัวอย่างโครงการสำคัญ อาทิ ศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์ การพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตร การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

ทั้งนี้มีผู้ขับเคลื่อนหลัก 3 ส่วนคือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และภาครัฐที่เป็นอัจฉริยะ และทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านในภาคการเกษตรที่สำคัญ 3 ลักษณะคือ **1) เปลี่ยนจากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นการเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming)** ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น ในลักษณะ “ทำน้อยได้มาก” **2) เปลี่ยนจากการทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อย (SMEs) แบบดั้งเดิมเป็นการทำธุรกิจแบบผู้ประกอบการและธุรกิจเกิดใหม่อัจฉริยะ** ซึ่งเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการเอง และ **3) เปลี่ยนจากแรงงานที่มีทักษะต่ำเป็นแรงงานที่มีทักษะสูง**

เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรตลอดโซ่อุปทาน ครอบคลุมทั้งด้าน 1) การปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ผลผลิตสูง เจริญเติบโตเร็ว ต้านทานโรคและแมลง ต้านทานต่อสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาวะขาดน้ำ ดินเลว อากาศร้อน แห้งแล้ง เป็นต้น 2) การใช้จักรกลเกษตรและปัจจัยการผลิต เพื่อการจัดการดิน น้ำ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ 3) การบริหารจัดการ เพื่อการดูแลรักษา เก็บเกี่ยว คัดเกรด บรรจุหีบห่อ เคลื่อนย้าย จัดเก็บ 4) การจัดการด้านสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงข้อมูลเพื่อตัดสินใจทำการผลิต การตลาด การเชื่อมโยงเครือข่าย และ 5) การแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อนำผลผลิตเกษตรมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารและยา

8.2 นโยบายรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio Economy, Circular Economy, Green Economy หรือ BCG Economy Model)

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศให้ก้าวข้าม ‘กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” และลดความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ นำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลสมัยใหม่ที่ช่วยทลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอด และสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาสและความมั่งคั่งแบบทั่วถึง ด้วยการใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า **BCG Economy Model** ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากโมเดลเดิมที่รัฐบาลพยายามผลักดันอยู่ และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยเศรษฐกิจหลัก 3 ด้านที่จะต้องขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ **เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy)** เป็นการนำความรู้ เทคโนโลยี และนัวตกรรมมาพัฒนาต่อยอดจากฐานความเข้มแข็งเดิมคือทรัพยากรชีวภาพหรือผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า เช่น การพัฒนาพันธุ์ข้าวที่มีธาตุอาหารสูง เป็นต้น **เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)** การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด ที่สำคัญคือการมุ่งไปที่การลดปริมาณของเสียให้น้อยลงหรือเท่ากับศูนย์ (Zero Waste) ด้วยการปรับกระบวนการผลิต เช่น การเปลี่ยนของเสียจากการผลิต และ**เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)** มุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้เอนไซม์จากจุลินทรีย์เพื่อการฟอกกระดาษ การใช้สารชีวภัณฑ์กำจัดแมลงศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี เป็นต้น

หลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG มี 3 แนวทางหลัก ประกอบด้วย 1) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม 2) การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก โดยการสร้างโอกาสการเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากสถาบันชั้นนำของโลกเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการนวัตกรรม 3) เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เป็นการเติบโตของทุกภาคส่วน รวมถึงการใช้ศักยภาพของพื้นที่ด้วยการระเบิดจากภายในเน้นตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่ ควบคู่ไปกับการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยการผนึกภาครัฐ เอกชน ชุมชน สังคม มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย เครือข่ายต่างประเทศ เพื่อเปลี่ยนข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขัน หรือปรับระบบการผลิตและบริการไปสู่การทำน้อยได้มาก ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลกพร้อมๆ กับการกระจายรายได้สู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้น “การเติบโตอย่างมีคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดเพื่อให้ทรัพยากรเพิ่มพูน

โมเดลเศรษฐกิจ BCG ยังครอบคลุมไปถึงเศรษฐกิจอีก 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) **เศรษฐกิจอัจฉริยะ** เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยวางแผนและจัดการระบบต่างๆ 2) **เศรษฐกิจร่วมใช้ประโยชน์** เป็นระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่คนสามารถเลือกใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการของตนเองและมีความยืดหยุ่นกว่าเดิม เช่น การหาที่พักใน

แอปพลิเคชัน และ 3) **เศรษฐกิจผู้สูงวัย** เป็นการนำความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย นอกจากนี้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ยังเป็นกลไกเร่งให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจากการใช้ความได้เปรียบด้านทรัพยากรและแรงงานไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้นด้วยการระดมทรัพยากรและความสามารถของทุกภาคส่วนในการมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้การพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ครอบคลุม 8 อุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ได้แก่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้และท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูปอาหาร การแพทย์ครบวงจร เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการพัฒนาคนและการศึกษา

กิจกรรมหลักภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ประกอบด้วย 5 เรื่องสำคัญ ได้แก่ 1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา เพิ่มพูนทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม 2) บริหารจัดการการใช้ประโยชน์และบริโภคอย่างยั่งยืน 3) ลดและใช้ประโยชน์ของทิ้งจากกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ 4) เพิ่มมูลค่าตลอดห่วงโซ่มูลค่าตั้งแต่ภาคเกษตรที่เป็นต้นทางจนถึงภาคการผลิตและบริการ และ 5) สร้างภูมิคุ้มกัน พึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG สามารถบรรลุได้ด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ จัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ เน้นการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ไปบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นทุนพื้นฐานต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตเพื่อส่งต่อสู่คนรุ่นต่อไป รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการมองว่า “ธรรมชาติเป็นทรัพยากร” เป็น “ธรรมชาติเป็นแหล่งต้นกำเนิด”

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ใช้ศักยภาพของพื้นที่โดยการระเบิดจากภายใน เน้นการตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่เป็นอันดับแรก ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ การดำรงไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งจากภายในอันประกอบด้วย “ ความหลากหลายทางชีวภาพ” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่นำไปสู่การเดินหน้าไปด้วยกัน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เป็นการเติบโตของทุกภาคส่วนไปพร้อมๆ กับเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและพัฒนาได้อย่างทัดเทียมกันมากยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการเติบโตให้สามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องด้วยการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมายกระดับประสิทธิภาพการผลิต ลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตให้เป็นศูนย์ การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ หรือการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ยกระดับมาตรฐานสู่การเป็นแหล่งผลิตและให้บริการที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี ให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืนเทียบเท่ามาตรฐานสากล รวมถึงการยกระดับการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการใช้นวัตกรรมเข้มข้น เช่น ระบบการผลิตพืชในโรงงาน การให้บริการด้านสุขภาพที่มีความแม่นยำสูง หรือการแพทย์เฉพาะบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นผู้นำในการผลิตและการให้บริการทั้งในระดับประเทศและเวทีโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทันเพื่อบรรเทา

ผลกระทบ รวมถึงเข้าถึงโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นการปูทางไปสู่อนาคตด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพ เพื่อการสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปเพิ่มศักยภาพของชุมชน ผู้ประกอบการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อนำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้ต้องพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับเศรษฐกิจ BCG ในอนาคต รวมถึงการวิจัย พัฒนาชั้นแนวหน้าเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

ในส่วนการเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม โมเดลเศรษฐกิจ BCG จะเป็นการยกระดับรูปแบบการเกษตร “แบบเดิม” ที่ทำมากได้น้อย ใช้ทรัพยากรจำนวนมากแต่ผลผลิตต่ำ ดิน น้ำ เสื่อมโทรมหรือด้อยคุณภาพลง มีการเผาเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร สร้างมลพิษ และปัญหาสุขภาพ ไปสู่การเกษตรที่มี “ผลิตภาพ” หรือทำน้อยได้มาก ด้วยการใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปสู่การผลิตสินค้าพรีเมียม ประสิทธิภาพการผลิตที่สูงขึ้น ลดและนำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนการปรับคุณภาพดิน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษวัสดุ เช่น ผลิตแผ่นกันความร้อนและแผ่นดูดซับเสียงจากฟางข้าว ทำให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและเพิ่มพูนทรัพยากร รวมถึงแก้ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมุ่งใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตัวอย่างเช่น การสร้างตลาดสินค้าใหม่ โดยการแปรรูปผลผลิตเกษตรไปเป็นอาหารเพื่อสุขภาพซึ่งต้องเชื่อมโยงความรู้ทางการแพทย์ และการผลิตอาหาร ใช้เทคโนโลยีสำหรับการสกัดสารออกฤทธิ์ที่มีคุณภาพหรือด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การทดสอบรับรองคุณภาพ และขึ้นทะเบียนสารออกฤทธิ์ อาหาร และการรักษา ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบให้ทันสมัย การขนส่งสินค้าเกษตรต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ กับระบบการขนส่งอาหารที่ควบคุมอุณหภูมิ และเทคโนโลยีสำหรับการรักษาคุณภาพสินค้าเกษตร การผลิตอาหารสุขภาพที่มีคุณภาพต้องใช้วัตถุดิบทางการเกษตรที่มีคุณภาพตั้งแต่ต้นทาง การเกษตรต้องมีการปรับปรุงพันธุ์ หรือคัดเลือกพันธุ์ที่ให้สารออกฤทธิ์ปริมาณมากและสม่ำเสมอ ใช้เทคโนโลยีการเพาะปลูกและการจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีในการควบคุมปัจจัยการผลิตที่มีความแม่นยำเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ลดการใช้ทรัพยากร เพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐาน และเป็นสินค้าคุณภาพสูง (พรีเมียม) ตรงตามความต้องการของตลาดใหม่

8.3 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

8.3.1 การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ของประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2558 และความต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากประเทศสมาชิกได้ร่วมกันผลักดันให้เกิดการสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ที่เน้นการปฏิบัติและเชื่อมโยงยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในภูมิภาค โดยในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่อำเภอชะอำ ประเทศไทยช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 รัฐบาลแต่ละประเทศได้ลงนามรับรองแผนงาน (blueprint) สำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนใน 3 เสาให้สมบูรณ์ คือ ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดเป็นปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2552-2558 ซึ่งประเทศไทยมีข้อผูกพันกับสมาชิกอาเซียนที่จะส่งเสริมให้ประชาชนอาเซียนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการรวมตัวของอาเซียน และกระบวนการเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ในวาระที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551–ธันวาคม พ.ศ. 2552 รัฐบาลไทยยังได้ผลักดันให้เกิดการบรรลุเป้าหมายกฎบัตร

อาเซียน การเสริมสร้างประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการเน้นย้ำความมั่นคงของประชาชนในภูมิภาค อันจะทำให้ประชาชนสามารถก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างสมบูรณ์และบรรลุผลภายในปี พ.ศ. 2558

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งให้กับทั้ง 3 เสาหลัก โดยที่ประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาหลักมีความสำคัญเท่าเทียมกัน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปพร้อมๆ กับการกำหนดการก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้ประชาคมอาเซียนมีความครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติเป็นกลไกระดับประเทศในการประสานการดำเนินงาน และติดตามความคืบหน้าในภาพรวมทุกเสา และมีหน้าที่สำคัญในการผลักดันและสนับสนุนหน่วยงานราชการต่างๆ ในการดำเนินงานเพื่อก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. *ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*) บูรณาการแนวทางการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศในการร่วมผลักดันให้เกิดการสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการเตรียมการรองรับผลกระทบและแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และใช้โอกาสจากความร่วมมือในอาเซียนเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนประกอบกับความตื่นตัวในการรับรู้เรื่องประชาคมอาเซียนที่มากขึ้นในทุกภาคส่วน

การเตรียมความพร้อมและใช้โอกาสจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน และการเชื่อมโยงภายในภูมิภาคทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบและประชาชน จะเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยกระดับคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของประชาชนที่ดีขึ้น รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความมั่นคงในรูปแบบต่างๆ เป็นหลักการสำคัญที่นำมาซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558 ภายใต้ วิสัยทัศน์ : ประเทศไทยเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งและสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนอาเซียนร่วมกัน โดยมีแนวทางการพัฒนา 8 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมี 5 ยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้า และการลงทุน มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพภาคการผลิต บริการ การค้าและการลงทุน เพื่อรองรับการเปิดเสรีและใช้โอกาสจากการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม มีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมและประกันความเสี่ยง มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่มั่นคงและปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาอาเซียนรวมทั้งทักษะฝีมือและภาษา กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาแรงงาน/ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่รัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเสริมสร้างความมั่นคง มีเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงเพื่อนำไปสู่ภูมิภาคที่มีบรรทัดฐาน เอกภาพ และสันติภาพร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน มีเป้าหมายในการพัฒนาเมืองให้มีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงกับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวบริการ การลงทุน และการค้าชายแดน

ทั้งนี้ ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 25 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ที่กรุงเนปิดอว์ ประเทศเมียนมา ผู้นำอาเซียนได้มอบหมายให้คณะกรรมการประสานงานอาเซียนว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาคติดตามความคืบหน้าของการดำเนินงานภายใต้ แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ค.ศ.2010 (Master Plan on ASEAN Connectivity 2010 หรือ MPAC 2010) และมอบหมายให้จัดทำ**แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ค.ศ. 2025 (Master Plan on ASEAN Connectivity 2025 หรือ MPAC 2025)** ซึ่งมีวิสัยทัศน์คือ ทำให้อาเซียนเชื่อมโยงและรวมตัวกันอย่างไร้รอยต่อและโดยสมบูรณ์ ซึ่งจะส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสร้างความรู้สึกเป็นประชาคมมากขึ้น โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน ด้านนวัตกรรมดิจิทัล ด้านโลจิสติกส์ไร้รอยต่อ ด้านความเป็นเลิศด้านกฎระเบียบ และด้านการเคลื่อนย้ายของประชาชน

ในส่วนของประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ คือ ลดข้อพิพาทหรือสลายความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก เพิ่มอำนาจต่อรองในระดับโลก เพิ่มศักยภาพในการดึงดูดนักลงทุนจากภายนอกให้มาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีความรู้ความสามารถ ทำให้อัตราการว่างงานลดลง แรงงานจะมีรายได้ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น มีการพัฒนาการสื่อสารคมนาคม การเลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี การขยายโครงข่ายโทรคมนาคมอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การคมนาคมทั้งทางบก น้ำ และอากาศจะได้รับการพัฒนาให้รวดเร็ว ปลอดภัย ประสิทธิภาพ และกระจายครอบคลุมหลายพื้นที่ในประเทศ ผู้บริโภคจะสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการที่หลากหลาย และมีคุณภาพมากขึ้น ในราคาที่เป็นธรรม ผู้ผลิตและผู้นำเข้าจะสามารถนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบได้หลากหลายในราคาที่ถูกลงและมีคุณภาพสูงขึ้น สามารถสร้างฐานการผลิตในประเทศอื่น ระบบการขนส่งและโลจิสติกส์สะดวกและมีค่าใช้จ่ายลดลง ผู้ส่งออกจะสามารถส่งออกสินค้ามากขึ้นเนื่องจากการเปิดตลาดระหว่างประเทศสมาชิก ทำให้ประชาชนมีกำลังซื้อมากขึ้น นักลงทุนและบุคลากรวิชาชีพจะสามารถจัดตั้งธุรกิจหรือให้บริการในประเทศสมาชิกได้ง่ายขึ้น และเกษตรกรจะสามารถส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศสมาชิกในอัตราภาษีที่ต่ำ และนำเข้าวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตในราคาที่ถูกลง

8.3.2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสากลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เป็นวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ.2558 ต่อจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals หรือ MDGs) โดยครอบคลุมระยะเวลา 15 ปีระหว่างปี พ.ศ. 2559 จนถึงปี พ.ศ. 2573 ประกอบด้วย 17 ประเด็น ได้แก่ 1) การขจัดความยากจนทุกรูปแบบ 2) การขจัดความหิวโหย การบรรลุถึงความมั่นคงทางอาหารและเกษตรกรรมที่ยั่งยืน 3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 4) การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียม ทั่วถึงและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) การบรรลุความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ การเพิ่มพลังสตรีและเด็กหญิง 6) การเข้าถึงการใช้น้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี 7) การเข้าถึงพลังงานที่มั่นคงและสะอาด 8) การมีงานที่มีคุณค่าเพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 9) การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 10) การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ 11) การตั้งถิ่นฐานและชุมชนอย่าง

ยั่งยืน 12) การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 13) การเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 14) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน 15) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบนบกและรักษาระบบนิเวศ 16) การสร้างสังคมสันติสุข ยุติธรรมและมีสถาบันทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง และ 17) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกระดับในการบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดยภายใต้ 17 เป้าหมาย ได้แบ่งออกเป็น 169 เป้าประสงค์และ 241 ตัวชี้วัด และมีการจัดกลุ่มเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน **5 มิติ (5P)** ได้แก่ **(1) การพัฒนาคน (People)** ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม **(2) สิ่งแวดล้อม (Planet)** ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป **(3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity)** ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ **(4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace)** ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ **(5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)** ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย ครอบคลุมการดำเนินการหลักใน 6 ด้าน ได้แก่ **1) การสร้างการตระหนักรู้** ดำเนินการให้ทุกภาคส่วนมีความรู้และความเข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการดำเนินการทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความยั่งยืน **2) การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ** ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนระดับอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างประเทศให้มั่นคง โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง **3) กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน** มีคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย และหน่วยงานภาครัฐบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม **4) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** ดำเนินงานโดยยึดหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการที่สำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งขยายผลสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ (SDGs Localization) **5) ภาคีการพัฒนา** สนับสนุนความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งในประเทศและภาคีการพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อร่วมขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ **6) การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** ติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยระบบฐานข้อมูลกลางที่มีการรายงานความก้าวหน้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ (Electronic Monitoring and Evaluation System of National Strategy and Country Reform หรือ eMENSCR) โดยทั้งนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะอนุกรรมการ 4 คณะ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (4) คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกลไกหลักในการแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกลมกลืน เพราะมีเป้าหมายปลายทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่างมุ่งพัฒนาและสร้างความสมดุลในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ส่วนที่เหลื่อมกันอยู่แต่ไม่ขัดกันคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นมิติวัฒนธรรมด้วย ขณะที่ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีมิติวัฒนธรรมแฝงอยู่ในหลาย

เป้าหมาย และมีส่วนของสันติภาพและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพิ่มเข้ามา ในความเป็นจริงแล้ว ความร่วมมือเพื่อการพัฒนามีปรากฏอยู่ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ซึ่งคือเกษตรทฤษฎีใหม่ ในขั้นที่ 3 หลังจากชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว จึงขยายความร่วมมือมายังองค์กรภายนอกชุมชน นอกจากนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้หลักการในการดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า

(1) การดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และคำนึงมิให้มีผลกระทบทางลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม)

(2) การดำเนินการต้องพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ให้รอบด้าน เห็นเหตุ เห็นผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบของแต่ละทางเลือก (หลักความมีเหตุผล)

(3) การดำเนินการควรใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้พอดีกับการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ไม่เกิดของเหลือ เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือในชุมชนอยู่ก่อนที่จะขยายไปพึ่งพาภายนอก (หลักความพอประมาณ)

(4) การดำเนินการควรเตรียมการเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ (หลักภูมิคุ้มกัน)

(5) การดำเนินการจะบรรลุผลได้หากเริ่มจากการระเบิดจากข้างใน เริ่มจากท้องถิ่นซึ่งในการเริ่มดำเนินการจากท้องถิ่นได้นั้นจะต้องไม่ละเลยมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะช่วยเชื่อมโยงคนในท้องถิ่นกับการพัฒนาได้

ยิ่งไปกว่านั้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ด้วย คือการพัฒนาที่สุดท้ายต้องมุ่ง **“ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของสังคม** ซึ่งหลักคิดนี้จะช่วยให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นมิได้เกิดขึ้นแบบเพียงแค่ให้มี แต่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความสุขและประโยชน์สุขของสังคมด้วย

จากการถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่งโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2561 ในเอกสารเรื่อง **‘การพัฒนาเชิงพื้นที่สู่ความยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ’** ได้มีการระบุถึงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ใน 2 ระดับ ได้แก่

1.การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามภารกิจสำคัญ

1.1 **กระบวนการทำงานยึดหลักการพัฒนาเป็นองค์รวม และการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานบนฐานข้อมูลและหลักวิชาการ** เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและศักยภาพของทรัพยากร และการใช้ความรู้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักการ Plan Do Check Act (PDCA) เพื่อให้ได้มาซึ่งงานวิจัยที่เป็นรูปธรรม และถ่ายทอดงานวิจัยนั้นสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งขั้นนี้ต้องปรับใช้เรื่องภูมิสังคมอย่างมาก เพื่อให้องค์ความรู้สามารถถึงชุมชนได้ เกิดการนำใช้จริงและเกิดการคิดวิเคราะห์ขยายวงภายในชุมชน เปิดกว้างให้ชาวบ้านร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อร่วมค้นหาปัญหาและทางออก เกิดการระเบิดจากข้างใน ตระหนักว่าการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางรอด ถ้าชุมชนคิดเองได้นั่นคือความยั่งยืน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1.2 **การขยายผลโดยสร้างผู้นำ และต้นแบบสร้างแรงบันดาลใจ** ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้ความสำคัญกับการสร้าง “ผู้นำ” ที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเชื่อ สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้สมาชิกในชุมชนมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง เสียสละ อดทน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

มากกว่าส่วนตนและพวกพ้อง และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างประชาชนกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วขึ้น โดยการสร้างผู้นำ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีการแสวงหาผู้นำหรือต้นแบบรุ่นใหม่ๆ ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สานต่อ เป็นเครือข่ายการร่วมขยายผลกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่งการได้ผู้นำที่ดี จริงใจ มีคุณธรรมจะทำให้ชุมชนมีความรักสามัคคีและมีความเข้มแข็ง

1.3 **การพัฒนาระดับบุคคล โดยถ่ายทอดการคิดวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา รวมทั้งกระตุ้นให้คนในพื้นที่และโดยรอบตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง เพื่อพัฒนาชุมชนและตนเองให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการจัดฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตร และการพัฒนาอาชีพต่างๆ พร้อมสนับสนุนพันธุ์สัตว์ และพันธุ์พืช ให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ เช่น อบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์ปีก การจักสานผลิตภัณฑ์จากเส้นใยธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ การแปรรูปสมุนไพร เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้ที่หลากหลายให้แก่ครอบครัว ทั้งรายได้รายวัน รายเดือน รายปี รู้จักใช้อย่างมีเหตุผล ลดภาระหนี้สินจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข พร้อมหน้าครอบครัว กล่าวได้ว่า **“ความสุข” จึงเป็นปลายทางของการพัฒนา** สามารถนิยามความสุขในพื้นที่ของระดับครัวเรือน อาทิ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การมีความมั่นคงด้านรายได้ ไม่มีภาระหนี้สิน ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าและไม่มีเงื่อนไขเรื่องเวลา เป็นต้น

2. การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่สู่ความยั่งยืน ทั้งนี้หลักการทำงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่สอดรับกับภูมิสังคมและฐานความรู้จากการศึกษา วิจัย ทดลอง และเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น โดยมีกระบวนทัศน์ของการพัฒนาที่มุ่งเน้น **‘การสร้างความสมดุลในระบบนิเวศ คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน’** และมีแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

2.1 **การระเบิดจากข้างใน** โดยคนในพื้นที่ตระหนักถึงสภาพปัญหา ผลกระทบของการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน โดย “การปลูกป่าในใจคน” ให้เกิดความหวงแหน รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและคำนึงถึงชนรุ่นหลัง อันนำไปสู่กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมผ่านกระบวนการหาความรู้ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง

2.2 **การสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา** แสวงหาความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง แก้ปัญหาด้วยแนวทางเรียบง่าย ใช้วิธีธรรมชาติตามบริบทและสภาพภูมิสังคมในพื้นที่ ยึดหลักความเพียรและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน

2.3 **การสร้างภาคีเครือข่ายและขยายผลการพัฒนา** รวมกลุ่มร่วมมือกันพัฒนาโดยใช้องค์คาวมรู้ที่ได้จากการทดลองทำวิจัยที่เหมาะสมกับภูมิสังคม ภูมินิเวศ พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ รวมถึงการพัฒนาแกนนำ สร้างผู้นำชุมชนที่เสียสละเพื่อเป็นตัวอย่างรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ได้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุข

ในการเชื่อมโยงผลลัพธ์การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในส่วนของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่น้อมนำแนวพระราชดำริ หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาจาก “ภูผาสู่มหานที” อันก่อให้เกิดทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “ดิน น้ำ ป่า” การฟื้นฟู

ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางทะเล พัฒนาคุณภาพชีวิตและดำรงวิถีชีวิตเกษตรกรรมอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีความสุข ซึ่งการดำเนินการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับ “ภูมิสังคม” ของพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้สมัยใหม่ พัฒนาเป็นนวัตกรรมที่สอดรับกับภูมิสังคมของพื้นที่ เช่น ธนาคารปูไข่ หญ้าแฝกเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ระบบป่าภูเขาและอ่างพวงเพื่อการจัดการน้ำ เป็นต้น รวมถึงเกิดการหลอมรวมเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ยืนอยู่บนฐานความพอเพียง นำภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ดั้งเดิมมาพัฒนาชุมชน ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ คนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ชุมชนและภาคการเกษตรมีความเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่รากฐานที่มั่นคงของประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง และสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลายเป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ (เป้าประสงค์ 1.4 สร้างภูมิต้านทานต่อความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง) ประชาชนได้รับความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและการสร้างรายได้เสริม เรียนรู้วิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนให้ถูกต้องเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ประชาชนสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน มีความมั่นคงในอาชีพ สามารถพึ่งตนเองได้และหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการและสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (เป้าประสงค์ 2.3 เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก เป้าประสงค์ 2.4 มีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน เป้าประสงค์ 2..5 คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์และสัตว์) ประชาชนสามารถทำเกษตรกรรมที่เกื้อกูลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้ตามแนวทางการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ผลลัพธ์ดังกล่าวจะทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีจากการบริโภคอาหารปลอดภัย ปลอดสารพิษ มีอาหารบริโภคเพียงพอ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน (เป้าประสงค์ 6.6 ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ และทะเลสาบ) แนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติไม่เพียงพอ โดยการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร จัดระบบชลประทาน และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค รวมทั้งสร้างภาคีเครือข่ายระบบการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน จะช่วยให้ประชาชนมีน้ำใช้อย่างพอเพียง เกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิต เกื้อกูลประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุมการจ้างงานเต็มอัตราที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (เป้าประสงค์ 8.4 ความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการบริโภคและการผลิต) ประชาชนมีรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปีจากการใช้องค์ความรู้ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อันเป็นการสร้างหลักประกันทางอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนซึ่งส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชนเติบโตได้อย่างเข้มแข็ง

เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ (เป้าประสงค์ 10.1 คงการเติบโตของรายได้ในกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่ยากจนที่สุด) การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างเสริมความรู้และนวัตกรรมทางการเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ช่วยสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองจนเกิดความเข้มแข็งและมีความมั่นคงในชีวิต มีความกินดีอยู่ดี มีรายได้พอเพียงจากการประกอบอาชีพที่มั่นคง ขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร ปัจจัยพื้นฐาน และบริการที่มีคุณภาพของรัฐ อาทิ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การรักษาพยาบาลและระบบสุขภาวะที่ดี เป็นต้น

เป้าหมาย 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (เป้าประสงค์ 12.1 บรรลุการจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ) การสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรเดินตามวิถีเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ลดการใช้สารเคมีเพื่อสร้างผลผลิตที่ปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการบริโภคและการผลิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศบนฐานความสมดุลและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน (เป้าประสงค์ 14.1 ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภท เป้าประสงค์ 14.2 บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง) การสร้างความตระหนัก ส่งเสริมให้ความรู้และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ตั้งแต่กระบวนการคิดแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร ดังเช่น กลุ่มเกษตรกรประมงพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์และปรับเปลี่ยนวิถีการทำประมงโดยการเขี่ยไข่ปูเพื่อการรักษาปูม้าให้คงอยู่ในทะเล รวมทั้งการฟื้นฟูป่าชายเลนและการทำปะการังเทียมเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งจะทำให้ห่วงโซ่อาหารใต้ทะเลมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวประมงสามารถประกอบอาชีพสร้างรายได้อย่างมั่นคง และวิถีชีวิตดังกล่าวยังเป็นแนวป้องกันการทำลายทรัพยากรทางทะเลได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (เป้าประสงค์ 15.1 หลักประกันการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบกและในน้ำจืดอย่างยั่งยืน เป้าประสงค์ 15.2 ส่งเสริมการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทุกประเภทอย่างยั่งยืน เป้าประสงค์ที่ 15.3 ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูแผ่นดินที่เสื่อมโทรม เป้าประสงค์ 15.4 อนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขาและความหลากหลายทางชีวภาพ เป้าประสงค์ 15.5 ลดความเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ เป้าประสงค์ 15.6 ส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ) การแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ฟื้นฟูผืนป่าให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรมได้นั้น นอกจากการทำงานแบบบูรณาการของเครือข่ายการพัฒนาแล้ว การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชนท้องถิ่นเพื่อร่วมดูแลบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมค่านิยมและวิถีการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ จะทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเกิดผลสัมฤทธิ์ ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูลและยั่งยืน

NEW
NORMAL

บทที่ 3
การวิเคราะห์สถานการณ์ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์

1.1 สถานการณ์ในบริบทของโลกและบริบทของประเทศไทย

1.1.1 บริบทของโลก

1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เป็นยุคแห่งการประยุกต์ใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดในการพัฒนานวัตกรรม เน้นการต่อยอดและผสมผสานเทคโนโลยีต่างสาขาเข้าด้วยกัน อาทิ เทคโนโลยีทางกายภาพ ชีวภาพ ดิจิทัล และพลังงานเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวางในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ส่งผลให้วิถีชีวิตรวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลากหลายมิติ เช่น การเติบโตของเศรษฐกิจแพลตฟอร์มและเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจในภาคบริการ รวมถึงการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยประชากรในพื้นที่ห่างไกล และการทำงานในรูปแบบใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการออกแบบนโยบายต่างๆ และตอบสนองความต้องการที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรฐานการจัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลผ่านเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เช่น อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things : IoT) และบล็อกเชน ร่วมกับการมีบุคลากรที่มีทักษะที่เหมาะสม การใช้ปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการทดแทนแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะซับซ้อนในภาคการผลิต การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ในการยกระดับภาคการเกษตรและบริการทางการแพทย์ การใช้นาโนเทคโนโลยีและวัสดุสมัยใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของภาคการผลิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในภาคการศึกษาและการสื่อสารมวลชน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ เป็นต้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วน้ำส่งผลให้พลวัตการพัฒนาในอนาคตสามารถปรับเปลี่ยนไปได้อย่างพลิกผัน อันนำมาซึ่งโอกาสสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดและนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวให้เท่ากันกับการเปลี่ยนแปลงอาจต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โครงสร้างประชากรของโลกมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกประเทศ อย่างไรก็ดี แนวโน้มนี้จะนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ๆ จากความต้องการสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น ยา เวชภัณฑ์ อาหารเพื่อสุขภาพ ธุรกิจบริการสุขภาพ บริการทางการแพทย์ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการพัฒนานวัตกรรม สินค้าและบริการใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นสำหรับผู้สูงวัย (Silver Economy)

3) การดูแลรักษาสุขภาพและการรักษาพยาบาล ซึ่งมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคือ การเพิ่มขึ้นของการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อันเกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ ตลอดจนการเผชิญกับมลพิษจากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของระดับความเครียดจากการทำงานและความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต กระแสความตระหนักในการดูแลสุขภาพในเชิงป้องกันที่เพิ่มมากขึ้นจากการที่ประชากรโลกมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น อันมาพร้อมกับการศึกษาและการแพร่หลายของสื่อออนไลน์ เป็นผลให้ความต้องการอาหารและผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพเพิ่มสูงขึ้นในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตื่นตัวในการป้องกันโรคติดต่อที่สืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา เป็นแรงกดดันให้ผู้ประกอบการด้านอาหาร บริการสุขภาพ และการท่องเที่ยว จำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยในการให้บริการให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการรักษาพยาบาลจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวหน้าและการเพิ่มขึ้นของความต้องการบริการทางการแพทย์ ได้กระตุ้นให้เกิดการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการให้บริการด้านสาธารณสุข

4) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ โดยคาดการณ์ว่าภาคการเกษตรจะได้รับความเสียหายมากกว่าภาคการผลิตอื่น เนื่องจากต้องพึ่งพาสภาพอากาศและฤดูกาลตามธรรมชาติ ซึ่งอาจส่งผลให้ปริมาณผลผลิตการเกษตรลดลง ระยะเวลาการให้ผลผลิตเปลี่ยนแปลงไป หรือพื้นที่เกษตรในบางพื้นที่อาจไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้จากผลกระทบของภัยแล้งที่ยาวนานหรือน้ำท่วมซ้ำซาก อันจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็น อยู่ของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ในขณะเดียวกัน สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปยังส่งผลให้การแพร่ระบาดของโรคตามฤดูกาลมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น รวมทั้งยังเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำในหลายพื้นที่ของโลก นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศยังส่งผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงและปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำลดลง เกิดการสูญเสียทรัพยากรชายฝั่งจากการกัดเซาะที่รุนแรง และจำนวนสัตว์ทะเลลดลงจากการที่ทะเลมีความเป็นกรดสูงขึ้น อีกทั้งพื้นที่ราบใกล้ชายฝั่งทะเลจะถูกน้ำทะเลท่วม สร้างความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน

5) ความพยายามระดับโลกในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตามความตกลงปารีสที่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญากรอบการทำงานแห่งสหประชาชาติ (United Nations Framework Convention on Climate Change หรือ UNFCCC) จำนวน 197 ประเทศ ได้มีมติเห็นชอบร่วมกันที่จะจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลซียส ภายในปี พ.ศ. 2572 โดยมีความต้องการที่จะควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิไม่ให้เกิน 1.5 องศาเซลเซียส ภายในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งหากจะทำเช่นนั้นได้ จะต้องลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิของโลกลงเป็นศูนย์ ทั้งนี้ที่ผ่านมาปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรวมของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ในขณะที่ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลกและในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความเป็นไปได้ที่ประเทศกำลังพัฒนาจะถูกกดดันมากขึ้นในอนาคตเพื่อให้มีการดำเนินการเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างจริงจัง

6) พลังงานหมุนเวียนและยานยนต์ไฟฟ้า กระแสความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีแบตเตอรี่ ได้สร้างแรงกดดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในสาขา

การผลิตที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ สาขาพลังงานและสาขาการคมนาคมขนส่ง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน ซึ่งพบว่ามีต้นทุนการผลิตลดลง รวมทั้งมีการคิดค้นการพัฒนายานยนต์สมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้าจากแบตเตอรี่

7) เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะประเทศจีน จะมีบทบาทในการกำหนดระเบียงเศรษฐกิจการเมืองโลกมากขึ้นจนนำไปสู่สถานการณ์ที่อยู่ภายใต้แรงกดดันระหว่างประเทศมหาอำนาจ เช่น ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา หรือระหว่างจีนกับอินเดีย ส่งผลต่อรูปแบบความร่วมมือและการสร้างพันธมิตรในระดับภูมิภาค รวมถึงธรรมเนียมปฏิบัติและกติการะหว่างประเทศที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องการค้า เทคโนโลยี ความมั่นคงทางไซเบอร์ จนถึงเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการดำเนินงานด้านภูมิอากาศ รวมไปถึงยุทธศาสตร์การทูตวัคซีนต้านโรคโควิด-19 ที่เข้มข้นขึ้น

8) อนาคตของงาน โลกแห่งการทำงานในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก เนื่องจากสัดส่วนประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่ซึ่งจะมีบทบาทโดดเด่นในอนาคตจะเป็นกลุ่มประชากรเจนเนอเรชั่นวายที่เกิดในช่วง ปี พ.ศ. 2523-2543 ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล และมีทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากคนรุ่นก่อน โดยมีคุณลักษณะในการปรับตัวในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เน้นความยืดหยุ่นและความสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัว มีค่านิยมที่ต้องการค้นหาโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ จะส่งผลให้มีอัตราการเปลี่ยนงานและการย้ายถิ่นฐานสูงขึ้น จึงคาดว่าจะส่งผลให้การจ้างงานในระยะต่อไปมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดการขยายตัวของแรงงานนอกระบบ ซึ่งขาดความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม รวมถึงความเสี่ยงจากความมั่นคงในการจ้างงานที่ลดลง นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะส่งผลให้งานบางประเภทเลือนหายไปและเกิดงานประเภทใหม่ขึ้นมาทดแทน โดยระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มีแนวโน้มจะเข้ามาทดแทนงานที่มีลักษณะของการทำซ้ำหรือเป็นแบบแผน ส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีทักษะความสามารถเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมากขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัยยังมีแนวโน้มทำให้งานในอุตสาหกรรมการแพทย์และสุขภาพมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตลอดจนกระแสความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้งานสีเขียวทวีความสำคัญในตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การเกิดขึ้นของงานในอาชีพใหม่ๆ ทั้งนี้ยังคาดการณ์กันว่าทักษะทางพฤติกรรมหรือทักษะด้านมนุษย์ อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร หรือการทำงานเป็นทีม จะยังเป็นที่ต้องการและเป็นงานสำหรับอนาคต เนื่องจากเป็นทักษะที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ยังไม่สามารถทดแทนแรงงานมนุษย์ได้

9) ความท้าทายด้านการพัฒนาการเกษตร

(1) แนวโน้มประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น ตามการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติคาดว่า ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นจากประมาณ 7,000 ล้านคน เป็น 9,000 ล้านคนในอีก 20 ปีข้างหน้า ส่งผลต่อความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามภายใต้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในภาพรวมของโลกที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

(2) แนวโน้มของโลกก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น โดยผู้บริโภคจะเน้นความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต เช่น การซื้อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งรวมถึงสินค้าเกษตรด้วย ทำให้ผู้บริโภคและ

ผู้ผลิตสามารถติดต่อสื่อสารถึงความต้องการสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันทางการค้าทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

(3) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้า รวมถึงการปรับเปลี่ยนขั้วอำนาจของประเทศมหาอำนาจจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารประเทศ ล้วนส่งผลต่อนโยบายของประเทศและกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจโลก

(4) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก เป็นปัจจัยสำคัญที่ได้รับความสนใจและจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการผลิตด้านการเกษตรโลก

(5) โอกาสด้านพลังงงานเพิ่มขึ้น

(6) ผู้ผลิตและผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์โดยตรงเพิ่มมากขึ้น

(7) การเป็นหุ้นส่วนจะเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จ

10) ความท้าทายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) พื้นที่ป่าไม้ทุกประเทศในอาเซียนลดลงในอัตราร้อยละ 0.3-1.7 ต่อปี ยกเว้นประเทศเวียดนามและสิงคโปร์ ส่งผลให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินและนำไปสู่ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ

(2) การรักษาระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อมให้เกิดความสมบูรณ์และยั่งยืนเพื่อใช้เป็นฐานการพัฒนาและเดความยั่งยืน เป็นกลไกในการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน

(3) การเติบโตของภาคการผลิตอาจเป็นตัวเร่งให้เกิดกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

(4) การให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน ให้เข้าใจถึงระบบนิเวศน์ธรรมชาติเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

(5) เร่งพัฒนาความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติ

(6) ผลกระทบของภาวะโลกร้อนจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

11) ผลกระทบจากสถานการณ์สู้รบระหว่างรัสเซีย – ยูเครน ต่อประเทศไทย จากการวิเคราะห์สถานการณ์สู้รบระหว่างประเทศรัสเซีย-ยูเครน โดย ดร. กิ่งกาญจน์ เกษศิริ และรินรดา ฑีฆธนานนท์ ฝ่ายนโยบายโครงสร้างเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทย ในคอลัมน์ “ร่วมด้วยช่วยคิด” หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ และข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลเกษตรแห่งชาติ กองเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สรุปได้ว่า สถานการณ์การสู้รับของประเทศรัสเซีย-ยูเครน เริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงเดือนปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบัน (กันยายน พ.ศ. 2565) แม้เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอื่นของโลกและห่างไกลจากประเทศไทย แต่สถานการณ์ได้สร้างผลกระทบต่อประเทศไทยในหลากหลายด้านเนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าโภคภัณฑ์ที่สำคัญเช่น พลังงาน ข้าวสาลี แร่ธาตุที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าประเภทต่างๆ โดยผู้ประกอบการในภาคธุรกิจของประเทศไทยพบว่าปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบ คือ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นและการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ซึ่งอาจจะนำไปสู่การปรับขึ้นราคาสินค้า สำหรับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอาจไม่ส่งผลกระทบมากนักเนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียและยูเครนมีสัดส่วนไม่มากนัก ซึ่งเมื่อพิจารณาปัจจัยในแต่ละด้าน สรุปข้อมูลได้ว่า

ปัจจัยด้านราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจที่มีต้นทุนด้านน้ำมันในอัตราที่สูง เช่น ธุรกิจขนส่ง การประมง การผลิตยางสังเคราะห์ และธุรกิจด้านปิโตรเคมี โดยธุรกิจขนส่งทางบกการปรับราคาเป็นได้ค่อนข้างยาก แตกต่างจากค่าขนส่งทางทะเลที่ปรับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทยเห็นว่าการขนส่งระหว่างประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งเป็นผลพวงจากการเดินทางอ้อมน่านน้ำที่มีความขัดแย้ง ประกอบกับขั้นตอนการส่งออกที่เข้มงวดมากขึ้น ทำให้มีเรือขนส่งค้างอยู่ที่ท่าเรือจำนวนมาก ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ค่าขนส่งปรับสูงขึ้นอีกและ

กระทบต่อผู้ประกอบการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งผู้นำเข้าที่ส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบค่าขนส่งเอง และผู้ส่งออกที่แม้จะขายกันแบบ FOB (Free on Board) แต่อัตราค่าระวางเรือยังคงเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยค่าระวางเรือช่วงต้นเดือนมีนาคมปรับขึ้นจนเกือบถึงระดับจุดสูงสุดในช่วงที่เกิดปัญหาขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์อย่างหนักในปี พ.ศ. 2564 นอกจากนี้ การขนส่งที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานขึ้นยังเพิ่มแรงกดดันต่อปัญหาการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน (Global supply chain disruption) อีกด้วย

การขาดแคลนปัจจัยการผลิต แม้ว่าประเทศรัสเซียและประเทศยูเครนมีสัดส่วนการค้าโดยตรงกับประเทศไทยไม่ถึงร้อยละ 1 แต่เนื่องจากประเทศรัสเซียเป็นผู้ส่งออกสินค้ารายใหญ่หลายชนิด เช่น น้ำมัน ข้าวสาลี เหล็ก รวมถึงแร่ซึ่งเป็นต้นทางในการผลิตชิป (semiconductor) ที่เป็นปัญหาขาดแคลนอยู่แล้วในช่วงที่ผ่านมา และประเทศยูเครนเป็นผู้ส่งออก น้ำมันเมล็ดดอกทานตะวันประมาณร้อยละ 50 ของโลก ส่งผลให้สินค้าส่งออกสำคัญของทั้งสองประเทศมีราคาสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะข้าวสาลีซึ่งประเทศรัสเซียและยูเครนเป็นผู้ส่งออกสำคัญโดยเมื่อรวมปริมาณการส่งออกแล้วมีสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 30 ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2565 ผลิตผลปริมาณกว่า 19-34 ล้านตันจะหายไป และในปี พ.ศ. 2566 จะเพิ่มถึง 43 ล้านตัน นอกจากนั้นปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ทั้งสองประเทศถือครองสัดส่วนการส่งออกรวมประมาณร้อยละ 19 ของตลาดโลก จึงส่งผลให้ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ปรับสูงขึ้นทันทีและกระทบต่อผู้ผลิตอาหารสัตว์ในไทย โดยผู้ประกอบการคาดว่าผลกระทบน่าจะส่งผ่านมายังราคาเนื้อสัตว์ได้ในช่วงครึ่งปีหลังของปี พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ ยังคงมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตทางการเกษตรเนื่องจากประเทศรัสเซียเป็นผู้ส่งออกวัตถุดิบที่ใช้ในการทำปุ๋ยรายใหญ่ในสัดส่วนร้อยละ 20 ของโลก ตัวอย่างแร่สำคัญที่ใช้ในการเกษตรเช่นแร่โพแทสซึ่งประเทศไทยมีการนำเข้าจำนวน 7 แสนตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 หมื่นล้านบาท เพื่อใช้ในการผลิตปุ๋ยโพแทสเซียมซึ่งเป็นแม่ปุ๋ยหลักรวมถึงปุ๋ยเคมีอื่น

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว อาจนำปสู่เสถียรภาพของความมั่นคงทางอาหารของโลก ซึ่งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ให้ข้อมูลว่าประเทศผู้ผลิตอาหารกว่า 30 ประเทศทั่วโลกมีมาตรการจำกัดการส่งออกอาหาร เช่น ประเทศคาซัคสถาน อินเดีย และอาร์เจนตินา เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารให้กับประชากรภายในประเทศ (Food Protectionism) และธนาคารโลกคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2565 ราคาสินค้าจะปรับตัวสูงขึ้นสูงสุดในรอบ 60 ปี

สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญหรือครัวของโลก จึงสามารถสร้างโอกาสจากสถานการณ์ดังกล่าวได้โดยมีปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรใน 4 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2565 (มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2565) ที่เติบโตขึ้นเมื่อเทียบกับในช่วงเวลาเดียวกันของ ปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจาก 418,883 ล้านบาท เป็น 516,127 ล้านบาท (เพิ่มขึ้นจำนวน 97,244 ล้านบาท หรือร้อยละ 23.22) ซึ่งกลุ่มสินค้าเกษตรส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ ทุเรียน ข้าว ยางธรรมชาติ ไก่ปรุงแต่ง อาหารสุนัขหรือแมวปรุงแต่ง ปลาทูนาปรุงแต่ง สตาร์ชที่ทำจากมันสำปะหลัง น้ำยางธรรมชาติ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และอาหารปรุงแต่งอื่นๆ เช่นเต้าหู้ ทั้งนี้ มีการวางแผนเตรียมความพร้อมสร้างความมั่นคงอาหารทั้งระบบ ผ่านกลไกในรูปคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับด้านนโยบายอาหารของประเทศ โดยดำเนินงานผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ (1) ด้านความมั่นคงอาหารตลอดห่วงโซ่ (2) ด้านคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร (3) ด้านอาหารศึกษา (ให้ความรู้ในการบริโภคอาหารอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการ (4) ด้านการบริหารจัดการ (กฎหมาย โครงสร้างองค์กร และการบริหารงบประมาณ)ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ภาครัฐสามารถวางแผนรองรับในสภาวะวิกฤติ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน รวมถึงการสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรทฤษฎีใหม่และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นการสร้างการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร สร้างความมั่นคงด้านอาหารในระดับท้องถิ่น และสร้างภูมิคุ้มกันให้เกษตรกรในการรับมือกับสภาวะวิกฤติอย่างยั่งยืน

1.1.2 บริบทของประเทศไทย

การพัฒนาของประเทศไทยภายใต้ช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ และอยู่ภายใต้แรงกดดันจากสถานการณ์ที่มีผันแปรสูงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งที่เป็นผลจากความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในวิถีการดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตของผู้คน การเข้าสู่สังคมสูงวัยที่ส่งผลต่อกำลังแรงงานในอนาคต การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่มีผันผวนรุนแรง ตลอดจนสถานการณ์ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ เมื่อผนวกเข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ไม่สามารถบรรลุผลได้ตามเงื่อนเวลาที่กำหนด บริบทและสถานะของประเทศไทยจากผลของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1) มิติด้านความมั่นคง เสถียรภาพทางการเมืองและประสิทธิผลของรัฐลดลง ยังคงมีสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง เกิดจากความแตกแยกทางความคิดซึ่งมีรากฐานจากความเหลื่อมล้ำในหลายมิติซึ่งเป็นประเด็นเรื้อรังของสังคมไทยมานาน และความเชื่อมั่นต่อรัฐลดลง ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ในขณะที่ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ยังคงมีความเสี่ยง ซึ่งอาจมีสาเหตุจากข้อจำกัดทางศักยภาพและความสามารถของทั้งระบบประชาชน องค์กร และภาครัฐของไทย ที่อาจพัฒนาไม่ทันต่อการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว สามารถก่อความเสียหายที่รุนแรงและแพร่ขยายผลกระทบในวงกว้างยิ่งขึ้น

2) มิติด้วยเศรษฐกิจ เศรษฐกิจขยายตัวต่ำสุดในรอบ 22 ปี เศรษฐกิจไทยในภาพรวมในปี พ.ศ. 2563 หดตัวลง ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ สัดส่วนหนี้สาธารณะคงค้างของประเทศยังขยายตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่ขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจดีขึ้นเล็กน้อย จากการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development หรือ IMD) เศรษฐกิจไทยโดยรวมมีเสถียรภาพที่ดีเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาในระดับใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ดี ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2563 พบว่าความสามารถในการชำระหนี้ของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีความเปราะบางมากขึ้น รวมทั้งหนี้สาธารณะมีระดับและสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง การเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างการผลิตของไทยจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการเป็นไปอย่างช้าๆ โดยภาคอุตสาหกรรมยังถูกขับเคลื่อนด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมดั้งเดิมและยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ภาคบริการที่ทันสมัยยังเติบโตช้า มีขนาดเล็กและกระจุกตัวอยู่ในบริษัทขนาดใหญ่ เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาอุปสงค์ต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง เนื่องจากอุปสงค์ในประเทศเติบโตไม่เท่าทันความสามารถในการผลิต ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จีนและอาเซียนเป็นกลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มทวีความสำคัญต่อไทยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องมูลค่าการส่งออกและจำนวนนักท่องเที่ยว ในขณะที่การเติบโตของขนาดของกำลังซื้อภายในประเทศยังคงมีข้อจำกัดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ แนวโน้มจำนวนประชากรที่ขยายตัวช้าลง ความแตกต่างด้านรายได้ของประชาชน และหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง การลงทุนทั้งของภาครัฐและเอกชนขยายตัวต่ำกว่าที่ควร ประเทศไทยยังเผชิญกับภาวะการหดตัวของกำลังแรงงานจากการเป็นสังคมสูงวัย โดยประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ผลิตภาพการผลิตรวมเติบโตช้า โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลของระดับการสร้างนวัตกรรมและการต่อยอดจากการลงทุนวิจัยและพัฒนาที่ต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะแรงงานและคุณภาพของแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสภาวะการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการที่ไม่เท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัวอยู่ใน

ธุรกิจขนาดใหญ่เป็นหลัก อย่างไรก็ดีมิติด้านเศรษฐกิจพบว่ามีสัญญาณดีจากความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้น

3) มิติด้านความสามารถในการแข่งขัน โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์พัฒนาก้าวหน้า การใช้พลังงานของประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาของประเทศบรรลุเป้าหมายแต่ยังต่ำกว่าประเทศที่มีระดับในการพัฒนาใกล้เคียงกัน สัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐของไทยเพิ่มขึ้น บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนลียังปรับตัวดีขึ้น แต่ทั้งการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยยังเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ และยังไม่ตรงตามเป้าหมายที่ระบุไว้ในทิศทางการพัฒนาประเทศ **ในภาคการเกษตร สัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของภาคการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีแนวโน้มลดลง แต่ยังมีสัดส่วนในการจ้างงานสูง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาคการเกษตรที่ยังคงเป็นแหล่งรายได้ของประชากรจำนวนมาก แต่ทั้งนี้กลับพบว่าผลิตภาพของแรงงานในภาคการเกษตรอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับภาคการผลิตอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรจำนวนมากมีฐานะยากจน ทั้งยังมีจุดอ่อนหลายประการ ได้แก่ (1) ประชากรในภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นประชากรสูงวัย ไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือการนำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ (2) เกษตรกรทั่วไปมีข้อจัดในการบริหารเชิงธุรกิจและเชื่อมโยงกับตลาด รวมถึงขาดทุนที่เพียงพอสำหรับปรับเปลี่ยนกิจการและพัฒนาตนเองเข้าสู่กระบวนการผลิตและธุรกิจยุคดิจิทัล ท่ามกลางตลาดยุคใหม่ที่ถูกครอบงำโดยผู้ประกอบการรายใหญ่เพียงไม่กี่ราย (3) ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของภาคเกษตร ซึ่งที่ผ่านมาปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอสำหรับใช้ตลอดปีในหลายพื้นที่ และ (4) สถาบันเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนภารกิจด้านธุรกิจให้แก่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็งเพียงพอ** ภาคการท่องเที่ยว มีการเติบโตมาอย่างต่อเนื่อง แต่มีจุดอ่อนคือค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวขยายตัวในระดับต่ำแม้จำนวนนักท่องเที่ยวจะขยายตัวต่อเนื่อง โดยพบว่านักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อการเดินทางต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกินของธุรกิจท่องเที่ยว ด้านอุตสาหกรรมชีวภาพซึ่งจะสามารถนำวัตถุดิบในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตรมาเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญคือขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการและต้นทุนเทคโนโลยีการผลิตที่ค่อนข้างสูง ด้านอุตสาหกรรมและบริการการแพทย์ครบวงจร ประเทศไทยมีบริการทางการแพทย์และสุขภาพที่หลากหลายและมีคุณภาพติดอันดับโลก แต่การพัฒนาให้สาขานี้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์และบริการทางการแพทย์ และจำเป็นต้องมีการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีวัสดุ เป็นต้น ด้านอุตสาหกรรมและบริการขนส่งและโลจิสติกส์ ที่ผ่านมาประเทศไทยได้ลงทุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นจำนวนมาก ทำให้มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการคมนาคมขนส่งสูงเป็นอันดับต้นๆ ในภูมิภาค จึงมีโอกาสที่จะถูกใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าผ่านแดนและจุดกระจายสินค้าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

4) มิติด้านทรัพยากรมนุษย์ คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้และความสามารถโดยรวมเพิ่มขึ้น รวมทั้งคนไทยสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 77.8 (49.7 ล้านคน) ในปี พ.ศ. 2563 ทักษะด้านการอ่านหรือการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของคนไทยมีแนวโน้มลดลง ผลิตภาพของแรงงานเพิ่มขึ้นช้าและมีข้อจำกัดในการผลิตแรงงานให้มีสมรรถนะตรงกับความต้องการของตลาด โดยมีปัญหามาจากแรงงานไทยส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาต่ำ อีกทั้งยังมีแนวโน้มของเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหรือไม่ได้ทำงานใดๆ เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

โดยเป็นศูนย์กลางการเคลื่อนย้ายแรงงานที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียน ทั้งในฐานะประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทางของผู้ย้ายถิ่น แรงงานต่างด้าวจึงกลายเป็นหนึ่งในกำลังสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

5) มิติด้านสังคม ความยากจนและการกระจายรายได้มีแนวโน้มดีขึ้น โดยสัดส่วนคนจนลดลงอย่างต่อเนื่องมาอยู่ที่ร้อยละ 6.2 (4.3 ล้านคน) ในปี พ.ศ. 2562 อย่างไรก็ตามพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4.6 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 15 ต่อปี ความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังที่ต้องแร่งดำเนินการแก้ไข ทั้งยังมีช่องว่างรายได้ระหว่างภาคที่สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่มีสัดส่วนประชาชนถึง 1 ใน 3 ของทั้งประเทศ แต่มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกว่า 2 เท่า และต่ำกว่ากรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและภาคตะวันออกถึง 4-6 เท่า ซึ่งเป็นผลมาจากการกระจุกตัวของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งมีนัยยะสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ อาทิ ด้านสุขภาพ การศึกษา ชีวิตการงาน รายได้ ตลอดจนการคมนาคมและการสื่อสาร ในส่วนของการเข้าถึงบริการพื้นฐานของภาครัฐดีขึ้น แต่คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญ สุขภาวะของคนไทยดีขึ้น แต่ยังคงมีการจัดสรรบริการทางการแพทย์ที่ไม่เท่าเทียม ทั้งด้านบุคลากรและเครื่องมือทางการแพทย์ นอกจากนี้สังคมไทยมีความเปราะบางซึ่งมักมีจุดเริ่มต้นมาจากความยากจนและปัญหาครอบครัว รวมถึงภาวะความตึงเครียดจากความแตกต่างทางความคิดและการขาดการเปิดใจเรียนรู้และรับฟังกันอย่างแท้จริง

6) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลง โดยภาคการผลิตไฟฟ้าและภาคการคมนาคมขนส่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการควบคุมปริมาณก๊าซเรือนกระจก การฟื้นฟูรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของไทยต่อพื้นที่ทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2563 ลดลงเหลือร้อยละ 31.64 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ในขณะเดียวกันไฟป่าได้กลายมาเป็นสาเหตุหลักของการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ที่รุนแรงที่สุดแทนการบุกรุกทำลาย โดยในช่วงปี พ.ศ.2559-2561 ไฟป่าได้ทำลายพื้นที่ป่าไม้เฉลี่ยถึงปีละ 124,978 ไร่ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ อาทิ การเก็บหาของป่า การเผาเศษซากผลผลิตในพื้นที่การเกษตรเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมยังมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาขยะ ซึ่งในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2562 โดยสัดส่วนของเสียอันตรายที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์มีเพียงร้อยละ 68.94 ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของขยะมูลฝอยที่ต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ปัญหาน้ำเสีย ยังพบการระบายน้ำเสียที่ไม่ได้รับการบำบัดที่ได้มาตรฐานลงสู่แม่น้ำและทะเลโดยตรง โดยระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในปัจจุบันยังมีจำนวนและศักยภาพไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้น ปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอนที่คงเหลือจากกระบวนการเผาไหม้ของยานพาหนะ การเผาวัสดุการเกษตร ไฟป่า และการปล่อยก๊าซเสียในภาคอุตสาหกรรม เป็นมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นและมีปริมาณเกินค่ามาตรฐานเป็นประจำทุกปี การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังคงมีความเสี่ยง แม้ที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน แต่ด้วยปริมาณความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้น โดยภาคการเกษตรยังคงเป็นภาคการผลิตที่มีการใช้น้ำในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 70 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมดของประเทศ ประกอบกับความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งจากการกระทำของมนุษย์และปัจจัยตามธรรมชาติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของฝนที่ทำให้แหล่งน้ำต้นทุนหลายแห่งมีปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ในแต่ละปีลดลง ส่งผลให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำยังคงเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยความแปรปรวนของฝนและอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยังคงมีอิทธิพลและส่งผลต่อระดับความเสี่ยงในการเกิดภัยแล้งและอุทกภัยของประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

7) มิติด้านการบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการภาครัฐในภาพรวมมีความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ การปรับปรุงกระบวนงานให้บริการประชาชนในรูปแบบดิจิทัล การจัดทำแอปพลิเคชันเพื่อให้บริการที่เป็นประโยชน์กับประชาชน การพัฒนาระบบสารสนเทศในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นจึงพบว่าภาครัฐตอบสนองความต้องการของภาคส่วนได้ดีขึ้น แต่ยังต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน อย่างไรก็ดีในด้านงบประมาณ พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายสำหรับบุคลากรต่องบประมาณรายจ่ายภาครัฐอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งการเข้าสู่สังคมสูงวัยที่จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณด้านสวัสดิการชราภาพและด้านสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนของประชากรวัยแรงงานที่ลดลงจะยิ่งมีผลกระทบกับความสามารถของภาครัฐในการจัดดเก็บภาษี และจะทำให้มีงบประมาณที่เหลือสำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศลดน้อยลง นอกจากนี้โครงสร้างการบริหารงานภาครัฐขาดความยืดหยุ่นไม่คล่องตัว เนื่องจากยังคงมีกฎระเบียบและกระบวนงานที่ล้าสมัยเป็นอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนภารกิจของหน่วยงานให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมด้วย

8) ความท้าทายด้านการพัฒนาการเกษตร

(1) เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและจำเป็น มีหนี้สินและไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทั้งยังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และคนรุ่นใหม่สืบทอดอาชีพเกษตรน้อยลง

(2) การรวมกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้มแข็ง ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรอง บางส่วนขาดโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการเงิน การตลาดและองค์ความรู้

(3) ประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างไม่เหมาะสม รวมทั้งมีการแข่งขันและการกีดกันทางการค้าเพิ่มมากขึ้นในรูปแบบของการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า รวมทั้งมาตรการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ

(4) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ในภาคการเกษตรยังมีจำกัด รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลด้านการเกษตรที่ทันสมัยเพื่อนำมาใช้ในการผลิตยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ

(5) การทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม เช่น การปลูกพืชซ้ำซาก การผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมกับชนิดของสินค้าเกษตร การปลูกในที่ลาดชันมีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ประกอบกับมีการเกิดภัยธรรมชาติจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกที่มีความรุนแรงและความถี่สูงขึ้น

(6) นโยบายภาครัฐที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นโครงการระยะสั้น ขาดความต่อเนื่อง และมักเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและไม่มีการบูรณาการระหว่างกระทรวง

9) ความท้าทายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) พื้นที่ป่าไม้จำนวน 171 ล้านไร่ (คิดเป็น 50% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2504) มีแนวโน้มลดลงเหลือ 81 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 25% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2525 และกลับเพิ่มขึ้นเป็น 102 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 32% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2557 สาเหตุมาจากการบุกรุกเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกิน การจับจองโดยนายทุน และภัยธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ป่า

(1) พื้นที่ป่าไม้จำนวน 171 ล้านไร่ (คิดเป็น 50% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2504) มีแนวโน้มลดลงเหลือ 81 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 25% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2525 และกลับเพิ่มขึ้นเป็น 102 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 32% ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2557 สาเหตุมาจากการบุกรุกเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกิน การจับจองโดยนายทุน และภัยธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ป่า

(2) พื้นที่สีเขียวต่อประชากร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 3.5 ตารางเมตรเป็น 6 ตารางเมตรต่อคน

(3) กฎหมายล้าสมัย ไม่เหมาะกับสถานการณ์ประเทศในปัจจุบัน คือเน้นการอนุรักษ์ สงวนรักษาและป้องกัน แต่ไม่เน้นให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

(4) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเสื่อมโทรมลงอย่างมาก เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้อย่างขาดความรับผิดชอบและขาดจิตสำนึกที่ดีทำให้ทรัพยากรเปลี่ยนแปลงและลดลง เช่น ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล

(5) ปัญหาปริมาณขยะทางทะเลของไทย ซึ่งมีระบุว่ามีการปล่อยลงสู่ทะเลมากกว่า 1 ล้านตันต่อปี โดยส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกที่ไม่สามารถระบุแหล่งที่มาแน่ชัดได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและระบบนิเวศที่สำคัญ เช่น ปะการัง หญ้าทะเล ป่าชายเลน

(6) ปัจจุบันมีความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรมจำนวน 51,977 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในขณะที่อนาคตจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 67,122 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และมีการขาดแคลนน้ำในปัจจุบันจำนวน 8,068.90 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และคาดการณ์ว่าจะขาดแคลนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8,360.12 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

(7) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ พบว่ามีการกระจายตัวในทุกภาคของประเทศ และจากสถิติ พบว่าโดยเฉลี่ยทุก 2 ปีและทุก 7 ปี ประเทศไทยจะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำและขาดแคลนน้ำรุนแรงตามลำดับ ในขณะที่ ปัญหาอุทกภัย พบว่า โดยเฉลี่ยทุก 2 ปีและทุก 4 ปี ประเทศไทยจะประสบปัญหาอุทกภัยและปัญหาอุทกภัยรุนแรงตามลำดับ

(8) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,444 มิลลิเมตรต่อปี คิดเป็นน้ำผิวดิน 217,933 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ต้องมีการบริหารจัดการให้เพียงพอต่อความต้องการ และระบายน้ำลงสู่ทะเลในเวลาที่เหมาะสม เช่น ช่วงน้ำหลาก

(9) คุณภาพน้ำผิวดิน ในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ถึงเสื่อมโทรมมาก และมีแนวโน้มมีคุณภาพลดลง

(10) แหล่งหรือแอ่งน้ำบาดาลที่สำคัญของประเทศไทยมีจำนวนรวม 27 แอ่ง คาดการณ์ว่ามีปริมาณน้ำบาดาลรวม 32,761.78 ล้านลูกบาศก์เมตร หากจะพัฒนานำกลับขึ้นมาใช้โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะสามารถพัฒนานำกลับมาใช้ได้ 3,175 ล้านลูกบาศก์เมตร

(11) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศของประเทศมีความแปรปรวนรุนแรงในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย 0.2 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและทวีความรุนแรง

(12) ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพและคุณภาพ นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ กระทบถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร คุณภาพชีวิตของประชาชน

อย่างไรก็ดี **เมื่อวิเคราะห์ตามหลัก SWOT พบว่าประเทศมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค** ดังนี้

จุดแข็ง คือประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ลำดับต้นๆ ของโลก เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น เกษตรกรมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรที่สืบทอดกันมาในแต่ละท้องถิ่น และมีการน้อมนำศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ มาเป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต รวมทั้งประเทศไทยมีภูมิประเทศที่ได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ สภาพภูมิอากาศเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกสินค้าเกษตร และมีความหลากหลายทางชีวภาพ

จุดอ่อน คือ พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ คือ 119 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 80 อยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้ต้องพึ่งพาน้ำฝนในการทำการเกษตร สินค้าเกษตรผลิตอยู่ในพื้นที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมประมาณ 8 ล้านไร่ สินค้าเกษตรหลายชนิดขายในขั้นปฐม เช่น ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ขายได้มูลค่าต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย และจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีฐานะยากจนและขาดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการผลผลิตของตนเอง มีการรวมกลุ่มในลักษณะสถาบันเกษตรกร แต่ยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันและขาดอำนาจในการต่อรองทางการตลาด

โอกาส คือ ประชากรโลกเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการบริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะอาหารปลอดภัย ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิต รวมทั้งงานวิจัย เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมมีความก้าวหน้า สามารถเข้าถึงได้รวดเร็วและทุกพื้นที่ ภาคการเกษตรสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่า

อุปสรรค คือ เศรษฐกิจโลกมีความผันผวน มีการแข่งขันและการกีดกันทางการค้ามากขึ้น ภัยธรรมชาติมีความรุนแรงและมีความถี่ในการเกิดสูงขึ้น ทุกประเทศมีนโยบายและมาตรการเพื่อปกป้องภาคการเกษตรและเกษตรกรของตนเองมากขึ้น

ประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในระยะยาว ได้แก่

1. การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ทันต่อสถานการณ์และการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง
2. ระบบการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ภายใต้ข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งมีแนวโน้มลดลงในอนาคต
3. ปัจจัยการผลิตต้องหาแนวทางรองรับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นและมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้น ได้แก่ แรงงานเกษตรอายุเฉลี่ยสูงขึ้น และเกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนน้อย ดินและน้ำมีปัญหาจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม พื้นที่ชลประทานไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีศักยภาพ เกษตรกรรายย่อยมีข้อจำกัดในการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร รวมทั้งยังจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และระบบโลจิสติกส์ ที่ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติต้นทุน มิติเวลา และมิติความน่าเชื่อถือ
4. จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาหนี้สินและที่ดินทำกินของเกษตรกร กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของเกษตรกรมีแนวโน้มลดลงมากจากอดีต ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาหนี้สินจากการขาดทุนในการทำการเกษตร ในส่วนของผลผลิตการเกษตรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการผลิตให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด
5. มีการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถกำหนดเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรของอาเซียนและมาตรฐานสินค้าเกษตรของโลกต่อไป สินค้าเกษตรต้องมีการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและผลิตสินค้าคุณภาพสูง เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อหนีจากตลาดระดับล่าง เพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้ภาคการเกษตรของไทย และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีไปพร้อมกันด้วย

6. ตลาดนำกระบวนการผลิต พัฒนาสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ด้วยงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม สามารถประยุกต์กับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การเกษตรจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่ดี เช่น มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice หรือ GAP) มาตรฐานการปฏิบัติทางการผลิตที่ดี (Good Manufacturing Practice หรือ GMP) มาตรฐานการผลิตที่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่บริโภคอาจได้รับจากการบริโภคอาหาร (Hazard Analysis Critical Control Point หรือ HACCP)

8. ในปัจจุบันภาคการเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่มีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว ทั้งในเรื่องการปรับตัวและการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเพิ่มการจัดสรรงบประมาณในส่วนของการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อใช้ในภาคการเกษตร

9. พื้นที่เกษตรมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ Agri-Map แอพพลิเคชั่นต่างๆ เป็นต้น

10. ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหาร โดยเน้นการผลิตอาหารอย่างเพียงพอ (Food Availability) การใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม (Food Utilization) การเข้าถึงอาหาร (Food Accessibility) และความมีเสถียรภาพทางด้านอาหาร (Food Stability)

11. ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการภาครัฐ ที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปรับปรุงโครงสร้างและภารกิจขององค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบด้านการเกษตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์

1.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งบริบทโลกและบริบทในประเทศ ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระยะยาว และการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นหรือการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในหลายเรื่อง เช่น เทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive Technology) การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยที่อาจส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในอนาคต ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศต่างๆ ที่เป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และภัยธรรมชาติ ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ พลังงาน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในปลายปี พ.ศ. 2562 ต่อเนื่องมาจนถึงปีพ.ศ. 2565 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกที่ไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อน ถือเป็นวิกฤตการณ์ครั้งใหญ่ที่สร้างผลกระทบมหาศาล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมต่อทุกประเทศทั่วโลก ในส่วนของประเทศไทยเอง วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของเศรษฐกิจและสังคมไทยในหลายประการ ดังนี้

1. สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางทางโครงสร้างเศรษฐกิจและตลาดแรงงานของไทย ที่ผ่านมาการเติบโตทางเศรษฐกิจพึ่งพาจากภายนอก ได้แก่ ภาคการท่องเที่ยวและภาคการส่งออก ขาดการสนับสนุนแรงขับเคลื่อนจาก

ภายใน เช่น การบริโภคและลงทุนภาคเอกชนที่แข็งแกร่งพอที่จะสร้างแรงขับเคลื่อนทดแทนกันได้ ทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักเมื่อประสบกับวิกฤตที่ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงักและการค้าระหว่างประเทศหดตัวลงอย่างรุนแรง

2. สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว รวมถึงด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การทำงาน แหล่งเงินทุน ตลอดจนความช่วยเหลือต่างๆ วิกฤตครั้งนี้ยิ่งทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยทวีความรุนแรงขึ้น มาตรการการควบคุมการระบาด ทั้งมาตรการปิดเมือง การหยุดกิจกรรมต่างๆ มาตรการรักษาระยะห่าง และภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา ได้ส่งผลกระทบอย่างหนักต่อกลุ่มคนที่เปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานทักษะต่ำและมีรายได้น้อย ขาดเงินออม มีภาระหนี้สูง และไม่มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงวิธีการรับมือกับวิกฤต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

3. สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหนี้ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งหนี้ครัวเรือน หนี้ธุรกิจเอกชน และหนี้ภาครัฐ ซึ่งอาจทำให้ความสามารถในการรับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนและธุรกิจในอนาคตลดลง ความเสี่ยงที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้มีสูงขึ้น จนสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพและการทำหน้าที่ของระบบการเงิน

อย่างไรก็ตาม วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ครั้งนี้ ได้สร้างโอกาสใหม่ๆ จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น การเร่งเปลี่ยนผ่านและเพิ่มการใช้เทคโนโลยี การเกิดธุรกิจแบบแพลตฟอร์มและธุรกิจเกี่ยวเนื่องอื่นๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการแก่ผู้บริโภคและส่งเสริมธุรกิจ รวมถึงแนวโน้มการทำงานที่บ้าน ทำให้ความต้องการใช้เทคโนโลยี ซึ่งต้องพึ่งพาเครือข่ายเทคโนโลยีและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีมากขึ้น ซึ่งจะเห็นว่าประชาชนมีการปรับตัวเพื่อรองรับยุคของการเปลี่ยนผ่านด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption) ที่เข้ามามีบทบาทและทดแทนการทำงานของบุคคล รวมถึงเทคโนโลยีแบบดั้งเดิม แม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนยังต้องเร่งรัดการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการให้บริการ จากการบริการ ณ ที่ตั้งด้วยตัวบุคคลกับประชาชนมาเป็นการบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น สรุปคือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงฉากทัศน์ (Scenario) ของการพัฒนาประเทศของทั่วโลกไปอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญกับสุขอนามัย สุขภาพมากขึ้น และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเสี่ยงของชีวิตในด้านต่างๆ มากขึ้น ในระดับสังคม ก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ของมนุษย์แบบใหม่ที่ต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม ในระดับประเทศก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการซึ่งกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขเพื่อรองรับการแพร่ระบาดของโรค ทั้งด้านควบคุม ป้องกันและรักษา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงระบบประกันสุขภาพเพื่อให้รองรับสถานการณ์ที่คาดการณ์ได้ยากมากขึ้น หรือที่เรียกโดยรวมว่า **“New Normal” หรือ “ชีวิตวิถีใหม่”**

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้าน หากแต่ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงบางบริบทกลับเป็นความท้าทายหรืออุปสรรคที่ประเทศไทยจะต้องก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ อีกทั้งได้เกิดบทเรียนที่จะนำไปสู่ความปกติใหม่และการดำเนินชีวิตด้วยวิถีใหม่ คือสร้างสมดุลของมนุษย์และธรรมชาติ สร้างสมดุลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม สร้างการเติบโตอย่างพอเพียง และเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตและสิ่งท้าทายในอนาคต ทำให้มีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ ทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงนโยบายภายในประเทศที่ส่งผลเอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต้องมีการทบทวนและกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ของประเทศตามแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและแนวโน้มชีวิตวิถีใหม่ในอนาคต ทั้งนี้เพื่อทำให้คนในประเทศมองเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างมีคุณภาพ มีความสามารถในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตเหมาะสมตามศักยภาพที่มี รวมทั้งพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนที่มี

ความเข้มแข็ง มีความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและสิ่งท้าทายต่างๆ และเกิดความมั่นคงในชีวิต อันจะนำไปสู่การสร้างชาติสร้างประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ของประเทศจะเป็นเช่นไร หลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปจะต้องอยู่บนหลักการของความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจะต้องอยู่บนพื้นฐานในการเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและพลิกผันในอนาคต และสามารถปรับตัวเพื่อฟื้นคืนอย่างรวดเร็ว และตั้งหลักให้เดินต่อไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง เป็นการสร้างความสามารถในการ **"ล้มแล้ว ลุกไว"** (Resilience) เพื่อให้ประเทศไทยมีความเท่าทันสถานการณ์ต่างๆ ตลอดเวลา สามารถประเมินบริบทแวดล้อมต่างๆ เพื่อพร้อมรับและลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกันก็มีศักยภาพในการรับรู้โอกาสที่ผ่านเข้ามาหรือสร้างโอกาสใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาความสามารถของประเทศใน 3 ด้าน ได้แก่

1. พร้อมรับ (Cope) ความสามารถในการต้านทานเยียวยาและฟื้นสภาพจากวิกฤต โดยการถอดบทเรียนของการกระทำหรือการพัฒนาที่ผ่านมา รู้สึกรับรู้ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ เพื่อขจัดจุดอ่อนและข้อจำกัดเดิมที่มี มีระบบหรือกลไกที่สามารถเตือนภัยล่วงหน้า และมีระบบที่พร้อมช่วยเหลือเยียวยาอย่างทันท่วงทีเมื่อมีวิกฤตเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถฟื้นฟูประเทศให้กลับมาสู่สภาพปกติได้โดยเร็วที่สุด

2. ปรับตัว (Adapt) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น หมายถึงความสามารถในการปรับเป้าหมาย แนวทางหรือวิธีการที่เคยดำเนินการมาในอดีตหรือปัจจุบัน ให้สอดรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงข้อผิดพลาดจากบทเรียนจากการดำเนินการในอดีต และสามารถสร้างทางเลือกใหม่ๆ จากโอกาสต่างๆ ในการปรับเปลี่ยนไปสู่จุดที่ดีขึ้นได้อย่างรอบด้านและรอบคอบ

3. เปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโต (Transform) ความสามารถในการพลิกโฉม หมายถึงความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบและปัจจัยพื้นฐาน เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างเชิงสังคมและสถาบัน อาทิ ระเบียบ กฎหมาย นโยบาย ค่านิยม วัฒนธรรม เพื่อดำเนินการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่อย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ ตามเป้าหมายและแนวทางที่ได้มีการพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว อันจะนำพาประเทศให้ก้าวหน้าและเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันและรวดเร็วใดๆ ในอนาคตก็ตาม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาในช่วงที่เหลือของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และเชื่อมไปสู่แนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยสาระสำคัญประกอบด้วย

1. ปรับจุดอ่อน เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส โดย **1) การยกระดับและขยายผลการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลให้เข้าถึงง่าย รวดเร็ว และตรงต่อความต้องการของประชาชน** ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมให้เข้าสู่ทุกพื้นที่ในประเทศ พัฒนาระบบข้อมูลต่างๆ ของภาครัฐให้มีความทันสมัย น่าเชื่อถือและเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน และพัฒนาระบบและสื่อออนไลน์ **2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ** เพื่อวางฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการเสริมหนุนภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็ง สามารถยกระดับการผลิตให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และมาตรฐาน ช่วยสนับสนุนให้ประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น ส่งเสริมการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนในทุกระดับ สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเงินฐานราก พัฒนาและยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้เป็นผู้ประกอบการอัจฉริยะ **3) การฟื้นฟูและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน** ด้วยการเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและคืนสมดุลให้สิ่งแวดล้อม รณรงค์การใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่ลดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่งเสริมภาคการผลิตและบริการให้มีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืน **4) การพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ให้พร้อมรับวิกฤต** ด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ทุกคนใส่ใจและมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพ และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับความเสี่ยงจากวิกฤตต่างๆ

2. เสริมจุดแข็งเดิม สร้างจุดแข็งใหม่ โดย **1) การเสริมจุดแข็ง** ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในระดับท้องถิ่นและชุมชนควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor หรือ EEC) อย่างต่อเนื่อง **2) สร้างจุดแข็งใหม่** ด้วยการยกระดับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและปลอดภัย สนับสนุนให้เกิดการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาด้านบริการโดยเฉพาะบริการแห่งอนาคต ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่โดยเฉพาะวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ที่ใช้เทคโนโลยีในการประกอบธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบ่งปันแบบพี่ช่วยน้องโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้สังคม และฟื้นฟูประเทศหลังวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

2. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.1 ด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา

ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2565 ซึ่งเป็นช่วง 5 ปีตามแผนแม่บทฯ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย โดยได้รับการสนับสนุนจาก กปร. มีจำนวนทั้งสิ้น 96 เรื่อง แยกเป็นรายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ 9 เรื่อง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ 28 เรื่อง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ 8 เรื่อง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ 15 เรื่อง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ 16 เรื่อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ 20 เรื่อง โดยแยกตามปีงบประมาณ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนงานศึกษาวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. ระหว่างปี 2560-2565 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : เรื่อง

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวมทั้งสิ้น
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	2	9	1	9	5	-	**26**
2561	3	4	3	2	3	8	**23**
2562	1	7	2	1	4	6	**21**
2563	-	2	1	1	1	4	**9**
2564	1	3	-	2	2	-	**8**
2565	2	3	1	-	1	2	**9**
รวมทั้งสิ้น	**9**	**28**	**8**	**15**	**16**	**20**	**96**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ทั้งนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กปร. รวมทั้งสิ้น 22,699,395 บาท แยกเป็นรายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 1,309,450 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน 8,448,552 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จำนวน 1,436,550 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน 3,132,381 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน 5,098,142 บาท และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 3,274,320 บาท โดยแยกตามปีงบประมาณ ดังนี้

ตารางที่ 3.2 งบประมาณงานศึกษาวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. ระหว่างปี 2560-2565 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : บาท

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวมทั้งสิ้น
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	433,580	3,876,769	261,000	1,924,200	1,515,000	-	**8,010,549**
2561	162,660	1,531,000	546,882	349,800	916,990	1,411,480	**4,918,812**
2562	208,600	1,885,280	361,188	308,600	1,078,716	1,062,860	**4,905,244**
2563	-	582,772	151,280	288,820	172,131	623,740	**1,818,743**
2564	357,550	393,069	-	260,961	916,950	-	**1,928,530**
2565	147,060	179,662	116,200	-	498,355	176,240	**1,117,517**
รวมทั้งสิ้น	**1,309,450**	**8,448,552**	**1,436,550**	**3,132,381**	**5,098,142**	**3,274,320**	**22,699,395**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

2.2 ด้านขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

ในภาพรวม ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2564 ศูนย์ศึกษาฯ ทั้ง 6 แห่งได้ทำการฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไปและเกษตรกรรวมจำนวนทั้งสิ้น 86,926 คน แบ่งเป็น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 14,641 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน 12,450 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จำนวน 4,131 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน 24,512 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน 20,258 คน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 10,934 คน ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2563 – 2564 ได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งปรับการอบรมเป็นหลักสูตรในระบบออนไลน์ หรืองดการอบรมบางหลักสูตร ทำให้ในปีนั้นจำนวนผู้เข้ารับการอบรมมีจำนวนลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา

ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ระหว่างปี 2560-2564 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : คน

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวม
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	2,526	2,619	643	5,942	7,245	1,238	**20,213**
2561	2,870	2,098	1,222	2,904	5,140	7,305	**21,539**
2562	4,590	4,180	2,060	7,470	4,504	1,253	**24,057**
2563	2,802	2,170	36	5,656	2,551	741	**13,956**
2564	1,853	1,383	170	2,540	818	397	**7,161**
รวม	**14,641**	**12,450**	**4,131**	**24,512**	**20,258**	**10,934**	**86,926**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

หลักสูตรอบรมที่สำคัญและโดดเด่นของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ประกอบด้วย การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เขาหินซ้อนฯ แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป การทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน และการอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ประกอบด้วย การปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อปลูกพืชผัก พืชไม้และไม้ผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ประกอบด้วย กิจกรรมการเลี้ยงไก่ และกิจกรรมการหมักต้นกล้วยเพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ประกอบด้วย เกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรผสมผสาน การเลี้ยงปลานิลแดงร่วมกับเป็ดบาบาลีลูกผสมในบ่อครัวเรือน และการเลี้ยงไก่ดำภูพาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ประกอบด้วย ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการฟื้นฟูนิเวศวิทยาลุ่มน้ำตามแนวพระราชดำริ การปลูกผักปลอดสารพิษเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน และการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ประกอบด้วย การเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง การใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ในเรื่องการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร. ได้ทำการประเมินผลการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยติดตามประเมินการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีผลการประเมินในภาพรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง พบว่ามีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ถึงร้อยละ 85.53 โดยหลักสูตรที่มีการนำไปใช้ประโยชน์มีค่าคะแนนเกินร้อยละ 90 ได้แก่ การผลิตข้าวพันธุ์ดี ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีค่าร้อยละ 93.60 รองลงมาคือ หลักสูตรส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อสาธิตและขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มีค่าร้อยละ 93.56 หลักสูตรการปลูกข้าวแบบครบวงจร ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มีค่าร้อยละ

93.18 การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ ไก่ไข่เขาหินซ้อนและการทำไข่เค็ม ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าร้อยละ 91.22 และการปลูกและการแปรรูปเชียงดาเพื่อการค้า ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีค่าร้อยละ 90.53

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนประสบความสำเร็จและมีความพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้แนวพระราชดำริได้ โดยในปี พ.ศ.2563 มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริทั้งสิ้น 111 แห่ง ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และแยกตามรายศูนย์ศึกษากาการพัฒนาฯ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มี 15 แห่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ มี 10 แห่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มี 12 แห่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มี 32 แห่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มี 34 แห่ง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มี 8 แห่ง

ตารางที่ 3.4 จำนวนศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ แยกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : แห่ง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา	จำนวน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	15
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ	10
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ	12
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ	32
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ	34
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	8
รวม	**111**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ในขณะที่มีคนเข้าศึกษาดูงานในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2564 รวมจำนวนทั้งสิ้น 5,277,403 คน แบ่งเป็น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 620,218 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน 150,898 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จำนวน 3,484,911 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน 325,813 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน 269,141 คน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 426,395 คน ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2563 - 2564 ได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งงดการให้บริการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานเป็นระยะเวลาหลายเดือน ทำให้ในปีนั้นจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานมีจำนวนลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา

ตารางที่ 3.5 จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ระหว่างปี 2560-2564 จำแนกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : คน

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวม
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2560	207,675	53,784	1,105,454	98,440	91,691	119,281	**1,676,325**

ปีงบประมาณ	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						รวม
	เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย	
2561	142,261	12,926	935,488	75,327	85,149	100,573	**1,351,724**
2562	136,414	58,894	866142	82,904	71,652	104,677	**1,320,683**
2563	53,668	16,178	436,569	47,456	16,614	58,612	**629,097**
2564	80,200	9,116	141,258	21,686	4,035	43,252	**299,574**
รวม	**620,218**	**150,898**	**3,484,911**	**325,813**	**269,141**	**426,395**	**5,277,403**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

2.3 ด้านการบริหารจัดการองค์กร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งได้กำหนดพื้นที่ดำเนินการในการดำเนินงานสนองพระราชดำริในทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 148 หมู่บ้าน 36,018 ครัวเรือน ประชากร 108,577 คน ทั้งนี้แยกเป็นรายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มี 43 หมู่บ้าน 14,192 ครัวเรือน ประชากร 40,323 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ มี 13 หมู่บ้าน 2,889 ครัวเรือน ประชากร 14,060 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มี 23 หมู่บ้าน 2,561 ครัวเรือน ประชากร 8,429 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มี 22 หมู่บ้าน 5,107 ครัวเรือน ประชากร 15,900 คน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มี 18 หมู่บ้าน 3,671 ครัวเรือน ประชากร 10,087 คน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มี 29 หมู่บ้าน 7,598 ครัวเรือน ประชากร 19,778 คน

ตารางที่ 3.6 จำนวนหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แยกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ		
	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
เขาหินซ้อนฯ	43	14,192	40,323
พิกุลทองฯ	13	2,889	14,060
อ่าวคุ้งกระเบนฯ	23	2,561	8,429
ภูพานฯ	22	5,107	15,900
ห้วยฮ่องไคร้ฯ	18	3,671	10,087
ห้วยทรายฯ	29	7,598	19,778
รวมทั้งสิ้น	**148**	**36,018**	**108,577**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ในส่วนของงบประมาณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง มีงบประมาณดำเนินการรวมทั้งสิ้น จำนวน 2,858,209,874 บาท แยกได้เป็น งบ กปร. จำนวน 1,738,868,071 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.84 งบปกติของหน่วยงานที่รับผิดชอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จำนวน 1,118,463,273 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.13 และงบอื่นๆ จำนวน 878,530 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.03

เมื่อแยกเป็นรายปี พบว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีงบประมาณดำเนินการรวมงบประมาณทุกประเภท ดังนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 537,586,862 บาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 513,407,739 บาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 498,855,035 บาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 667,937,559 บาท และปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (ณ สิ้นเดือนมกราคม 2564) จำนวน 640,422,679 บาท

ตารางที่ 3.7 จำนวนงบประมาณรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2564 แยกตามประเภทงบประมาณและปีงบประมาณ

หน่วย : บาท

ปีงบประมาณ	2560	2561	2562	2563	2564*	รวม
งบประมาณรวมทั้ง 6 ศูนย์						
งบ กปร.	333,636,001	304,820,663	350,001,215	374,780,074	375,630,118	**1,738,868,071**
งบกรมฯ	203,361,151	208,587,076	148,853,820	292,868,665	264,792,561	**1,118,463,273**
งบอื่นๆ	589,710	-	-	288,820	-	**878,530**
รวม	**537,586,862**	**513,407,739**	**498,855,035**	**667,937,559**	**640,422,679**	**2,858,209,874**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.
หมายเหตุ : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ณ วงเงินงบประมาณ ณ สิ้นเดือนมกราคม 2564

เมื่อแยกเป็นรายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้รับงบประมาณรวม 376,373,521 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้รับงบประมาณรวม 303,410,480 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้รับงบประมาณรวม 383,187,999 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้รับงบประมาณรวม 746,852,666 บาท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้รับงบประมาณรวม 695,269,767 บาท และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้รับงบประมาณรวม 353,115,441 บาท

ตารางที่ 3.8 จำนวนงบประมาณรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2564 แยกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หน่วย : บาท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	งบประมาณรวม
เขาหินซ้อนฯ	376,373,521

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	งบประมาณรวม
พิกุลทองฯ	303,410,480
อ่าวคุ้งกระเบนฯ	383,187,999
ภูพานฯ	746,852,666
ห้วยฮ่องไคร้ฯ	695,269,767
ห้วยทรายฯ	353,115,441
รวมทั้งสิ้น	**2,858,209,874**

ในเรื่องบุคลากร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งมีบุคลากรในการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนแม่บทฯ รวมถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ตามกรอบอัตรากำลังศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง มีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 2,794 คน โดยแยกเป็นข้าราชการ 302 คน พนักงานราชการ 680 คน ลูกจ้างประจำ 56 คน และลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา 1,756 คน โดยแยกเป็นรายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นข้อมูลกรอบอัตรากำลังในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ยกเว้นข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นข้อมูลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ตารางที่ 3.9 จำนวนบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แยกตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	จำนวนบุคลากร(คน)				
	ข้าราชการ	พนักงานราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา	รวม
เขาหินซ้อนฯ	42	86	25	295	**448**
พิกุลทองฯ	30	151	22	215	**418**
อ่าวคุ้งกระเบนฯ	24	115	0	175	**314**
ภูพานฯ	22	138	4	229	**393**
ห้วยฮ่องไคร้ฯ	28	164	5	583	**780**
ห้วยทรายฯ	156	26	0	259	**441**
รวมทั้งสิ้น	**302**	**680**	**56**	**1,756**	**2,794**

ที่มา : กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร.

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้ทำการประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 - 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษา

การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนแม่บทฯ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระยะต่อไป ซึ่งดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนเมษายน 2564 โดยสรุปผลการประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 – 2564 ประกอบด้วย

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา

มีการดำเนินการตามกรอบทิศทางของแผนแม่บทฯ ในทุกโครงการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.10 มีการดำเนินการสำเร็จเป็นไปตามกรอบระยะเวลาของแผนแม่บทฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.30 โดยที่มีระดับความสำเร็จที่เกี่ยวกับงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาใน 3 ด้านคือ ระดับความสอดคล้องกับภารกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีค่า 4.05 ระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีค่า 3.83 และระดับความสำเร็จในการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่า 3.79 จากคะแนนเต็มที่ 5.00 โดยปัญหาอุปสรรค ประกอบด้วย สภาพปัญหาดิน ฟ้า อากาศมีความแปรปรวน ขาดแคลนน้ำ วัสดุอุปกรณ์เสียหาย ขาดอุปกรณ์ครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ขาดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน งบประมาณล่าช้า และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ด้านการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้

มีการดำเนินการตามกรอบทิศทางของแผนแม่บทฯ ในทุกโครงการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.90 มีการดำเนินการสำเร็จเป็นไปตามกรอบระยะเวลาของแผนแม่บทฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.80 โดยที่มีระดับความสำเร็จที่เกี่ยวกับงานขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ใน 2 ด้านคือ ระดับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ มีค่า 4.01 และระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีค่า 3.90 จากคะแนนเต็มที่ 5.00 โดยปัญหาอุปสรรค ประกอบด้วย เกษตรมีอายุมากขึ้น เกษตรกรไม่มีผู้สืบสานงานต่อ ขาดแคลนน้ำ พื้นที่ไม่มีความพร้อม น้ำท่วมในพื้นที่ งบประมาณไม่เพียงพอ ล่าช้าหรือไม่ตรงตามห้วงเวลาในแผนงาน บุคลากรเปลี่ยนแปลงบ่อย งานไม่ต่อเนื่อง

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

มีการดำเนินการตามกรอบทิศทางของแผนแม่บทฯ ในทุกโครงการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.60 มีการดำเนินการสำเร็จเป็นไปตามกรอบระยะเวลาแผนของแผนแม่บทฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.40 ระดับความสำเร็จที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรใน 2 ด้านคือ ระดับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ มีค่า 3.94 และระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีค่า 3.90 จากคะแนนเต็มที่ 5.00 โดยปัญหาอุปสรรค ประกอบด้วย งบประมาณล่าช้า ขาดการบูรณาการที่ดี ขาดทีมงานขับเคลื่อนให้ได้ตามเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ภารกิจงานที่เพิ่มขึ้น ขาดทักษะที่เป็นประโยชน์ เช่น ด้านไอที

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามบุคลากรของสำนักงาน กปร.

1. การใช้แผนแม่บทฯ เป็นกรอบในการประสาน ติดตามการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พบว่ามีการใช้แผนแม่บทฯ เป็นกรอบในการประสาน ติดตามการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คิดเป็นร้อยละ 66.60

2. การดำเนินงานด้านต่างๆ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามกรอบแผนแม่บทฯ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา ส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามกรอบแผนแม่บทฯ มากกว่าครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 46.40 ด้านการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามกรอบแผนแม่บทฯ มากกว่าครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 51.90 และด้านการบริหารจัดการองค์กร ส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามกรอบแผนแม่บทฯ มากกว่าครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 59.30

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านต่างๆ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามกรอบแผนแม่บทฯ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ขาดการดำเนินการตามแผน ด้านการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ขาดแผนปฏิบัติ และด้านการบริหารจัดการองค์กร ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ขาดแผนปฏิบัติ และขาดองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564

1. ข้อเสนอแนะจากการตอบแบบสอบถามบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1.1 ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนเรื่องที่ขาดแคลน เช่น องค์ความรู้ เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็น และผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ควรมีการสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาวิจัยอย่างเพียงพอและไม่ล่าช้า ควรมีการสร้างการเชื่อมโยงระหว่างผลการศึกษาวิจัยและการนำไปขยายผลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ การขยายผลควรเน้นเชิงรุกและมีรูปแบบหรือช่องทางที่หลากหลาย ควรมีแผนงานที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการประหยัดและให้ประโยชน์สูงสุด ควรมีการจัดทำผลสัมฤทธิ์งานด้านขยายผล และควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเกษตรกรต้นแบบและศูนย์เรียนรู้ในเครือข่าย

1.3 ด้านการบริหารจัดการองค์กร มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริให้กับบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรมีการสร้างความชัดเจนในเรื่องการบริหารจัดการทั้งในเรื่องโครงสร้างการบริหารและงานที่รับผิดชอบ มีการสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมทั้งการสร้างโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน

1.4 ด้านการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในภาพรวม มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรมีนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน ต้องมีการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบทในยุคปัจจุบัน งบประมาณควรมีเพียงพอและไม่ล่าช้า ควรมีแผนบริหารบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รองรับการขาดแคลนและมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะจากการตอบแบบสอบถามบุคลากรของสำนักงาน กปร.

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทฯ ได้แก่ ในการจัดทำแผนแม่บทฯ ควรมีการสร้างเป้าหมายร่วมกันระหว่างสำนักงาน กปร. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีแผนปฏิบัติการและแผนงานงบประมาณที่สอดรับกับแผนแม่บทฯ มีผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ ในแต่ละด้าน มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนแม่บทฯ ให้กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และมีกระบวนการติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

3. ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลแผนแม่บทฯ

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผลแผนแม่บทฯ ได้แก่ แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรมีการกำหนดเป้าหมายในภาพรวมให้ชัดเจนและสามารถติดตามประเมินผลในเชิงปริมาณได้ และควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนแม่บทฯ ในภาพรวมทั้ง 5 ปีและรายปี รวมถึงควรกำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานและติดตามข้อมูลเป็นรายปีอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของแผนแม่บทฯ

บทที่ 4
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก กลุ่มเป้าหมาย และยุทธศาสตร์

1. วิสัยทัศน์

เป็นแหล่งศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่เป็นต้นแบบของภูมิภาคอย่างแท้จริง โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ในการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. พันธกิจ

1) ศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตเพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมตามแนวพระราชดำริ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) แสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

3) ขยายผลองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริสู่ประชาชน

4) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์พระราชกรณียกิจ พระราชดำริ โครงการและกิจกรรมการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

5) บริหารจัดการองค์กรด้วยหลักบูรณาการและธรรมาภิบาล

3. เป้าประสงค์หลัก

1) มีผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

2) มีตัวอย่างความสำเร็จของการพัฒนาที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน

3) มีองค์ความรู้การขยายผลทั้งทางตรงและจากเครือข่ายที่ประชาชนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน

4) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่สาธารณชน

5) มีสมรรถนะสูงในการสนองพระราชดำริ

4. กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกร ประชาชนทั่วไป นักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชน หน่วยงานราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคเอกชน

5. ยุทธศาสตร์

ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การบริหารจัดการองค์กร

ตารางแสดง ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

----------๒๐๑๙----------

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา (20 ตัวชี้วัด)

ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา มุ่งเน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับภูมิสังคม ถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดและวิทยาการสมัยใหม่ ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เหมาะสม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับมาตรฐานให้กับผลิตภาพและผลผลิตทางการเกษตร เน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่หรือวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืน มีระบบและการจัดการระบบที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ประกอบด้วย 4 เป้าประสงค์ 11 กลยุทธ์ 20 ตัวชี้วัด

เป้าประสงค์ที่ 1 : งานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สอดคล้องกับแนวคิดและวิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และความท้าทายใหม่ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเกิดโรคระบาด เป็นต้น โดยมีการจัดการที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1.1 พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตที่สอดคล้องกับแนวคิดและวิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ และสะท้อนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล	1.1.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตที่สอดคล้องกับแนวคิดและวิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ เช่น แนวคิดและวิทยาการที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว แนวคิดขยะเป็นศูนย์ เป็นต้น และสะท้อนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1.2 พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และความท้าทายใหม่ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข โดยสอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่	1.2.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และความท้าทายใหม่ๆ เช่น ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเกิดโรคระบาด ฯลฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	1.2.2 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตที่มีการบริหารจัดการหรือเตรียมความพร้อมเพื่อบริหารจัดการให้สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

เป้าประสงค์ที่ 2 : งานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถถ่ายทอด และขยายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคม เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนเกิดนวัตกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการยกระดับคุณภาพชีวิต ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับมาตรฐานให้กับผลิตภาพและผลผลิตทางการเกษตร

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
2.1 พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิต ที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิตหรือช่วยเพิ่มผลผลิตได้อย่างชัดเจน	2.1.1 จำนวนองค์ความรู้จากงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตหรือเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	2.1.2 จำนวนองค์ความรู้จากงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตหรือเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
2.2 พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา ที่สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภาพและคุณภาพผลผลิตที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ หรือได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ	2.2.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภาพและมาตรฐานผลผลิตที่เป็นที่ยอมรับในระดับ ประเทศ หรือได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	2.3.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่จัดเป็นนวัตกรรมหรือก่อให้เกิดนวัตกรรม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
2.3 พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่เป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมและมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ	2.3.2 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่จัดเป็นนวัตกรรม และได้มีการขึ้นทะเบียนการรับรอง การคุ้มครอง หรือจดทะเบียนสิทธิบัตร	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

เป้าประสงค์ที่ 3 : งานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยมีการบริหารจัดการที่เน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่หรือวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ และสอดรับกับแนวทางโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
3.1 สนับสนุนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่ส่งเสริมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืน	3.1.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่ส่งเสริมการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืน เช่น น้ำ ป่าไม้ ดิน พลังงานทดแทน ทรัพยากรชายฝั่งทะเล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	3.1.2 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่ส่งเสริมการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุลยั่งยืน เช่น น้ำ ป่าไม้ ดิน พลังงานทดแทน ทรัพยากรชายฝั่งทะเล และจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
3.2 สนับสนุนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือมีการใช้ทรัพยากรหรือวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.2.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรหรือวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การบริหารจัดการน้ำ การจัดการน้ำเสีย การกำจัดและแปรรูปของเสียเพื่อนำมาใช้ใหม่ เป็นต้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	3.2.2 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรหรือวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง

เป้าประสงค์ที่ 4 : ระบบงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการและมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในระบบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถเข้าถึงได้ นำไปใช้ประโยชน์และนำไปอ้างอิงได้ และมีการบูรณาการการร่วมกับข้อมูลด้านการพัฒนาต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
4.1 จัดการระบบของงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา และระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ มีการวางแผนติดตามทิศทาง การจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน และมีการปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น หรือพัฒนาปรับปรุงระบบนิเวศทางเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนให้ระบบทำงานได้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น	4.1.1 จำนวนระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่ครบถ้วน สมบูรณ์ แยกเป็นหมวดหมู่ที่ถูกต้อง และมีองค์ประกอบข้อมูลที่เป็นรูปแบบเดียวกัน	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 2 ระบบ
	4.1.2 จำนวนครั้งที่มีการนำเข้าข้อมูลเพื่อปรับฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน หรือปรับปรุงระบบ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศทางเทคโนโลยีให้สอดรับการใช้งานในสภาวการณ์ปัจจุบัน หรือมีการต่อยอดระบบหรือพัฒนาเป็นระบบย่อยหรือระบบเสริมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 1 ครั้ง / 6 เดือน
4.2 จัดการระบบให้มีการเข้าถึง ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลอย่างจริงจัง นำไปอ้างอิง และมีการบูรณาการร่วมกับข้อมูลด้านการพัฒนาต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	4.2.1 จำนวนครั้งที่มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบฐาน ข้อมูลด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา หรือนำไปบูรณาการร่วมกับข้อมูลด้านการพัฒนาต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 1 ครั้ง / 6 เดือน
	4.2.2 จำนวนแผนงานที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
4.3 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนากับองค์กร/สถาบันการศึกษา ทั้งในระดับประเทศ และ/หรือในระดับสากล	4.3.1 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่มีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร/สถาบันการศึกษาในระดับประเทศ และ/หรือในระดับสากล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
4.4 ส่งเสริมให้งานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนามีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในระดับประเทศ และ/	4.4.1 จำนวนช่องทางที่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาในระดับประเทศ และ/หรือในระดับสากล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 3 ช่องทาง

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
หรือในระดับสากล	4.4.2 จำนวนงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาที่นำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งนำไปเขียนอ้างอิง หรือเป็นบทความวิชาการลงในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับประเทศ และ/หรือในระดับสากล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 เรื่อง
	4.4.3 จำนวนครั้งของการจัดแสดงผลการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาในงานประชุม งานสัมมนา หรืองานต่างๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ (50 ตัวชี้วัด)

ยุทธศาสตร์การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ มุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ ด้วยการเป็นต้นแบบของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” และ “ระบบบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว” ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายและการรวมกลุ่มเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน บูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการจัดการแปลงเกษตรและการผลิตทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการตลาดและช่องทางการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตร มีรูปแบบและช่องทางการถ่ายทอดขยายผลที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมและดำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ประจำถิ่น มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต ประกอบด้วย 5 เป้าประสงค์ 16 กลยุทธ์ 50 ตัวชี้วัด

เป้าประสงค์ที่ 1 : ผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริต่างๆ สามารถจัดแสดงในลักษณะของ ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต’ ได้อย่างสมบูรณ์ และมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมผลิตภาพที่ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
1.1 นำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัยและการทดสอบสาธิต รวมถึงองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริต่างๆ มาจัดแสดงในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ได้อย่างสมบูรณ์	1.1.1 จำนวนแปลงที่จัดแสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัยและการทดสอบสาธิต รวมถึงองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริต่างๆ ในลักษณะของ ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต’	ไม่ต่ำกว่า 19 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 20 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 20 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 30 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 20 แปลง
	1.1.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการนำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตมาจัดแสดงในลักษณะของ ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต’ ได้อย่างสมบูรณ์ หรือแสดงถึงการปรับปรุงแปลงจัดแสดงให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์	ไม่ต่ำกว่า 19 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 20 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 20 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 30 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 20 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
1.2 แปลงจัดแสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมผลิตภาพที่ได้มาตรฐาน	1.2.1 จำนวนแปลงจัดแสดงผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน	ไม่ต่ำกว่า 19 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 22 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 10 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง
	1.2.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดแสดงผลการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน	ไม่ต่ำกว่า 19 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 22 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 15 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 15 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 15 แผนงาน/กิจกรรม
1.3 นำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตมาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน	1.3.1 จำนวนผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดทำมาจากผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิต	ไม่ต่ำกว่า 14 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 5 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 5 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 5 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 3 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 5 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์

เป้าประสงค์ที่ 2 : ผลสำเร็จจากงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และงานทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคม ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายและการรวมกลุ่มให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ตลอดจนความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
2.1 นำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบ สาธิตที่ประสบผล สำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายได้	2.1.1 จำนวนผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิต และได้นำไปปฏิบัติจริง	ไม่ต่ำกว่า 1,200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย
	2.1.2 จำนวนผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิต และนำไปปฏิบัติจริงจนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 800 ราย	ไม่ต่ำกว่า 200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 550 ราย	ไม่ต่ำกว่า 400 ราย
	2.1.3 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย และการทดสอบสาธิตที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	ไม่ต่ำกว่า 30 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 13 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 8 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	2.1.4 จำนวนนักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมและนำไปปฏิบัติเป็นตัวอย่างในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนของตนเอง	ไม่ต่ำกว่า 600 ราย	ไม่ต่ำกว่า 600 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 750 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย
	2.1.5 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชนนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 4 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	**พิกุลทอง**	**อ่าวคุ้งกระเบน**	**ภูพาน**	**ห้วยฮ่องไคร้**	**ห้วยทราย**
2.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน	2.2.1 จำนวนการรวมกลุ่มที่มีการดำเนินงานที่แสดงถึงความเข้มแข็งในชุมชน เช่น การบริหารจัดการการผลิต การมียุ้งฉางข้าว การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชไว้ใช้ การรวมซื้อรวมขาย	ไม่ต่ำกว่า 20 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม
	2.2.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	2.2.3 จำนวนการรวมกลุ่มที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชน เช่น การบริหารจัดการการผลิต การบริหารด้านการเงิน การตลาด	ไม่ต่ำกว่า 4 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม
	2.2.4 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้การรวมกลุ่มสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบริหารจัดการการผลิต การบริหารด้านการเงิน การตลาด อย่างต่อเนื่อง	ไม่ต่ำกว่า 4 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
2.3 ส่งเสริมการจัดหรือเข้าร่วมในเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ	2.3.1 จำนวนครั้งที่มีการจัดหรือเข้าร่วมในเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง	ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
	2.3.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดหรือเข้าร่วมในเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 14 แผนงาน/กิจกรรม
2.4 สนับสนุนภาคีเครือข่ายการขยายผลองค์ความรู้จากงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	2.4.1 จำนวนจังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการขยายผลองค์ความรู้จากงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานทดสอบสาธิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	จำนวน 11 จังหวัด	จำนวน 14 จังหวัด	จำนวน 3 จังหวัด	จำนวน 6 จังหวัด	จำนวน 17 จังหวัด	จำนวน 10 จังหวัด
	2.4.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการขยายผลอย่างต่อเนื่อง	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 2 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
2.5 ส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้ในสหสาขาวิชาที่มีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ	2.5.1 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้ในสหสาขาวิชาที่มีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ	ไม่ต่ำกว่า 15 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 12 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 2 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร
	2.5.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่สะท้อนการขยายผลที่ส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้ในสหสาขาวิชาที่มีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพอย่างมีประสิทธิภาพ	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 12 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 1 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
	2.5.3 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่สะท้อนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการประสานการเรียนรู้ในสหสาขาวิชาที่มีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ	ไม่ต่ำกว่า 13 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร

เป้าประสงค์ที่ 3 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการจัดการแปลงเกษตรที่ได้มาตรฐานและพัฒนามาตรฐานการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการตลาด และจัดหาช่องทางการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
3.1 ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการจัดการแปลงเกษตรที่ได้มาตรฐาน และพัฒนามาตรฐานการผลิตทางการเกษตร	3.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการแปลงเกษตรของเกษตรกรให้ได้มาตรฐาน และพัฒนามาตรฐานการผลิตทางการเกษตร	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	**พิกุลทอง**	**อ่าวคุ้งกระเบน**	**ภูพาน**	**ห้วยฮ่องไคร้**	**ห้วยทราย**
	3.1.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการติดตามและตรวจสอบการจัดการแปลงเกษตร และการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	3.1.3 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการแปลงเกษตรและการผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร	ไม่ต่ำกว่า 13 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 12 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 12 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 11 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร
	3.1.4 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการแปลงเกษตรและการผลิตทางการเกษตร	ไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย	ไม่ต่ำกว่า 600 ราย	ไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย
	3.1.5 จำนวนแปลงของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)	ไม่ต่ำกว่า 2 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง
3.2 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือยกระดับมาตรฐานให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรกับภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชน เช่น การแปรรูปสินค้าเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากผลผลิตได้อย่างหลากหลายและสามารถเก็บรักษาได้นาน การเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้กับผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น	3.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือยกระดับมาตรฐานให้กับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	3.2.2 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือยกระดับมาตรฐานให้กับผลผลิตการเกษตรให้แก่เกษตรกร เช่น มาตรฐานการผลิต การพัฒนาแปรรูปผลผลิต การจัดทำบรรจุภัณฑ์ การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น	ไม่ต่ำกว่า 13 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
	3.2.3 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือยกระดับมาตรฐานให้กับผลผลิตทางการเกษตร	ไม่ต่ำกว่า 300 ราย	ไม่ต่ำกว่า 60 ราย	ไม่ต่ำกว่า 200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 50 ราย	ไม่ต่ำกว่า 20 ราย	ไม่ต่ำกว่า 50 ราย
	3.2.4 จำนวนผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของเกษตรกรที่ได้มาตรฐานที่นำมาใส่บรรจุภัณฑ์ ติดตราสินค้า และจำหน่ายได้	ไม่ต่ำกว่า 30 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 15 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 10 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 15 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 10 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 10 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์
	3.2.5 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างเกษตรกรกับภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชน	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	3.2.6 จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่มีความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชนในการพัฒนาผลผลิตการเกษตร เช่น การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ การจัดทำบรรจุภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ในแปลงเกษตรหรือในท้องถิ่น เป็นต้น	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 4 กลุ่ม	ไม่ต่ำกว่า 5 กลุ่ม
3.3 เสริมสร้างศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการเป็นตลาด รองรับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร และจัดหาช่องทางการตลาดอื่นๆ ให้กับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	3.3.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่เป็นการจัดหาช่องทางการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 6 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 3 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
	3.3.2 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร	ไม่ต่ำกว่า 2 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 3 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 2 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 2 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 2 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 5 หลักสูตร
	3.3.3 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำการตลาดให้กับผลผลผลิตทางการเกษตร	ไม่ต่ำกว่า 100 ราย	ไม่ต่ำกว่า 120 ราย	ไม่ต่ำกว่า 100 ราย	ไม่ต่ำกว่า 100 ราย	ไม่ต่ำกว่า 100 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย
	3.3.4 จำนวนผลผลิตทางการเกษตร/ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของเกษตรกรที่มีการจำหน่ายในตลาดที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดตั้งขึ้น และจำนวนผลผลิตทางการเกษตร/ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของเกษตรกรที่ออกไปสู่ตลาดภายนอก	ไม่ต่ำกว่า 150 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 20 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 10 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 20 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 20 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์	ไม่ต่ำกว่า 20 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์

เป้าประสงค์ที่ 4 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีรูปแบบและช่องทางที่หลากหลายในการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลมาเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดขยายผล และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและก้าวทันกับองค์ความรู้หรือวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนารูปแบบในการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดขยายผล	4.1.1 จำนวนองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้จัดทำเป็นหลักสูตรอบรมในระบบออนไลน์ให้กับกลุ่มเป้าหมาย	ไม่ต่ำกว่า 13 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 15 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 10 หลักสูตร
	4.1.2 จำนวนผู้ได้รับการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริผ่านหลักสูตรอบรมในระบบออนไลน์	ไม่ต่ำกว่า 600 ราย	ไม่ต่ำกว่า 600 ราย	ไม่ต่ำกว่า 200 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย	ไม่ต่ำกว่า 500 ราย
	4.1.3 จำนวนองค์ความรู้ที่จัดทำเป็นรูปแบบวิดีโอหรือรูปแบบดิจิทัลอื่นๆ และมีการเผยแพร่ในระบบออนไลน์	ไม่ต่ำกว่า 25 เรื่อง	ไม่ต่ำกว่า 22 เรื่อง	ไม่ต่ำกว่า 15 เรื่อง	ไม่ต่ำกว่า 20 เรื่อง	ไม่ต่ำกว่า 33 เรื่อง	ไม่ต่ำกว่า 15 เรื่อง
4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างหรือเพิ่มพูนช่องทางที่หลากหลายในการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริให้กับกลุ่มเป้าหมาย	4.2.1 จำนวนช่องทางการถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เช่น แพลตฟอร์มในระบบออนไลน์	ไม่ต่ำกว่า 4 ช่องทาง	ไม่ต่ำกว่า 3 ช่องทาง	ไม่ต่ำกว่า 2 ช่องทาง	ไม่ต่ำกว่า 2 ช่องทาง	ไม่ต่ำกว่า 5 ช่องทาง	ไม่ต่ำกว่า 2 ช่องทาง

เป้าประสงค์ที่ 5 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ น่าสนใจและทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ประจำถิ่น มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงพัฒนาที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่ ส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
5.1 พัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ น่าสนใจและทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ประจำถิ่น	5.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการเป็นต้นแบบของแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ น่าสนใจและทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมและดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ ประจำถิ่น	ไม่ต่ำกว่า 20 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
5.2 พัฒนาศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการรองรับการศึกษาดูงานของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มเยาวชน ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนาที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่ และส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว	5.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นจุดศึกษาดูงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	ไม่ต่ำกว่า 20 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	5.2.2 จำนวนแปลงที่มีการจัดแสดงองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริเด่นๆ หรือเป็นจุดศึกษาดูงานที่สำคัญ	ไม่ต่ำกว่า 19 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 5 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง	ไม่ต่ำกว่า 15 แปลง

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	พิกุลทอง	อ่าวคุ้งกระเบน	ภูพาน	ห้วยฮ่องไคร้	ห้วยทราย
	5.2.3 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่เสริมสร้างศักยภาพด้านองค์ความรู้ รวมทั้งเป็นการปรับปรุง พัฒนาหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงพัฒนาที่สอดรับกับแนวทางชีวิตวิถีใหม่	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	5.2.4 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต หรือจำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่สะท้อนการขยายผลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 3 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
	5.2.5 จำนวนหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต	ไม่ต่ำกว่า 15 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 5 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 3 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 5 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 8 หลักสูตร	ไม่ต่ำกว่า 5 หลักสูตร
5.3 พัฒนาและต่อยอดยกระดับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่มีศักยภาพให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะหรือมีการพัฒนาในขั้นก้าวหน้า เป็นต้นแบบของภาคประชาชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่สะท้อนการพัฒนาตามแนวพระราชดำริอย่าง	5.3.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงต่อยอดยกระดับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะและเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่สะท้อนการพัฒนาตามแนวพระราชดำริอย่างสมบูรณ์	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 3 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 2 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด7	ค่าเป้าหมายรายศูนย์					
		เขาหินซ้อน	**พิกุลทอง**	**อ่าวคุ้งกระเบน**	**ภูพาน**	**ห้วยฮ่องไคร้**	**ห้วยทราย**
สมบูรณ์ รวมทั้งสามารถเผยแพร่ขยายผลหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริให้กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	5.3.2 จำนวนศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้รับการต่อยอดยกระดับเป็นเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer)	ไม่ต่ำกว่า 3 ราย	ไม่ต่ำกว่า 5 ราย	ไม่ต่ำกว่า 2 ราย	ไม่ต่ำกว่า 5 ราย	ไม่ต่ำกว่า 2 ราย	ไม่ต่ำกว่า 5 ราย
	5.3.3 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการดำเนินงานของเกษตรกรอัจฉริยะอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	ไม่ต่ำกว่า 3 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 2 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 1 แผนงาน/กิจกรรม	ไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	5.3.4 จำนวนสื่อประชาสัมพันธ์หรือสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ไม่ต่ำกว่า 10 สื่อ	ไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ	ไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ	ไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ	ไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ	ไม่ต่ำกว่า 3 สื่อ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การบริหารจัดการองค์กร (30 ตัวชี้วัด)

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กร มุ่นเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีโครงสร้างการบริหารภายในและอัตรากำลังที่เหมาะสม มีการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือและกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีบุคลากรที่มีคุณภาพ เชี่ยวชาญงาน และทำงานอย่างมืออาชีพ ส่งเสริมการถ่ายทอดงานจากรุ่นสู่รุ่น มีการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ และการดำเนินงานระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์สาขาฯ ด้วยระบบบริหารจัดการที่ดี ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริในระดับภูมิภาคและมีภาพลักษณ์ที่ดีในการเป็นต้นแบบการพัฒนาตามแนวพระราชดำ ริ ประกอบด้วย 4 เป้าประสงค์ 13 กลยุทธ์ 30 ตัวชี้วัด

เป้าประสงค์ที่ 1 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีโครงสร้างการบริหารภายในและอัตรากำลังที่เหมาะสมกับภารกิจของศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ พัฒนาปรับปรุงเครื่องมือและกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่างๆ ได้

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1.1 กำกับดูแลให้กลไกการบริหารจัดการงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	1.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่พัฒนา ปรับปรุง หรือส่งเสริมให้กลไกการบริหารจัดการงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในลักษณะบูรณาการและสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความท้าทายต่างๆ ได้	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 10 แผนงาน/กิจกรรม
1.2 พัฒนาปรับปรุงระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ	1.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพในเชิงปริมาณ คุณภาพ และเวลา	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
1.3 พัฒนาบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่หลากหลายเพื่อ	1.3.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการเสริมสร้างองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่หลากหลายให้แก่บุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสนับสนุนการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และการทดสอบสาธิต การขยายผล และการบริหารจัดการ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
สนับสนุนการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และการทดสอบสาธิต การขยายผล และการบริหารจัดการ	1.3.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรม การเสริมสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ของบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการบริหารจัดการให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงพัฒนา เช่น หลักสูตรวิทยากร หลักสูตรการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงพัฒนา เป็นต้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
1.4 มีการเตรียมความพร้อมหรือมีการบริหารสถานการณ์และบริหารความเสี่ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	1.4.1 มีแผนบริหารสถานการณ์ และแผนบริหารความเสี่ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

เป้าประสงค์ที่ 2 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทักษะบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาปรับป รุงระบบบริหารจัดการที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจและส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการถ่ายทอดงานจากรุ่นสู่รุ่น

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
2.1 พัฒนาปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจและการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่	2.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่สะท้อนถึงการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจ รวมทั้งการปฏิบัติงานและการถ่ายทอดงานจากรุ่นสู่รุ่นที่ต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
2.2 ส่งเสริม และเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะของบุคลาการในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงศักยภาพของบุคลากรในการ	2.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ และมีประสิทธิภาพ	2.2.2 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูล ระบบข้อมูลสารสนเทศ และข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	2.2.3 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลาการทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	2.2.4 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
2.3 พัฒนาปรับปรุงระบบสารสนเทศ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบนิเวศทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่สนับสนุนการวางแผนพัฒนาการกำกับการดำเนินงานและการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง	2.3.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาปรับปรุงระบบสารสนเทศ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบนิเวศทางเทคโนโลยีต่างๆ ให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา การกำกับการดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

เป้าประสงค์ที่ 3 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ทั้งที่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการดำเนินงานระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์สาขาฯ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
3.1 ประสานเชื่อมโยงหรือบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	3.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรม ที่ประสานเชื่อมโยงหรือบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
3.2 ประสานเชื่อมโยงหรือบูรณาการการดำเนินงานระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์สาขาฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานของทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์สาขาฯ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	3.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ประสานเชื่อมโยงหรือบูรณาการระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์สาขาฯ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์สาขาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

เป้าประสงค์ที่ 4 : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีภาพลักษณ์ที่ดีในการเป็นต้นแบบการพัฒนาตามแนวพระราชดำริในภูมิภาค พร้อมทั้งมีการสร้างการรับรู้อย่างเข้มข้นในฐานะที่เป็นแหล่งถ่ายทอดขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และในระดับสากล

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
4.1 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพทั้งเชิงรุกและเชิงรับ และมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล	4.1.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	4.1.2 จำนวนสื่อประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิดีโอ และสื่อดิจิทัล ที่สามารถสืบค้นและเข้าถึงได้ง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจชวนติดตาม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 15 สื่อ
	4.1.3 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านต่างๆ รวมถึงองค์ความรู้ด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	4.1.4 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่แสดงถึงการพัฒนาและปรับปรุงสื่อประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าถึงได้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลหรือมีรูปแบบที่น่าสนใจชวนติดตาม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
	4.1.5 จำนวนครั้งของการจัดนิทรรศการภายในและภายนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งที่เป็นนิทรรศการที่จัดแสดง ณ ที่ตั้ง และที่จัดแสดงผ่านระบบออนไลน์ และมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น นิทรรศการเสมือนจริง นิทรรศการที่สอดแทรกเทคนิควิธีทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง
	4.1.6 จำนวนครั้งของความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่ส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เช่น งานเนื่องในโอกาสสำคัญของประเทศ งานเนื่องในโอกาสสำคัญของหน่วยงาน งานเทศกาลประเพณีท้องถิ่น งานแสดงสินค้า เป็นต้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง
	4.1.7 จำนวนสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นความร่วมมือ หรือแสดงถึงความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ
	4.1.8 จำนวนครั้งของการเข้าชมหรือใช้บริการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 50,000 ครั้ง
4.2 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างยิ่งขึ้น มีความต่อเนื่อง มีการใช้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น จัดทำเป็นสื่อดิจิทัลหรือสื่ออื่นๆ ที่เข้าถึงได้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและมีรูปแบบที่น่าสนใจชวนติดตาม	4.2.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นที่รู้จักในวงกว้างยิ่งขึ้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	4.2.2 จำนวนสื่อประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิดีโอ และสื่อดิจิทัล ที่สามารถ สืบค้นและเข้าถึงได้ง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจชวนติดตาม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 15 สื่อ
4.3 สนับสนุนสถาบันการศึกษา นักศึกษา นักเรียน เด็กและยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ หรือต่อยอดผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมรูปแบบต่างๆ	4.3.1 จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่สถาบันการศึกษา นักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ หรือต่อยอดผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมรูปแบบต่างๆ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 โครงการ/กิจกรรม
	4.3.2 จำนวนสถาบันการศึกษา นักศึกษา นักเรียน เด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ หรือต่อยอดผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมรูปแบบต่างๆ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 10 สถาบัน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
4.4 เพิ่มศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริให้แก่ชาวต่างประเทศ และพร้อมรับต่อความร่วมมือกับต่างประเทศในกรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาคและระดับโลก เช่น ประชาคมอาเซียน กลุ่มเศรษฐกิจพิเศษ กลุ่ม G77 กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิค (APEC) เป็นต้น	4.4.1 จำนวนแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริให้แก่ชาวต่างประเทศ เช่น ทักษะการเป็นวิทยากร ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ เป็นต้น	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 5 แผนงาน/กิจกรรม
	4.4.2 จำนวนครั้งของการจัดการศึกษาดูงานหรือการฝึกอบรมให้กับชาวต่างประเทศ รวมทั้งการเข้าร่วมในการประชุม สัมมนา นิทรรศการ หรือกิจกรรมอื่นๆ ของหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นความร่วมมือกับต่างประเทศ หรือมีชาวต่างประเทศเข้าร่วม	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง
	4.4.3 จำนวนเอกสารข้อมูลโครงการ/กิจกรรม หรือองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรม หรือองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ตลอดจนเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 20 รายการ
	4.4.4 จำนวนครั้งที่ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริได้ให้การรับรองการเข้าเยี่ยมชม การศึกษาดูงาน หรือการฝึกอบรมแก่ชาวต่างประเทศ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง
	4.4.5 จำนวนเอกสารข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ	ศูนย์ละไม่ต่ำกว่า 20 รายการ

บทที่ 5
การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งใช้ **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570** เป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานแบบบูรณาการที่แต่ละหน่วยงานร่วมดำเนินการในพื้นที่เดียวกันในลักษณะ **รวมศูนย์** สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในช่วงระยะเวลา 5 ปี โดยได้กำหนดระบบและกลไกการบริหารแผน ดังนี้

1. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ

กำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการปฏิบัติการ โดยเป็นการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานร่วมดำเนินงาน ภาคประชาชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในลักษณะแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ประสาน จัดสรรทรัพยากรดำเนินงาน ควบคุม กำกับดูแล และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ โดยมีการวัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจนในลักษณะตัวชี้วัด

2. การอำนวยการกำกับดูแล

กำหนดให้คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน้าที่รับผิดชอบการกำกับ ดูแล และผลักดันให้มีการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ เพื่อให้การดำเนินตามแผนแม่บทฯ เป็นไปตามเป้าประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การติดตามประเมินผล

3.1 การรายงานผล กำหนดให้มีการรายงานผลตามแผนแม่บทฯ 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 รายงานความก้าวหน้าของแผนแม่บทฯ

กำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เป็นการรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด และมีการวิเคราะห์การดำเนินงานในแต่ละห้วงเวลาตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เสนอต่อคณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.1.2 รายงานผลสำเร็จตามแผนแม่บทฯ

กำหนดให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รายงานผลสำเร็จตามแผนแม่บทฯ โดยประเมินผลลัพธ์และผลกระทบการดำเนินงานในระยะครึ่งแผน และเมื่อสิ้นสุดแผน เสนอต่อคณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3.2 การติดตามผล

กำหนดให้กองประสานงานโครงการพื้นที่ต่างๆ ของสำนักงาน กปร. ดำเนินการติดตามผลความก้าวหน้าปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ

3.3 การประเมินผล

กำหนดให้กองติดตามประเมินผลของสำนักงาน กปร. ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทฯ การประเมินผลตามแผนแม่บทฯ ในระยะครึ่งแผนและก่อนสิ้นสุดแผน เพื่อประเมินผลลัพธ์และผลกระทบในการปฏิบัติราชการแต่ละยุทธศาสตร์ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ และนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับและกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานในระยะต่อไป

4. การประชาสัมพันธ์

กำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในทุกระดับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเข้าใจในแผนแม่บทฯ และวิธีการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ด้วย เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **ข้อเสนอ BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.** พฤศจิกายน 2562.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ.2564-2570.** กุมภาพันธ์ 2565.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579).**

กองติดตามประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **รายงานการประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2564.** เมษายน 2564.

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. **พิมพ์เขียว THAILAND 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน.** พฤศจิกายน 2559.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศด้านการเกษตร ภายใต้คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์. **ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2560-2564).**

มูลนิธิมั่นพัฒนา. **สืบสานสู่ปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. A Call to Action.** กรุงเทพฯ: บริษัท ส. พิจิตรการพิมพ์ จำกัด. เมษายน 2562.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.**

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **แผนปฏิบัติราชการ สำนักงาน กปร. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ดำเนินการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565).**

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564.** พฤศจิกายน 2559.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 ดำเนินการ ระยะ 1 ปี (พ.ศ.2565).**

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **ชีวิตที่เริ่มต้นจากศูนย์ฯ.** กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). พิมพ์ครั้งที่ 2 2560. ISBN 978-616-7671-43-7.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **ดิน น้ำ ลม ไฟ สมดุลสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** กรุงเทพฯ: บริษัท โกลเด้นท์ ไทม์ พริ้นติ้ง จำกัด. 2556. ISBN 978-616-7671-11-6.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). **๔,๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน.** กรุงเทพฯ : บจก. สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง. 2556. ISBN 978-616-7671-15-4.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). ร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในช่วงปีงบประมาณ 2557-2564**. มิถุนายน 2565.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) **(ร่าง) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2566-2570**. กันยายน 2564. (เสนอต่อสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).** เมษายน 2560.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ใช้สำหรับการประชุมรับฟังความเห็น** ตุลาคม 2564.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564–2565.**

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2563.**

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **สรุปผลการประชุมประจำปี 2564 ของ สศช. เรื่อง “Mission to Transform : 13 หมุดหมาย พลิกโฉมประเทศไทย”. สืบค้นเมื่อ พ.ศ.2564 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021.pdf.**

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561) **ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561- 2580.** ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). **ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง).** ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). **ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.** ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **การพัฒนาเชิงพื้นที่สู่ความยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** กันยายน 2561.

ภาคผนวก

ก

กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการจัดทำแผนแม่บท
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2566-2570

1. ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.1 ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ สำนักงาน กปร. นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในขณะนั้น ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1) ด้านการบริหาร

ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานไว้ ทั้งนี้ หากมีบางประเด็นที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสามารถทำได้ แต่ให้ทำการหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในทุกระดับ และต้องกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาทราบก่อน ในส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารชุดต่างๆ ให้คงรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการระดับต่างๆ ทั้งในส่วนองค์กรบริหารส่วนกลาง และองค์กรบริหารระดับย่อยของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ไว้ตามเดิม

2) ด้านการวิจัยและพัฒนา

2.1) ยึดตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

2.2) ปรับปรุงตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

2.3) ปรับปรุงเพิ่มเติมตามความเห็นคณะกรรมการระดับต่างๆ แต่ไม่ควรซ้ำกับงานของกรมหรืองานพื้นฐานมากเกินไป

2.4) ควรทำงานด้านวิจัยประยุกต์ (Applied Research) หรือการวิจัยต่อยอด

2.5) เน้นการถ่ายทอดผลงานวิจัย หรือขยายผลงานวิจัยให้มากขึ้นตามอัตรากำลังและขีดความสามารถ

3) ด้านการขยายผลงานวิจัย

3.1) ควรเน้นการศึกษางาน และฝึกอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากขึ้น

3.2) การขยายผลงานวิจัยนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงและมีงบประมาณ อาทิ

- ส่วนราชการ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สภาเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

- องค์กรที่ทำงานขยายผล อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร. มูลนิธิราษฎรประชาอุทิศ มูลนิธิปิดทองหลังพระ เป็นต้น

3.3) ควรจัดวิทยากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความชำนาญในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าฟังการบรรยาย / อบรมหลักคิด / หลักปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งโดยประมวลจากพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สรุปได้ดังนี้

- เน้นความพอเพียง
- เกษตรยั่งยืน
- การแก้ปัญหาโลกร้อน

1.2 ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 จนถึง พ.ศ. 2558 ณ สำนักงาน กปร. นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในขณะนั้น ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสรุปดังนี้

1) ครั้งที่ 1/2556 วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2556

1.1) โครงการศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- รูปแบบและเนื้อหางานวิจัย/วิชาการของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละด้าน เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเฉพาะที่ไม่ซ้ำกัน ในส่วนเนื้อหาหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่มีเหมือนกันจะเป็นความรู้วิชาการในเรื่องทั่วๆ ไป ดังนั้นขอให้ทำรายการเปรียบเทียบหลักสูตรที่เหมือนและแตกต่างของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไว้ด้วย

1.2) โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

- การผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่ใช่หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนั้นหากดำเนินการอาจทำได้เฉพาะบางพืช ซึ่งไม่สามารถเป็นหน่วยผลิตเมล็ดหลัก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรจะศึกษารายละเอียดก่อน หรือมีการศึกษาดูงานจากหน่วยงานที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ และควรจะประสานกับหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือควรมีการศึกษาดูงาน/ศึกษารายละเอียดจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีความชำนาญเพื่อวางแผนความพร้อมก่อนการดำเนินงาน

- การเก็บสำรองเมล็ดพันธุ์พืชในกรณีฉุกเฉิน ขอให้เตรียมงบประมาณสำหรับการจัดซื้อ/ติดต่อประสานจากหน่วยงานที่มีการผลิตไว้แล้ว

2) ครั้งที่ 2/2556 วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2556

2.1) ต้นไม้ทรงปลูก

- ต้นไม้ทุกต้นที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระบรมวงศ์ ทรงปลูกไว้ในสถานที่ต่างๆ จะต้องมีการบันทึกข้อมูลสำคัญ อาทิ ข้อมูลการเสด็จ วันเดือนปีที่ทรงปลูก ความสำคัญและที่มาของต้นไม้ชนิดนั้นๆ เพื่อเป็นเกียรติประวัติของสถานที่ และเป็นแบบอย่างในการสร้างจิตสำนึกในการปลูกต้นไม้แก่ประชาชนผู้เข้าเยี่ยมชมได้ต่อไป

- เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2556 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร พระมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งเรื่องหญ้าแฝกว่าให้มีการศึกษาเรื่องการปลูกหญ้าแฝกโดยใช้เมล็ด เนื่องจากประหยัดกว่า และมักจะได้ผลดีกว่าการปลูกโดยใช้ต้นกล้า

- การทำแผลให้ต้นไม้ ให้มีการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากในต่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงวิธีการแล้ว

- การศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร มักไม่พบปัญหาในไม้ขนาดเล็ก เช่น ผัก ผลไม้ แต่การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขยายพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่ โดยเฉพาะไม้ยืนต้น ต้องศึกษาว่ามีผลอย่างไร

3) ครั้งที่ 1/2557 วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2557

3.1) โครงการศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลงานการศึกษาวิจัยว่ามีการศึกษาเรื่องใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ/ผู้วิจัย มีผลการศึกษาอย่างไร มีการจัดเก็บหรือไม่ สามารถนำไปต่อยอดขยายผลได้หรือไม่ ผลเป็นประการใด เป็นต้น

- ผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีความแตกต่างกันไปตามภูมิสังคม/ภูมิศาสตร์ แต่สำหรับเรื่องที่มีความเหมือน/คล้ายคลึงกันควรมีเนื้อหาเป็นเรื่องทั่วไปที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกที่ทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรทฤษฎีใหม่ควรจะต้องมีให้ครบทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่งเมื่อนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรจะสามารถชี้แจงได้ด้วยของจริง แปลงสาธิต หรือตัวอย่างความสำเร็จที่แท้จริง

3.2) การปลูกไม้ยืนต้นและไม้ประจำถิ่น

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้เป็นจำนวนมาก รวมถึงไม้ประจำถิ่น ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกันอนุรักษ์ และบำรุงรักษาไว้ด้วย

3.3) การปลูกหญ้าแฝก

- ควรมีการศึกษาการปลูกหญ้าแฝกโดยใช้เมล็ด เนื่องจากประหยัดกว่าและมักได้ผลดีกว่าการปลูกโดยใช้ต้นกล้า ดังนั้นงานหญ้าแฝกเป็นงานที่ต้องดูแลรักษาอย่างจริงจัง เนื่องจากเป็นพืชที่พระราชทานให้ดำเนินการ จำเป็นต้องปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักและตระหนักในคุณค่า ตลอดจนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแพร่หลายต่อไป

4) ครั้งที่ 2/2557 วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2557

4.1) การฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- การดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นหลัก

5) ครั้งที่ 1/2558 วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2558

5.1) การจัดทำสวนพฤกษศาสตร์พรรณไม้ม่วงฯ

- ต้นไม้แต่ละชนิดที่ปลูกในทุกพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรมีการบันทึกชื่อทั้งทางวิทยาศาสตร์และชื่อสามัญทั่วไป พร้อมบันทึกภาพเมื่อมีการออกดอก หรือให้ผลผลิต

- พรรณไม้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรณไม้ท้องถิ่นที่นำมาปลูกในโครงการฯ นี้ ควรมีการทดลองปลูกพรรณไม้โดยแลกเปลี่ยนกันระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ด้วย

- การบันทึกข้อมูลเหล่านี้ควรจัดทำเป็นรูปเล่มเก็บรักษามิให้สูญหาย และควรทำอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงเฉพาะในกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ เท่านั้น

6) ครั้งที่ 2/2558 วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558

6.1) กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

- จัดทำป้ายสื่อความหมายเพื่อเผยแพร่ความรู้ ติดไว้บริเวณต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยระบุชื่อไทย อังกฤษและวิทยาศาสตร์ โดยวัสดุที่ใช้ทำป้ายควรพิจารณาถึงประโยชน์และความคงทนในการใช้งานเป็นหลัก

- จัดทำแปลงปลูกต้นไม้ประจำจังหวัดที่ได้รับพระราชทานชื่อ ซึ่งคาดว่าจะมีประมาณ 70 จังหวัด โดยจัดทำเป็นรูปแบบแผนที่ประเทศไทย และปลูกต้นไม้ที่ได้รับพระราชทานชื่อลงในตำแหน่งที่เป็นที่ตั้งของจังหวัดนั้นๆ

6.2) โครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

- การเก็บรักษา/อนุรักษ์พันธุ์พืช ขอให้ศูนย์ศึกษาฯ ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่อาจจะมีไม่เพียงพอสำหรับการปลูกต้นไม้ต่างๆ ดังนั้นควรหาพื้นที่บริเวณรอบนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือพื้นที่ใกล้เคียงในท้องถิ่นโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นผู้ดูแลรักษา

6.3) โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไม่ควรเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรเป็นสถานีทดลอง ปัจจุบันสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ก่อตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ ภายใต้ชื่อศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธุ์เพ็ญศิริแล้วจำนวน 3 แห่ง ที่จังหวัดเชียงราย สระบุรี และสุรินทร์

6.4) ภาวะโลกร้อน

- ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเรือนกระจกหรือภาวะโลกร้อนเนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เคยรับสั่ง

- ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำจัดขยะ ครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้รับสั่งให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ดำเนินโครงการแยกขยะที่วิทยาเขตกำแพงแสน เพราะที่กำแพงแสนมีกองภูเขาขยะ และเกิดปัญหากลิ่นเหม็นจากกองขยะเข้ามาในมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันสามารถแก้ไขปัญหาได้แล้ว

7) ครั้งที่ 1/2559 วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559

7.1) การรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์โครงการสำคัญ

โครงการที่สำคัญในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แนะนำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ โครงการฯ สถานที่ และแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทาน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ปฏิบัติงานรุ่นใหม่ๆ ได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของโครงการฯ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้อง ตัวอย่างเช่น

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ควรทราบเรื่องป่าผลัด อ่างพวง เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน ดอยปุย ดอยสุเทพ ตะบันน้ำ พระตำหนักปางตอง

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เช่น หนองหาน โครงการลำพะยังภูมิพัฒน์เป็นการขุดระบายน้ำ เป็นอุโมงค์ผันน้ำจากมุกดาหารมากาฬสินธุ์ ประตูระบายน้ำธรณิศนฤมิต ประตูระบายน้ำปากชม โครงการยูคาลิปตัสรุ่นแรกที่อำเภอส่องดาวเมื่อ 60 ปีที่แล้ว แปลงทฤษฎีใหม่แห่งแรกของภาคอีสานที่เขาวงและสี่แยกหนองแวง (สี่แยกสมเด็จในปัจจุบัน)

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เช่น ป่ายูคาลิปตัสเดิม อ่างพวง แม่น้ำปราจีน

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เช่น เขื่อนยางชุม คลองหัววังพนังตักระบายน้ำไม่ให้ท่วมชุมพร แหลมผักเบี้ย อ่างพวงห้วยทราย ป่าโปร่ง โครงการเขาชะงุ้ม

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เช่น ป่าสาคู ประวัติไฟไหม้พรุโต๊ะแดง เหตุผลไฟไหม้และแนวทางแก้ไข แปลงยกร่องปลูกทุเรียน คันดินป้องกันดินเปรี้ยว นกแต้วแร้วท้องดำที่เขาจู้จี้ ประตูระบายน้ำอุทกวิภาประสิทธิ (ปากพนัง) ประตูระบายน้ำบางนรา

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เช่น พื้นที่และพืชชายฝั่งคุ้งกระเบน ศูนย์ฯ วังแซ้ม สวนผสมผสาน ศูนย์ประสานงานส่วนกลาง เช่น พระตำหนักสวนจิตรลดา ยางนาที่สวนจิตรลดา สำนักงาน กปร. มูลนิธิชัยพัฒนา บางกระเจ้า การป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯ พระแก้วมรกต พุทธมณฑล เขื่อนขุนด่านปราการชล เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรรู้จักประวัติศาสตร์เรื่องสถานที่ทรงงานในพื้นที่และแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ถ่ายทอดให้ผู้สนใจที่เข้าเยี่ยมชมโครงการฯ โดยเฉพาะชาวต่างประเทศให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง

7.2) การจัดทำแผนผังในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ไม่เหมือนกัน มีความหลากหลาย มีคนเข้ามาดูงานเป็นจำนวนมาก ควรจัดทำแผนผัง พื้นที่ สภาพอากาศ สิ่งแวดล้อม แสดงจำนวนพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบแต่ละพื้นที่

7.3) การรับเงินบริจาคจากภาคเอกชน

ขอให้ระมัดระวังเรื่องการรับเงินบริจาคจากภาคเอกชน สำนักงาน กปร. ควรพิจารณาแนวทางหรือหลักเกณฑ์การรับบริจาคด้วย

1.3 ในการประชุมคณะกรรมการชุดอื่นๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปี พ.ศ. 2558 นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในขณะนั้น ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสรุปดังนี้

1) การสัมมนาเกี่ยวกับการจัดทำตัวชี้วัดโครงการฯ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2559 ณ โรงแรมลองบีช การ์เด้น โฮเต็ล แอนด์ สปา จังหวัดชลบุรี

1.1 หาวิธีจัดเก็บข้อมูลให้มากๆ และยืนยาว เพื่อให้นักวิชาการรุ่นใหม่สามารถนำไปใช้ได้และเกิดประโยชน์ในอนาคต

1.2 เพื่อให้ทราบปัจจัยของเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดทั้ง 5 ด้าน (ดิน น้ำ ป่าไม้ เกษตรและการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง) ทั้งด้านบวกและด้านลบ ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อหาทางให้เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกและเพื่อขยายผลต่อไป

1.3 ให้สรุปผลการจัดทำตัวชี้วัดแบบสั้นๆ ในลักษณะแผ่นพับเพื่อให้เข้าใจง่ายและเพื่อให้ประชาชนได้ทราบ

2) ศูนย์สัญจรครั้งที่ 8 (2/2556) วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การจดบันทึกประวัติศาสตร์การเสด็จฯ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงและพระบรมวงศ์ การบันทึกการจัดทำป้ายชื่อ การดูแลรักษาต้นไม้ทรงปลูก โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชและกล้าพันธุ์ไม้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในภาวะวิกฤต

2.1 โครงการ Gene Bank ตามที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จไปเยือนประเทศนอร์เวย์ ทรงให้ความสนพระทัยโครงการ Gene Bank ซึ่งเป็นการเก็บพันธุกรรมพืชในหิมะโดยไม่ต้องอาศัยไฟฟ้าได้อย่างประสบความสำเร็จ

2.2 การบันทึกผลการดำเนินงาน ข้อมูล ประวัติศาสตร์ ควรมีการบันทึกแบบปูมทหารเรือ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อสามารถสืบค้นกลับไปได้

2.3 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรกำหนดให้มีงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับ พืชที่คนสนใจ ต้นไม้ในท้องถิ่น ต้นไม้ต่างท้องถิ่น อาทิ ปาล์มงาช้าง หลาวชะโอน สาคู จาก เพื่อเป็นการปลูกทดสอบว่าการปลูกต้นไม้ที่มีถิ่นที่มาจากแหล่งอื่นๆ จะสามารถให้ผลดีได้หรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด

2. ข้อเสนอแนะของรองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ/ประธานอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2.1 ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ สำนักงาน กปร. นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี รองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริในขณะนั้น ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสรุปดังนี้

1) ในด้านการตลาด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ศึกษา วิจัย และขยายผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการขยายผลไม่มากเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่ง สาเหตุเพราะมีปัญหาในด้านการตลาด ดังนั้นหากมีนโยบาย/แนวทาง/มาตรการการเพิ่มช่องทางการตลาด ดังเช่นการเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร สินค้าเกษตร ก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้อีกประการหนึ่ง

2) การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขยายผล

นักเรียน นักศึกษา ได้เยี่ยมชมนิทรรศการประจำปีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียน นักศึกษาหลายกลุ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีโครงการสนับสนุนนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้จัดทำโครงงาน/โครงการ/กิจกรรม/ชมรมที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และพระราชกรณียกิจก็จะเป็นแนวทางการขยายผลที่มีศักยภาพ สามารถขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศได้ โดยสำนักงาน กปร. อาจมีสิ่งจูงใจ ดังเช่น การแข่งขันชิงรางวัลทุนการศึกษา เป็นต้น

2.2 ในการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปี พ.ศ. 2558 ณ สำนักงาน กปร. นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี รองประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในขณะนั้น ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสรุปดังนี้

1) การประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ครั้งที่ 1/2556 วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2556

1.1 โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

สืบเนื่องจากพระราชดำริที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานไว้ข้างต้นแล้วนั้น ทรงมีพระราชประสงค์ให้ศูนย์ศึกษาฯ มีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือเป็นที่พึ่งแก่เกษตรกรยามฉุกเฉิน จึงเห็นควรดำเนินการใน 2 ประเด็น ดังนี้

(1) ด้านความพร้อมในการผลิต : ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินการทบทวนศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ และสำรวจความต้องการเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรโดยรอบพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในส่วนพื้นที่เก็บสำรองเมล็ดพันธุ์นั้น อาจพิจารณาเป็นห้องที่มีขนาดที่เหมาะสมในภายหลัง ทั้งนี้เนื่องจากควรพิจารณาความพร้อมด้านงบประมาณประกอบด้วย

(2) ด้านงบประมาณ : ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ศึกษาด้านระเบียบ วิธีทางงบประมาณในการจัดหาและสำรองซื้อในยามฉุกเฉินด้วย

2) การประชุมคณะอนุกรรมการวิชาการฯ ครั้งที่ 2/2558 วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2558

2.1) การสนับสนุนการดำเนินงานศึกษาวิจัยในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- เห็นควรให้กรม/กองต่างๆ ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานสนองพระราชดำริด้านศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกับกรมปศุสัตว์ โดยมีรูปแบบหน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมให้การสนับสนุน

3. มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

3.1 เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ณ อาคารรัฐสภา ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน 16 หน่วยงาน เป็นกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

1) เรื่องอัตรากำลังที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้แก้ปัญหาโดยใช้พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวโครงการเป็นส่วนเสริม โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงาน ก.พ. จัดทำและอนุมัติกรอบโครงการพนักงานราชการในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามแผนแม่บทได้ แต่หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถได้ข้าราชการที่มีความรู้และประสบการณ์สูง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจมาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ จึงเห็นควรมีข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านงานศึกษาทดลอง วิจัย และการขยายผลสู่ความสำเร็จไปสู่ประชาชน มาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เต็มเวลามากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มากยิ่งขึ้น

2) คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ได้ขยายการส่งเสริม ฝึกอบรม และขยายผลสู่ภาคการปฏิบัติในพื้นที่ของราษฎรมากยิ่งขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง ได้เข้า

ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับทราบผลสำเร็จด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย รวมทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่ง อปท. สนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อนำไปพิจารณาส่งเสริมการขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบตามภูมิสังคม และความต้องการของประชาชน

3.2 เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2556 ณ ทำเนียบรัฐบาล ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน 16 หน่วยงาน เป็นกรรมการและเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

1) ให้มีนโยบายเพิ่มช่องทางการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยดำเนินงานประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งอยู่ในจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่ง ได้รับทราบหลักสูตรการฝึกอบรม 93 หลักสูตร ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยประธาน กปร. ได้มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำผลสำเร็จ 93 หลักสูตรไปขยายผลในพื้นที่ ที่เกษตรกรมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ตามข้อมูลที่ได้จากโครงการเกษตรกรอัจฉริยะ (smart farmer)

2) ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการศึกษาดูงานในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้กว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชนและคนในท้องถิ่นต่อไป

3) ให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการขับเคลื่อนในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารแหล่งน้ำขยายผลสำเร็จสู่กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งมอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในการใช้ช่องทางของรัฐ ทีวีของรัฐในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ประชาชนได้รับชมโครงการต่อไป

3.3 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ ทำเนียบรัฐบาล ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน 16 หน่วยงาน เป็นกรรมการและเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

1) ด้านพัฒนาแหล่งน้ำ ให้เน้นการเชื่อมโยงแผนงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ โดยขอให้ตรวจสอบแผนงาน/โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริว่าซ้ำซ้อนกันหรือไม่ และหากเมื่อสนับสนุนแผนงาน/โครงการใดควรแจ้งให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทราบด้วยว่าหน่วยงานไหนทำอะไร เพื่อใครและทำแล้วได้อะไร เพื่อเป็นการบูรณาการร่วมกัน

2) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาช้างป่า ให้กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมดำเนินการสร้างความสมดุลในพื้นที่ป่า โดยเฉพาะสร้างแหล่งอาหารภายใน เพื่อไม่ให้ช้างออกมาทำลายพืชผลทางการเกษตรของราษฎร

3) ส่งเสริมศิลปาชีพ ควรนำมาเชื่อมโยงกับโครงการโอทอป (OTOP) ของทุกจังหวัด สร้างแบรนด์ความแปลกใหม่และเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด พร้อมทั้งอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม สร้างความเป็นไทย

4. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.1 ในปี พ.ศ. 2551 สำนักงาน กปร. ได้รับสนองพระราชดำริมากำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่งให้สอดคล้องและเหมาะสมตามแนวพระราชดำริใน 4 เรื่องหลัก ดังนี้

1) การผลิตข้าวครบวงจร โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางในการผลิตข้าวแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว การตาก (ลานตาก) การเก็บรักษา (ยุ้งฉาง) การสีข้าว (โรงสี) การแปรรูป และด้านการตลาด เป็นต้น

2) ปุ๋ยสั่งตัด สืบเนื่องจากการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่ง ควรมีการผลิตปุ๋ยเคมีที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพืชและดินของแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางสาธิตการผลิตและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี โดยนำค่าวิเคราะห์ดินมาเป็นตัวกำหนดสูตรปุ๋ยเคมี ให้เหมาะสมกับพืช ดิน และสภาพแวดล้อม รวมทั้ง ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

3) พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่งเป็นศูนย์สาธิตการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกิจกรรมต่างๆ โดยให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่

4) การประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

จากการศึกษาผลการศึกษาโครงการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในปี พ.ศ. 2559 พบว่าพลังงานทดแทนที่สามารถผลิตและใช้ประโยชน์ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้คือพลังงานแสงอาทิตย์ เนื่องจากศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งมีค่าสูง สามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าด้วยแผงโซล่าร์เซลล์ ความเหมาะสมของขนาดกำลังผลิตกับขนาดที่ตั้ง เดินระบบง่าย ใช้งบประมาณและบุคลากรในการเดินระบบและบำรุงรักษาน้อย และตรงกับความต้องการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่วนพลังงานด้านอื่นๆ ได้แก่ พลังงานแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ และพลังงานชีวมวล ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการดำเนินการอยู่แล้วในลักษณะที่เป็นจุดสาธิตให้แก่ผู้ที่สนใจ เช่น การผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์เพื่อใช้ในครัวเรือน หรือการผลิตน้ำส้มควันไม้นั้น ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เนื่องจากอาจจะมีปัญหาด้านการรวบรวมวัตถุดิบและต้นทุนของวัตถุดิบ รวมทั้งปัญหาการเดินระบบที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง

4.2 ในระหว่างปี พ.ศ.2558-2559 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่งให้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับสถานการณ์ที่คาดการณ์ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงจากการที่ได้ร่วมประชุมหารือหรือการดำเนินโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ในเรื่องต่างๆ อาทิ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ของประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2558 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสากลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ และจากโอกาสที่ประเทศไทยได้ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม 77

(G77) ในวาระปี 2559 และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง**การที่สำนักงาน กปร. ได้รับเป็นหน่วยงานเจ้าภาพของยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท (ยุทธศาสตร์ ที่ 1)**

สืบเนื่องจากรัฐบาลที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายในปี พ.ศ. 2570 โดยจะดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยยึดถือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเข็มทิศชี้นำทาง และยึดถือหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ได้มอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานหลักในการประสานจัดทำ**แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ซึ่งเป็นแผนระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560) โดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนฯ 7 ด้านได้แก่ 1) ด้านการเกษตรและชนบท 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและผู้ประกอบการรายย่อย 4) ด้านการต่างประเทศ 5) ด้านประชาสัมพันธ์ 6) ด้านความมั่นคง และ 7) ด้านการบริหารจัดการ

ในการนี้ สำนักงาน กปร. ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักของ ‘**ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท (ยุทธศาสตร์ที่ 1)**’ ซึ่งต้องดำเนินการเป็นสิ่งแรกคือการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เป้าหมายเพื่อวางแผนดำเนินการเป็นจำนวนต่ำกว่าร้อยละ 25 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในประเทศไทย สำนักงาน กปร. จึงได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันมีพื้นที่ที่มีพื้นฐานการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาบ้างแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ 6 แห่ง และพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์สาขา 2 แห่ง 2) พื้นที่การทำงานของมูลนิธิปิดทองหลังพระฯ กระทรวงมหาดไทย และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 3) พื้นที่หมู่บ้านที่รับประโยชน์จากโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริใน 46 จังหวัด และ 4) หมู่บ้านที่มีความพร้อมตามเกณฑ์อื่นๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หมู่บ้านตามแนวบริเวณชายแดนและพื้นที่ความมั่นคง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ของกรมการปกครอง เป็นต้น รวมพื้นที่เป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 24,086 หมู่บ้าน โดยในจำนวนนี้มีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ 6 แห่งและหมู่บ้านรอบศูนย์สาขา 2 แห่งรวมทั้งสิ้น 357 หมู่บ้าน

4.3 แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และสอดรับกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

ในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2563 สำนักงาน กปร. ได้มีการประชุมหารือกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง และประชุมหารือร่วมกับศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563 เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด – 19) โดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์สาขาฯ เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและสอดรับกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) อันมีประเด็นสำคัญดังนี้

1) การแต่งตั้งคณะทำงาน ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำกับ ดูแล_และติดตามผล พร้อมทั้งแจ้งผลสรุปการประชุมและการปฏิบัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้สำนักงาน กปร. ทราบอย่างต่อเนื่อง

2) หลักการดำเนินงานที่สำคัญ ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ และหลักการทรงงาน ตลอดจนการปฏิบัติงานภายใต้กรอบการดำเนินงาน 3 ด้าน ตามนโยบายคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

3) การบริหารจัดการ

- ดำเนินการตามประกาศมาตรการบริหารสถานการณ์ของภาครัฐ รวมถึงมาตรการของจังหวัด จัดทำป้ายแสดงข้อมูลที่จำเป็น นำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์
- จัดอัตรากำลังและสรรหาบุคลากรมาปฏิบัติงานเพื่อรองรับสถานการณ์ พัฒนาและส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรเพื่อเพิ่มทักษะและรองรับการเปลี่ยนแปลง
- ปรับแผนงานและงบประมาณให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับห้วงเวลาตามมติคณะรัฐมนตรี บันทึกข้อมูลการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ จัดหมวดหมู่แยกจากแผนงานปกติให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจพิจารณาขอยืมเงินรายได้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเงินกองทุนพระราชทานเพื่อมาใช้ทดรองจ่ายเป็นการชั่วคราว โดยให้ดำเนินการเป็นไปตามระเบียบฯ

4) การดำเนินงานด้านวิชาการ

ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย อย่างต่อเนื่องและนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ เน้นทดสอบและสาธิตผลสำเร็จที่ประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ หรือลดรายจ่าย

5) การวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผล

- ปรับแผนงานและรูปแบบการขยายผล จัดทำระบบฐานข้อมูลให้ชัดเจนระหว่างแผนงานปกติและแผนงานที่ปรับ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพิ่มช่องทางการขยายผลที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ หน่วยเคลื่อนที่เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กและการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตหรือให้ข้อมูลแหล่งที่จะสามารถจัดหาปัจจัยการผลิตนั้นๆ ได้
- จัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน มีเนื้อหาที่ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผลิตสื่อที่มีรูปแบบหลากหลาย น่าสนใจ และชวนติดตาม
- จัดหลักสูตรฝึกอบรมโดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ สนับสนุนปัจจัยการผลิตควบคู่กันไปด้วย วางแผนกำหนดช่วงระยะเวลา จำนวนกลุ่มเป้าหมาย และการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม นำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ เช่น จัดทำวิดีโอ ใช้อินโฟกราฟฟิคหรือเทคนิคที่ชวนติดตาม
- พิจารณาผู้ที่จะเข้ามาเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานเท่าที่จำเป็นและความเหมาะสมของจำนวนกลุ่มเป้าหมายหรือจัดเป็นกลุ่มเล็ก พร้อมทั้งบันทึกจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมดูงานพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
- ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ พิจารณาตามศักยภาพและสอดคล้องกับภารกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจัดทำฐานข้อมูลของผู้รับบริการ
- จัดทำฐานข้อมูลของกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการในช่วงสถานการณ์เพื่อการติดตามประเมินผล นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดข้อมูลและสามารถเข้าถึงหรือสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว

5. การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2564

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2564 โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ (1) เพื่อทราบถึงผลต่อเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคมอันเกิดจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ (2) เพื่อหาแนวทางในการสร้างการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งนี้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในครั้งนี้

ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากข้อมูลสถิติ กฎระเบียบ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ จากแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2,214 คน จาก 93 โครงการ ซึ่งสุ่มจากจำนวนโครงการทั้งสิ้น 1,359 โครงการที่ได้รับการอนุมัติจาก กปร. ทั้งหมดในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2564 ครอบคลุมทั้ง 4 กลุ่มงานพัฒนา ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมอาชีพ และด้านบูรณาการ/อื่นๆ และกระจายในทุกภูมิภาคของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อหารือเชิงลึกกับส่วนราชการต่างๆ ที่ดำเนินงานโครงการฯ ทั้ง 4 กลุ่มงานพัฒนา ตามที่ปรากฏใน**รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในช่วงปีงบประมาณ 2557-2564** ที่จัดทำขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 มี**ข้อค้นพบที่สำคัญ** ได้แก่

5.1 ข้อค้นพบ (Key Findings) จากการศึกษา

1) ข้อค้นพบจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ พบว่า

1.1 การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 72.24 มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วมโครงการด้านส่งเสริมอาชีพและด้านบูรณาการ แต่ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่วนใหญ่มีระดับการออมและภาระหนี้ที่ยังดีขึ้นไม่มากเท่ากับการเพิ่มขึ้นของรายได้ เนื่องจากบางส่วนนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปลงทุนเพื่อต่อยอดในอาชีพที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 62.62 มีเงินออมมากขึ้น และร้อยละ 57.25 มีภาระหนี้ลดลง ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นอกจากจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการแล้ว ยังสามารถช่วยให้ประชาชนมีเงินออมเพิ่มขึ้นและมีหนี้สินลดลงได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายโครงการ พบว่า โครงการด้านส่งเสริมอาชีพ มีจำนวนผู้ตอบว่ารายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด ถึงร้อยละ 78.99 แต่กลับมีจำนวนผู้ที่ตอบว่ามีการออมและภาระหนี้ดีขึ้นน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 55.0 และร้อยละ 50.85 ตามลำดับเท่านั้น และจากการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) กลุ่มย่อยด้านส่งเสริมอาชีพ ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุในประเด็นดังกล่าวว่า ผู้เข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพส่วนใหญ่ ภายหลังจากได้รับการสนับสนุนด้านอาชีพแล้ว มักจะมีการลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่มีอยู่เพื่อเพิ่มมูลค่า ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์หรือการพัฒนาช่องทางการตลาด ลงทุนในอาคาร วัสดุอุปกรณ์ และการประชาสัมพันธ์ หรือนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นบางส่วนไปใช้จ่ายด้านการศึกษา จึงทำให้ระดับการออมและภาระหนี้ยังปรับตัวดีขึ้นไม่มากนัก

1.2 การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับของผู้เข้าร่วมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมอาชีพ และด้านบูรณาการ ส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการ อาทิ **(1) โครงการด้านสิ่งแวดล้อม** ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ประโยชน์ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากที่สุด (ร้อยละ 91.85) **(2) โครงการด้านส่งเสริมอาชีพ** รับรู้ประโยชน์ในการได้ความรู้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพมากที่สุด (ร้อยละ 79.74) **(3) โครงการด้านบูรณาการ** รับรู้ประโยชน์ในการได้รับความรู้/ทักษะในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพมากที่สุด (ร้อยละ 79.26) **ขณะที่โครงการด้านแหล่งน้ำ ผู้เข้าร่วมโครงการจะรับรู้ประโยชน์ด้านการมีน้ำเพื่อใช้ปลูกผักสวนครัว/เลี้ยงสัตว์ มากกว่าประโยชน์ด้านความเพียงพอของน้ำซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของโครงการ สอดคล้องกับความเห็นจากการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการดำเนินโครงการด้านแหล่งน้ำยังคงมีข้อจำกัดด้านการกระจายน้ำให้มีความทั่วถึง** เนื่องจากการจัดทำท่อหรือคลองส่งน้ำจำเป็นต้องดำเนินการบนที่ดินที่มีผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์หลายราย ไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานภาครัฐ ประชาชน หรือเอกชน และจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ดังกล่าว จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างท่อกระจายน้ำให้มีความทั่วถึงได้มากนัก ดังนั้น ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งน้ำจึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่

ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ประโยชน์ในด้านความเพียงพอของน้ำ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของโครงการได้น้อยกว่าประโยชน์ด้านอื่น

1.3 ความพึงพอใจโครงการด้านบูรณาการมีคะแนนค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ ที่ประชุมเห็นว่า ปัญหาด้านแหล่งน้ำยังคงเป็นปัญหาหลักของประชาชน โดยเฉพาะการจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอกับความต้องการ แต่การจัดหาน้ำให้เพียงพอเป็นไปได้ยากเพราะบางพื้นที่ขาดแคลนน้ำต้นทุน ประกอบกับประชาชนบางส่วนได้รับผลกระทบจากการเวนคืนพื้นที่ก่อสร้างแหล่งน้ำจึงทำให้เกิดความไม่พอใจ และ**สาเหตุที่คะแนนความพึงพอใจของโครงการด้านบูรณาการลดลงเมื่อมีการบูรณาการหลายด้านมากขึ้น** เกิดจากการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ยังมีช่องว่างการดำเนินงานที่ขาดความเข้าใจถึงเป้าหมายของโครงการที่ตรงกัน แต่ละหน่วยงานมักจะมุ่งเน้นการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่หน่วยงานของตนรับผิดชอบเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถประสานงานกันเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพและเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด โดยที่ประชุมกลุ่มย่อยเห็นร่วมกันว่า ลักษณะของโครงการด้านบูรณาการคือการเลือกรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่ต่างๆ ที่มีความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ดังนั้น **การทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบสาระหลัก (Theme) ของการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา** จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการด้านบูรณาการมากยิ่งขึ้น และควรมีการกำหนดหน่วยงานที่เป็นแกนหลักในการประสานขับเคลื่อนโครงการฯ ที่ตรงกับความต้องการหรือปัญหาหลักของพื้นที่อย่างแท้จริง อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่อีกด้วย

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างการรับรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- อายุมีผลต่อช่องทางการรับรู้ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากการประมวลผลแบบสอบถาม พบว่า **ผู้ตอบแบบสอบถามในทุกช่วงอายุ ร้อยละ 65.10 รับรู้ถึงข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริผ่านผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่รัฐ** แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในกลุ่มช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี รับรู้การเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ จากสื่อออนไลน์มากถึงร้อยละ 28.20 ซึ่งมากที่สุด เมื่อเทียบกับคนในช่วงอายุอื่นๆ และเป็นช่องทางที่ผู้ตอบแบบสอบถามในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปีใช้ในการรับรู้ข้อมูลโครงการฯ มากเป็นอันดับ 2 รองจากช่องทางผ่านผู้นำชุมชนที่มีร้อยละ 29.6

- ระดับการศึกษามีผลต่อช่องทางการรับรู้ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะรับรู้ข้อมูลโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่รัฐ มากกว่าจากผู้นำชุมชน โดยเห็นได้จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า และระดับประถมศึกษารับรู้ถึงโครงการฯ จากผู้นำชุมชน ในระดับใกล้เคียงกันคือร้อยละ 37.6 และร้อยละ 37.7 ตามลำดับ รองลงมาคือจากเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวนร้อยละ 34.2 และ 32.8 ตามลำดับ เห็นได้ชัดว่ากลุ่มที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป ส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าจากผู้นำชุมชน

ผลจากแบบสอบถาม ได้แสดงให้เห็นว่าอายุและระดับการศึกษามีผลต่อช่องทางในการรับรู้ข้อมูลโครงการ โดยในปัจจุบัน ช่องทางหลักในการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่โครงการยังคงพึ่งพาการสื่อสารผ่านเจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำชุมชนเป็นหลัก ซึ่งเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์สำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จะช่วยขยายการรับรู้ข้อมูลโครงการฯ ในวงกว้างได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี การใช้สื่อออนไลน์ยังคงมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายในการจัดหาอุปกรณ์ และภาษาในการสื่อสารที่ใช้ภาษาไทยกลาง จึงอาจเป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะพื้นที่ติดชายแดนหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีการใช้ภาษาพื้นถิ่นที่หลากหลาย ดังนั้น การใช้สื่อออนไลน์จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทและความแตกต่างระหว่างพื้นที่ด้วย และการใช้การประชาสัมพันธ์แบบ

ดั้งเดิมผ่านเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้นำชุมชนในรูปแบบการพบปะโดยตรงหรือจัดเวทีในพื้นที่ ยังคงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการควบคู่กันในบางพื้นที่

2) ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์กลไกการขับเคลื่อนโครงการฯ

2.1 การอนุมัติโครงการและงบประมาณจะต้องให้ความสำคัญเพิ่มเติมในประเด็นของความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกัน และกิจกรรมที่ต้องดำเนินการตามฤดูกาลผลิตด้วย โครงการที่เป็นการอบรมอาชีพบางครั้งต้องมีการอบรมต่อเนื่องเป็นระยะ แต่เนื่องจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบการอบรมที่มีหลายหน่วยงาน แต่ละหน่วยงานได้รับงบประมาณคนละช่วงเวลา ทำให้การอบรมอาชีพไม่มีความต่อเนื่อง หรือบางกรณี โดยเฉพาะโครงการด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานได้รับการจัดสรรงบประมาณมาในช่วงนอกฤดูกาลผลิต ทำให้การดำเนินโครงการไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการได้เต็มที่ ดังนั้น นอกเหนือจากมิติความคล่องตัวและความรวดเร็วและการกำหนดหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการที่รัดกุมแล้ว สำนักงาน กปร. อาจเพิ่มเติมแนวทางการพิจารณาโครงการ โดยให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องของระยะเวลาการดำเนินโครงการต่างๆ ที่แต่ละหน่วยงานจำเป็นต้องมีการดำเนินการสอดรับหรือต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะโครงการประเภทบูรณาการ รวมถึงต้องประสานกับหน่วยงานที่เสนอโครงการที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกให้เร่งเสนอโครงการมายังสำนักงาน กปร. ตั้งแต่ต้นปีงบประมาณเพื่อให้ทันกับฤดูกาลในการผลิต

2.2 กระบวนการขับเคลื่อนโครงการของหน่วยงานภายหลังได้รับอนุมัติ ยังไม่มีกลไกเชื่อมโยงและประสานการทำงานในเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน โดยบทบาทของสำนักงาน กปร. จะมุ่งเน้นที่การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินโครงการผ่านระบบเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (E-Project) เป็นหลัก แต่บทบาทในการเชื่อมโยงและประสานการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ในระหว่างดำเนินโครงการยังคงไม่ชัดเจนนัก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของที่ประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ในกลุ่มโครงการด้านบูรณาการที่เห็นว่าคะแนนความพึงพอใจของโครงการด้านบูรณาการลดลงเมื่อมีการบูรณาการหลายด้านมากขึ้น เนื่องจากการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ยังมีช่องว่างจากการดำเนินงานที่ไม่สามารถประสานงานระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีเอกภาพ โดยเฉพาะยังขาดการมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน เนื่องจากหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการในโครงการบูรณาการยังมุ่งเน้นการทำงานเฉพาะในส่วนภารกิจของหน่วยงานของตนเท่านั้น

5.2 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1) สรุปผลการศึกษา

1.1 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2564 สามารถสร้างประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.2 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสร้างประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน มาจากการมีกลไกการกลั่นกรองและขับเคลื่อนโครงการที่มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก โดยมีช่องทางการเสนอโครงการที่หลากหลาย สะดวก ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการที่คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ รอบด้าน รวมทั้งมีการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการผ่านระบบ E-Project

1.3 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกประเภทสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลักในแต่ละประเภทโครงการได้ตามที่กำหนดไว้ แต่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการคาดหวังให้โครงการสามารถต่อยอดและพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม อาทิ การต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจ

1.4 โครงการด้านบูรณาการได้รับการอนุมัติโครงการและงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปีสะท้อนว่าเป็นโครงการที่สามารถตอบสนองความต้องการประชาชนในพื้นที่ได้ดีและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ แต่ยังมีปัญหาในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของโครงการด้านบูรณาการคือการทำการศึกษาและพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ด้วยรูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสานที่แตกต่างกันไปตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม จึงทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้ดี อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนโครงการด้านบูรณาการยังพบปัญหาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากหน่วยงานต่างๆ ทำงานโดยยึดภารกิจเฉพาะของหน่วยงานเป็นหลัก โดยยังมีข้อจำกัดในการพิจารณาเป้าหมายการแก้ปัญหาหรือการตอบสนองความต้องการของพื้นที่เป็นเป้าหมายร่วม การบริหารจัดการโครงการด้านบูรณาการจึงควรมุ่งเน้นแนวทางการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เป็นแนวทางหลักในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

1.5 ประชาชนในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริรับทราบข้อมูล ผลการดำเนินงานและประโยชน์ของโครงการผ่านช่องทางการสื่อสารในหลายรูปแบบ โดยช่องทางผ่านสื่อบุคคลเป็นช่องทางที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด โดยผ่านเจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำชุมชน ขณะที่ช่องทางสื่อออนไลน์เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่ยังมีปัญหาสำหรับในหลายพื้นที่ที่มีการใช้ภาษาพื้นถิ่นหรือพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงสัญญาณสื่อสารในพื้นที่ห่างไกลด้วย

1.6 สำนักงาน กปร. มีระบบติดตามความก้าวหน้าของโครงการโดยผ่านระบบ E-Project แต่ยังมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการปรับปรุงการขับเคลื่อนโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการในระดับผลลัพธ์ที่เป็นระบบ ซึ่งหากมีการพัฒนาระบบประเมินผลสัมฤทธิ์ก็จะช่วยสนับสนุนการทำงานของสำนักงาน กปร. ในการเชื่อมโยงและประสานการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ในระหว่างดำเนินโครงการ และสามารถทราบผลสำเร็จของการดำเนินงานทั้งในระดับรายโครงการและในระดับภาพรวมได้

2) ข้อเสนอแนะ

เพื่อสนับสนุนให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถบรรลุเป้าหมายตามพระบรมราโชบาย คือ การสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ เลี้ยงดูตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงและการต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกประเภทเพื่อให้โครงการฯ สร้างประโยชน์ในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสร้างรายได้ให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีมากขึ้น โดยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่การพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาอบรมการนำสินค้าที่มีอยู่ไปต่อยอดธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแตกแขนงผลิตภัณฑ์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ สนับสนุนให้มีการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จริงนอกพื้นที่ หรือการทดลองผลิตสินค้าเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการประกอบกิจการ และสามารถนำไปปฏิบัติเองได้จริง จัดหาหรือสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มธุรกิจเพื่อให้สามารถต่อยอดองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับจากโครงการให้เกิดผลทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนช่วยพัฒนาตลาดหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้าของผู้เข้าร่วมโครงการ และที่สำคัญควรมีการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการทางการเงินและบัญชีเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถบริหารจัดการภาระทางการเงิน ลดภาระหนี้ และเพิ่มการออม ทั้งในส่วนของบุคคล ครัวเรือน และธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อยอดโครงการด้านบูรณาการเพื่อสร้างประโยชน์สำหรับกลุ่มที่มีความพร้อมในการผลิตเพื่อการพาณิชย์ โดยปรับแนวความคิด (mindset) ของประชาชนในโครงการที่เป็นเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการที่คิดครบวงจรจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ และสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ในการเป็นผู้ประกอบการให้เกษตรกร ผ่านการส่งเสริมองค์ความรู้

ในเรื่องการแปรรูปและการตลาด รวมถึงเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการภายนอกพื้นที่เพื่อกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดขนาดใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้า รวมถึงการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อขยายตลาดสู่ผู้บริโภคจากทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ให้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาศูนย์ศึกษาฯ ให้เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าชุมชน และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นช่องทางการตลาดอีกช่องทางหนึ่งให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้เข้าร่วมโครงการอย่างครบวงจร

2.2 ปรับปรุงหลักเกณฑ์การวิเคราะห์กลั่นกรองโครงการในลักษณะบูรณาการที่สามารถตอบสนองปัญหาหรือความต้องการประชาชนในพื้นที่ที่หลากหลายและครอบคลุมหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์จากระบบเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (E-Project) ในการขับเคลื่อนโครงการเชิงบูรณาการในลักษณะองค์รวมและสามารถส่งข้อมูลป้อนกลับ ไปยังหน่วยงานเจ้าของโครงการเพื่อให้นำไปแก้ไขข้อติดขัดในการทำงานระหว่างหน่วยงาน

2.3 สำหรับโครงการด้านบูรณาการที่มีหลายหน่วยงานดำเนินการร่วมกัน ควรสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทร่วมและวางระบบการบริหารจัดการโครงการที่เป็นเอกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเป้าหมายร่วม ตัวชี้วัดร่วม และการจัดลำดับโครงการที่ต้องดำเนินการก่อน-หลัง

2.4 พัฒนาระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สามารถประเมินผลโครงการในระดับผลลัพธ์รายโครงการ ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การมีระบบการประเมินผลในภาพรวมทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

2.5 ขยายการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับโครงการและประโยชน์ของโครงการให้กับประชาชนในพื้นที่ในวงกว้างมากขึ้น โดยควรดำเนินการผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุ 21-60 ปีขึ้นไป ยังคงใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก โดยควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในบริบทของแต่ละพื้นที่ให้ผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำหน้าที่ประสานและสร้างความเข้าใจกับประชาชน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรมีการขยายช่องทางการสื่อสารผ่านทางออนไลน์ รวมถึงสื่ออื่นๆ อาทิ สื่อโทรทัศน์ หรือการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนรุ่นใหม่และประชาชนที่สนใจทั้งในและนอกพื้นที่โครงการ

ภาคผนวก

ข

แผนผังโครงสร้างการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี : ประธานกรรมการ
พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี และนายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี : รองประธานกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : กรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาฯ
นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ผอ. กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาฯ : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านจัดทำแนวทางบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาฯ
พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ทปษ. ด้านการประสานงานโครงการฯ กปร. : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาฯ
เลขาธิการ กปร. : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ทปษ. ด้านการประสานงานโครงการฯ กปร.: อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาฯ (6 ศูนย์)
และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการที่เป็นศูนย์สาขา (19 แห่ง)
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะทำงานด้านอำนวยการฯ
ของศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ

คณะทำงานด้านวิชาการฯ
ของศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ

คณะทำงานด้านส่งเสริม
และขยายผลการพัฒนาฯ
ของศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ

คำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่ ๗ /๒๕๖๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี และ นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี เป็นประธานกรรมการ และรองประธานกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๕) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ด้าน รวม ๔ คณะ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑.	นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี	ประธานกรรมการ
๒.	พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี	รองประธานกรรมการ
๓.	นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี	รองประธานกรรมการ
๔.	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๕.	เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	กรรมการ
๖.	ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
๗.	อธิบดีกรมการข้าว	กรรมการ
๘.	อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
๙.	อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
๑๐.	อธิบดีกรมปศุสัตว์	กรรมการ

/๑๑. อธิบดีกรม...

๑๑.	อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
๑๒.	อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๑๓.	อธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
๑๔.	อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
๑๕.	อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
๑๖.	อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	กรรมการ
๑๗.	อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	กรรมการ
๑๘.	อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
๑๙.	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการ
๒๐.	อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	กรรมการ
๒๑.	ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	กรรมการ
๒๒.	ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๓.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๒๔.	ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส	กรรมการ
๒๕.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี	กรรมการ
๒๖.	ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร	กรรมการ
๒๗.	ผู้ว่าการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๒๘.	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๒๙.	ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	กรรมการ
๓๐.	นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ที่ปรึกษากรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๓๑.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและเลขานุการ
๓๒.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและช่วยเลขานุการ
๓๓.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/๑.๒ อำนาจหน้าที่...

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. อำนวยการ ควบคุม กำกับดูแล ให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวนโยบายที่ได้กำหนดไว้

๓. ติดตามผลการดำเนินงาน ให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานให้บรรลุผล

๔. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะกรรมการฯ นี้ และรายงานให้คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทราบในโอกาสแรก

๕. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๖. ปฏิบัติงานอื่นใดที่คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

๒. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านจัดทำแนวทางบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

๑.	พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๔.	รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๕.	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๖.	รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๗.	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	อนุกรรมการ
๙.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	อนุกรรมการ
๑๐.	ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๑.	ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๒.	ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๔.	ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๖.	ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ

/๑๗. ผู้แทนกรม...

๑๗.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑๘.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๙.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑. จัดทำแนวทางด้านโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. พิจารณาเสนอแนะแนวทางด้านบริหารจัดการงบประมาณ

๓. แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

๓. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๑ องค์ประกอบ

๑.	นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	นายเกษม จันทร์แก้ว	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง	อนุกรรมการ
๕.	นายพิสุทธิ์ วิจารสรณ์	อนุกรรมการ
๖.	นายยุคล ลิ้มแหลมทอง	อนุกรรมการ

/๗. คุณหญิง...

๗.	คุณหญิงประไพศรี พิทักษ์ไพรวัน	อนุกรรมการ
๘.	นายบุญวงศ์ ไทยอุตส่าห์	อนุกรรมการ
๙.	นายชัยวัฒน์ ปรีชาวิทย์	อนุกรรมการ
๑๐.	นายวีระชัย ณ นคร	อนุกรรมการ
๑๑.	นายสิริ เอกมหาราช	อนุกรรมการ
๑๒.	นางฉันทนา สุวรรณธาดา	อนุกรรมการ
๑๓.	นายธวัชชัย ณ นคร	อนุกรรมการ
๑๔.	นายวสันต์ บุญเกิด	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๖.	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

๑. กำหนดกรอบนโยบายการดำเนินงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นไปตามพระราชดำริ

๒. พิจารณาให้ความเห็นชอบและสนับสนุนแผนการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นประจำปีหรือตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

๓. ควบคุม กำกับดูแล และประสานการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นไปตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้

๔. ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ติดตามประเมินผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๕. แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคล เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในด้านวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามความจำเป็น

๖. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านวิชาการ ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

/๔. คณะอนุกรรมการ...

๔. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔.๑ องค์ประกอบ

๑.	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๔.	รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๕.	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๖.	รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๗.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
๙.	ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๐.	ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๑.	ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๒.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๔.	ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑๖.	ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๗.	ผู้แทนกรมที่ดิน	อนุกรรมการ
๑๘.	ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้แทนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๒๑.	ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
๒๒.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๓.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๔.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๕.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ

/๒๖. ผู้อำนวยการ...

๒๖.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๗.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๘.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๒๙.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๐.	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๔.๒ อำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำแผนของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. กำหนดแนวทางการขยายผลการพัฒนา กำกับ และติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓. ในกรณีที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะกรรมการฯ และรายงานให้คณะกรรมการฯ ทราบในโอกาสแรก

๔. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 66 กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๑ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑)	ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	ประธานอนุกรรมการ
๒)	รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	รองประธานอนุกรรมการ
๓)	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	รองประธานอนุกรรมการ
๔)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕)	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒	อนุกรรมการ
๖)	ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ สาขาปราจีนบุรี	อนุกรรมการ
๗)	ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๒ ศรีราชา	อนุกรรมการ
๘)	ผู้อำนวยการสำนักงานปศุสัตว์เขต ๒	อนุกรรมการ
๙)	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนากรเกษตรเขตที่ ๖ จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๐)	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง	อนุกรรมการ
๑๑)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดเขต ๗ (ชลบุรี)	อนุกรรมการ

/๑๒) ผู้อำนวยการ...

๑๒) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๑ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	อนุกรรมการ
๑๓) ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๔) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๕) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๖) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๗) ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๘) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๑๙) เกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๐) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๑) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๒) ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๓) ประชาสัมพันธ์จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๔) ประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๕) ปศุสัตว์จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๖) พัฒนาการจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๗) นายอำเภอพนมสารคาม	อนุกรรมการ
๒๘) สหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๒๙) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการ
๓๐) ผู้อำนวยการศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดง ตามพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๓๑) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๓๒) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๓) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

/๔) แต่งตั้ง ...

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)

องคมนตรี

ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๒ / ๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	ประธานอนุกรรมการ
๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	รองประธานอนุกรรมการ
๓) รองอธิบดีกรมประมง	รองประธานอนุกรรมการ
๔) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕) ท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๖) นายอำเภอท่าใหม่	อนุกรรมการ
๗) นายอำเภอนายายอาม	อนุกรรมการ
๘) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวปราจีนบุรี	อนุกรรมการ
๙) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๐) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๑) เกษตรจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๒) ประมงจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๓) ปศุสัตว์จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๔) สหกรณ์จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๕) ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๖) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๗) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง	อนุกรรมการ
๑๘) หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จันทบุรี	อนุกรรมการ
๑๙) พัฒนาการจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๐) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ

/ ๒๑) ธนารักษ์พื้นที่...

๒๑) ธนารักษ์พื้นที่จันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๒) พลังงานจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๓) ผู้อำนวยการแขวงทางหลวงชนบทจันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๔) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อ่าวไทยฝั่งตะวันออก	อนุกรรมการ
๒๕) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๒	อนุกรรมการ
๒๖) ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ ชลบุรี	อนุกรรมการ
๒๗) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๘) ผู้อำนวยการสำนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๒๙) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานระยอง (ระยอง-จันทบุรี)	อนุกรรมการ
๓๐) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๓๑) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗	อนุกรรมการ
๓๒) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑	อนุกรรมการ
๓๓) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๓๔) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	อนุกรรมการ
๓๕) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี	อนุกรรมการ
๓๖) รองอธิการบดีฝ่ายวิทยาเขตจันทบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา	อนุกรรมการ
๓๗) ประชาสัมพันธ์จังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการ
๓๘) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๓๙) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดจันทบุรี	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

/๕) ปฏิบัติหน้าที่ ...

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกรมประมง เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๓ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี	ประธานอนุกรรมการ
๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี	รองประธานอนุกรรมการ
๓) ผู้บัญชาการกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	รองประธานอนุกรรมการ
๔) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕) ผู้บังคับการกองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๖) ผู้กำกับการกองกำกับการ ๑ กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๗) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๘) ผู้อำนวยการสำนักทรัพยากรน้ำบาดาลเขต ๘ (ราชบุรี)	อนุกรรมการ
๙) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ สาขาเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๑๐) ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาที่ดินเขต ๑๐	อนุกรรมการ
๑๑) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขต ๒ จังหวัดราชบุรี	อนุกรรมการ

/ ๑๒) ผู้อำนวยการ...

๑๒) ผู้อำนวยการสำนักงานธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๑๓) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต ๒	อนุกรรมการ
๑๔) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๑๐	อนุกรรมการ
๑๕) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๑๖) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๘ (สุพรรณบุรี)	อนุกรรมการ
๑๗) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๑๘) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๑๙) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๐) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเพชรบุรี (จักรกลการเกษตร)	อนุกรรมการ
๒๑) ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๒) เกษตรจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๓) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๔) ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๕) นายอำเภอชะอำ	อนุกรรมการ
๒๖) นายกเทศมนตรีเมืองชะอำ	อนุกรรมการ
๒๗) ประมงจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๘) ประชาสัมพันธ์จังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๒๙) พัฒนาการจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๐) หัวหน้าสถานีกาชาดหัวหินเฉลิมพระเกียรติ	อนุกรรมการ
๓๑) สหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๒) ปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๓) หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๔) พลังงานจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๕) อุตสาหกรรมจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการ
๓๖) ผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	อนุกรรมการ
๓๗) ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๓๘) ผู้แทนสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ

/ ๓๙) ผู้อำนวยการ...

๓๙) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๔๐) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเพชรบุรี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๑) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

/ ๕) ปฏิบัติหน้าที่...

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๗ /๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร	ประธานอนุกรรมการ
๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร	รองประธานอนุกรรมการ
๓) รองอธิบดีกรมชลประทาน	รองประธานอนุกรรมการ
๔) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๒ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕) ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๕	อนุกรรมการ
๖) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๗) ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น	อนุกรรมการ
๘) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขต ๓ ขอนแก่น	อนุกรรมการ
๙) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๕ จังหวัดขอนแก่น	อนุกรรมการ
๑๐) ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๔	อนุกรรมการ
๑๑) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ

/๑๓) นายแพทย์...

๑๒) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๓) ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๔) พัฒนาการจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๕) ประชาสัมพันธ์จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๖) เกษตรจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๗) สหกรณ์จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๘) พาณิชย์จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๑๙) ท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๐) ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๒๓	อนุกรรมการ
๒๑) นายอำเภอเมืองสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๒) นายอำเภอเต่างอย	อนุกรรมการ
๒๓) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๔) รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๕) คณบดีคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๖) ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสกลนคร สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒	อนุกรรมการ
๒๗) ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๘) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานสกลนคร	อนุกรรมการ
๒๙) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานกาฬสินธุ์	อนุกรรมการ
๓๐) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานมุกดาหาร	อนุกรรมการ
๓๑) ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสกลนคร	อนุกรรมการ
๓๒) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวสกลนคร	อนุกรรมการ
๓๓) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเขต ๓ สกลนคร	อนุกรรมการ
๓๔) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสกลนคร	อนุกรรมการ
๓๕) ผู้อำนวยการศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สกลนคร	อนุกรรมการ
๓๖) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม	อนุกรรมการ
๓๗) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๓๘) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ

/๓๙) ผู้อำนวยการ...

๓๙) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝน บ้านแดนสามัคคีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (โครงการขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ)	อนุกรรมการ
๔๐) ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดศรีสะเกษ	อนุกรรมการ
๔๑) ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๔๒) ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๔๓) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนครพนม	อนุกรรมการ
๔๔) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการ
๔๕) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๔๖) ผู้แทนสำนักงานจังหวัดสกลนคร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๗) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๒ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

/๒.๒ อำนาจ...

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๘ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	ประธานอนุกรรมการ
๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	รองประธานอนุกรรมการ
๓) รองอธิบดีกรมชลประทาน	รองประธานอนุกรรมการ
๔) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕) ผู้แทนกองทัพภาคที่ ๓	อนุกรรมการ
๖) ผู้แทนกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๗) ผู้แทนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อนุกรรมการ
๘) ผู้แทนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อนุกรรมการ
๙) ผู้แทนมหาวิทยาลัยแม่โจ้	อนุกรรมการ
๑๐) ผู้แทนกรมประมง	อนุกรรมการ
๑๑) ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๒) ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ

/ ๑๓) ผู้แทน...

๑๓) ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๔) ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๕) ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๖) ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ
๑๗) ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๑๘) ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๙) ผู้แทนกรมที่ดิน	อนุกรรมการ
๒๐) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๒๑) ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
๒๒) ผู้แทนกรมแผนที่ทหาร	อนุกรรมการ
๒๓) นายอำเภอดอยสะเก็ด	อนุกรรมการ
๒๔) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่	อนุกรรมการ
๒๕) ผู้แทนโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๖) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๗) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๘) ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๙) ผู้อำนวยการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๓๐) ผู้อำนวยการโครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาอมก๋อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๓๑) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๓๒) ผู้แทนสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๓) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/๑.๒ อำนาจ...

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

/ ทั้งนี้ ...

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๙ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และที่แก้ไขเพิ่มเติมก่อนหน้านี้ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑)	ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส	ประธานอนุกรรมการ
๒)	รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส	รองประธานอนุกรรมการ
๓)	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	รองประธานอนุกรรมการ
๔)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร.	รองประธานอนุกรรมการ
๕)	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑๒	อนุกรรมการ
๖)	ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑๗	อนุกรรมการ
๗)	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๘ จังหวัดสงขลา	อนุกรรมการ
๘)	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๕ จังหวัดสงขลา	อนุกรรมการ
๙)	ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑๒ จังหวัดสงขลา	อนุกรรมการ
๑๐)	ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖ สาขาปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๑)	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๒)	ผู้อำนวยการศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๓)	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๔)	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๕)	ปศุสัตว์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ

/ ๑๖) ประมง...

๑๖) ประมงจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๗) เกษตรจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๘) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๙) สหกรณ์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๐) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๑) ผู้อำนวยการศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ นราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๒) หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๓) ผู้อำนวยการการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๔) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๕) อธิการบดีมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์	อนุกรรมการ
๒๖) ผู้แทนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	อนุกรรมการ
๒๗) ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส	อนุกรรมการ
๒๘) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๕	อนุกรรมการ
๒๙) ศึกษาธิการจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๐) ผู้อำนวยการสำนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๑) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๒) ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๓ สาขานราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๓) หัวหน้าศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธร	อนุกรรมการ
๓๔) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๕) ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ๒๕ นราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๖) ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๓ กองพลนาวิกโยธิน	อนุกรรมการ
๓๗) ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ ค่ายกัลยาณิวัฒนา	อนุกรรมการ
๓๘) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๓๙) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๐) ประชาสัมพันธ์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๑) อุตสาหกรรมจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๒) พาณิชย์จังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๓) พัฒนาการจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๔) ท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๕) ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโก-ลก	อนุกรรมการ
๔๖) ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบางนรา	อนุกรรมการ
๔๗) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๘) นายอำเภอเมืองนราธิวาส	อนุกรรมการ
๔๙) นายอำเภอสุไหงโก-ลก	อนุกรรมการ
๕๐) นายอำเภอตากใบ	อนุกรรมการ

/ ๕๑) นายอำเภอ...

๕๑) นายอำเภอเจาะไอร้อง	อนุกรรมการ
๕๒) นายอำเภอสุไหงปาดี	อนุกรรมการ
๕๓) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๕๔) ผู้อำนวยการสำนักงานสภาเกษตรกรนราธิวาส	อนุกรรมการ
๕๕) ผู้อำนวยการโครงการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๕๖) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๕๗) ผู้แทนกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร.	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๕๘) หัวหน้ากลุ่มประสานงานโครงการพระราชดำริ สำนักงานจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๕๙) หัวหน้างานวิชาการและประสานงานศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี

๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการฯ ที่เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

/ ๒) ควบคุม...

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการโครงการฯ ตามความจำเป็น และรายงานให้คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๒๑ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม)

ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีคำสั่งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานในพื้นที่ และมีรายละเอียดต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม) ดังต่อไปนี้

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

องค์ประกอบ

ลำดับที่ ๑๖) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ จังหวัดจันทบุรี อนุกรรมการ แก้ไขเป็น
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ อนุกรรมการ

ลำดับที่ ๒๖) ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ ชลบุรี อนุกรรมการ แก้ไขเป็น
ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ (ชลบุรี) อนุกรรมการ

ลำดับที่ ๒๙) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานระยอง (ระยอง-จันทบุรี) อนุกรรมการ แก้ไขเป็น
ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจันทบุรี อนุกรรมการ

ลำดับที่ ๓๕) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี อนุกรรมการ แก้ไขเป็น
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๒๒ /๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม)

.....

ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีคำสั่งที่ ๓/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานในพื้นที่ และมีรายละเอียดต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (แก้ไขเพิ่มเติม) โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

องค์ประกอบ

ลำดับที่ ๑๘) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวเพชรบุรี อนุกรรมการ แก้ไขเป็น
ผู้อำนวยการศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายพลากร สุวรรณรัฐ)
องคมนตรี
ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผล
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๑ / ๒๕๖๕
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินงานโครงการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ และแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่วนขยายระยะเวลาดำเนินการ ๑ ปี (พ.ศ.๒๕๖๕) อย่างต่อเนื่อง จนใกล้ถึงระยะเวลาสิ้นสุดของแผนแม่บทฯ ดังกล่าว นั้น

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้พิจารณากรอบระยะเวลาแล้ว เห็นสมควรให้มีการดำเนินการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางในการบริหารการดำเนินงานทั้งด้านแผนงานโครงการ การพัฒนา และบุคลากร ในห้วงเวลาดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน ที่ปรึกษาคณะทำงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

/ คณะทำงาน...

คณะทำงาน

(๑)	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ด้านวิชาการ)	ประธานคณะทำงาน
(๒)	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ	รองประธานคณะทำงาน
(๓)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๔)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๕)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๖)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๗)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๘)	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงาน
(๙)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑	คณะทำงาน
(๑๐)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๒	คณะทำงาน
(๑๑)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓	คณะทำงาน
(๑๒)	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๔	คณะทำงาน
(๑๓)	ผู้อำนวยการกองแผนงานและยุทธศาสตร์	คณะทำงาน
(๑๔)	ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์	คณะทำงาน
(๑๕)	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล	คณะทำงาน
(๑๖)	ผู้อำนวยการกองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์	คณะทำงาน
(๑๗)	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	คณะทำงานและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

(๑) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ และแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ ดำเนินการระยะ ๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๕)

(๒) จัดทำร่างแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ โดยการมีส่วนร่วมของส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนที่กำหนด

/(๓) นำร่าง...

(๓) นำร่างแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ เสนอต่อคณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(๔) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะปฏิบัติงาน ได้ตามความเหมาะสม

(๕) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใดตามที่ประธานอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลฯ มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายลลิต ถนอมสิงห์)
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ประธานอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผล
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จัดทำโดย
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
เลขที่ 2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
โทรศัพท์ 0 2447 8500 ต่อ 218 โทรสาร 0 2447 8536

http://www.rdpb.go.th